

ШИНЬ ШИНЬ ХХК

УЛААНЫ ОРДООС ХОЛИМОГ МЕТАЛЛ ОЛБОРЛОХ
БАЯЖУУЛАХ ТӨСӨЛ

**ДОРНОД АЙМГИЙН ДАШБАЛБАР СУМЫН НУТАГТ
БАЙРЛАХ УЛААНЫ ОРД ТӨСЛИЙН 2022 ОНЫ
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН
ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН**

ДОРНОД АЙМАГ
2022 ОН

2022 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН

/ АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ДУГААР **MV-000247** /

/ АЖ АХУЙ НЭГЖИЙН РЕГИСТЕРИЙН ДУГААР **2830213** /

ХЯНАСАН:

БОАЖЯ-НЫ ХБОБНУГ-ЫН МЭРГЭЖИЛТЭН

Ч. ДАМБАСҮРЭН

БИЕЛЭЛТИЙГ ГАРГАСАН:

ШИНЬ ШИНЬ ХХК-ИЙН ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРАЛ

СУН ГҮЙ МИН

ШИНЬ ШИНЬ ХХК-ИЙН ХӨДӨЛМӨР ХАМГААЛАЛ
АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГАА БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
ХЭЛТСИЙН ЗАХИРАЛ

ВАН ТИН ЗӨ

ШИНЬ ШИНЬ ХХК-ИЙН ХӨДӨЛМӨР ХАМГААЛАЛ
АЮУЛГҮЙ АЖИЛЛАГАА БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
ХЭЛТСИЙН АХЛАХ МЭРГЭЖИЛТЭН

Э. ГЭРЭЛТУЯА

АГУУЛГА

Зургийн жагсаалт	4
1. Төслийн танилцуулга.....	7
1.1.ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	8
1.1.1. Физик газарзүй	8
1.1.2. Уур амьсгал.....	8
1.2. Агаарын чанар	13
1.3. Гадаргын болон газрын доорхи усны чанар	15
1.4. Хөрсөн бүрхэвч	16
1.5. Ургамлан нөмрөг.....	19
1.6. Нийгэм-эдийн засгийн төлөв байдлын товч танилцуулга	22
1.7.Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт	23
1.8. Нөлөөлийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа	28
1.9.Экосистемийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд нөлөөлөх байдал.....	29
1.10. Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний гол зорилт, хамрах хүрээ	31
2.Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	32
2.1. Агаар орчинд үзүүлэх нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр	32
2.2. Гадаргын болон газрын доорхи усанд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр	32
2.2.1. 2022 оны усны хэрэглээ, ашиглалт.....	32
2.2.2. 2022 оны ус ашиглалт, төлбөр тооцоо	34
2.3. Хөрсөн бүрхэвчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр.....	39
2.4. Ургамлан нөмрэгийг хамгаалах чиглэлээр	39
2.5. Физик нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр	40
2.6. Хүний эрүүл мэнд	40
3. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	40
4. Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ	41
5. Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээ	42
6. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээ	42
7. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	42
7.1. Химийн бодисын төрөл хэмжээ, хэрэглээ	42
7.2. Тохиолдож болзошгүй эрсдэл	42
7.3. Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	42
7.3.1. Байгалийн гамшгаас урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр	42
7.3.2. Үйлдвэрлэлийн ослоос урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр	46
7.4. Химийн бодисийн эрсдэлийг бууруулах чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	48
8. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	50
8.1. Ахуйн хог хаягдлын арга хэмжээний төлөвлөгөө	50
8.2. Үйлдвэрийн хог хаягдлын арга хэмжээний төлөвлөгөө	52
8.3. Аюултай хог хаягдлын арга хэмжээний төлөвлөгөө	52
9. Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөр	53

9.1. Агаарын бохирдлыг хянах	53
9.2. Усны бохирдлыг хянах	54
9.3. Хөрсний бохирдлыг хянах.....	61
9.4. Цацрагийн бохирдлыг хянах.....	66
9.5.1. Ургамлан бүрхэвчийн мониторинг судалгааны ажил	74
9.5.2. Амьтны аймгийн мониторинг судалгааны ажил	75
10. Аймаг, сумын засаг даргын саналаар биелүүлсэн арга хэмжээ.....	75
11. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	81
12. Нийгмийн хариуцлагын хүрээнд хийгдсэн ажлууд.....	85
13. БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх хуваарь.....	88
14. Дүгнэлт.....	90

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1. Талбайн солбицолууд	8
Хүснэгт 2. Хэмжилтийн үр дүн	14
Хүснэгт 3. Нөлөөллийн эх үүсвэр	25
Хүснэгт 4. Нөлөөлөлд өртөж буй газрын хэмжээ	28
Хүснэгт 5. Нөлөөлөлд өртөх экосистемүүд	28
Хүснэгт 6. Ус ашиглах зориулалт, усны төлбөрийн хувь хэмжээ	33
Хүснэгт 7. Усны тоолуурын баталгаажуулалт хийсэн дэлгэрэнгүй мэдээлэл	34
Хүснэгт 8. Улааны орд төслийн нөхөн сэлбэлтээр ашигласан усны нийт хэмжээг хэрэглээний төрлөөр (ашиглалтын худгуудын баталгаат усны тоолуурын заалтаар тооцсон)	35
Хүснэгт 9. 2022 оны ус ашиглалтын гүйцэтгэл	36
Хүснэгт 10. Ахуйн бохир усны химийн үзүүлэлт	37
Хүснэгт 11. Төслийн унд ахуйн болон баяжуулах үйлдвэрийн усны хэрэгцээг	38
хангаж байгаа худгууд	38
Хүснэгт 12. Ногоон байгууламжинд тариалалт хийсэн талбайн дэлгэрэнгүй	39
Хүснэгт 13. 2022 онд хийгдсэн нөхөн сэргээлтийн мэдээ	40
Хүснэгт 14. Химийн бодисын хэрэглээ	42
Хүснэгт 15. Химийн бодисын ашиглалт	49
Хүснэгт 16. 2022 оны Агаарын найрлагын шинжилгээний дүн	53
Хүснэгт 17. Үйлдвэрийн усан дахь хими судлал дээжний цэгийн байршил	54
Хүснэгт 18. Уурхайн бүсийн ундны усны дээж авсан цэгүүдийн байршил	59
Хүснэгт 19. Ундны усны хүнд металлын агууламж	61
Хүснэгт 20. Уурхайн бүсийн ойр орчмын ундны усны дээж	62
авах цэгүүдийн байршил	62
Хүснэгт 21. Хөрсний хүнд металлын судалгааны цэгүүд	63
Хүснэгт 22. Хөрсний нефть илэрцийн агууламж	67
Хүснэгт 23. Хөрсний мониторинг нефть судалгааны цэгүүд	67
Хүснэгт 24. Багажны товч танилцуулга	68
Хүснэгт 25. Ажиглалтын бүс болох ажилчдын тосгоны агаар дахь радоны хуримтлалын дундаж утга	69
Хүснэгт 26. Ажиглалтын бүс дэх баяжуулах үйлдвэрийн хэсгийн агаар дахь радоны хуримтлалын дундаж утга	69
Хүснэгт 27. Ажиглалтын бүс дэх тосгоны хэсгийн ионжуулагч цацрагийн тунгийн чадлын дундаж утга	70
Хүснэгт 28. Ажиглалтын бүс дэх баяжуулах үйлдвэрийн хэсгийн ионжуулагч цацрагийн тунгийн чадлын дундаж утга	70
Хүснэгт 29. Ажиглалтын бүс дэх хүдэр тээвэрлэх зам дагуух ионжуулагч цацрагийн тунгийн чадлын дундаж утга	71
Хүснэгт 30. Хяналтын бүс дэх налуу амны агаар дахь радоны хуримтлалын дундаж утга	71
Хүснэгт 31. Хяналтын бүс дэх налуу амны ионжуулагч цацрагийн тунгийн чадлын	72
дундаж утга	72
Хүснэгт 32. Хяналтын бүс дэх гадаргуугийн бохирдолтын хэмжилтийн дундаж утга	73
Хүснэгт 33. Уурхайн талбайн орчмын өрхийн цацрагийн тунгийн чадал	73

Хүснэгт 34. Усанд изотопуудын хувийн идэвхи тодорхойлсон лабораторийн шинжилгээний хариу	74
Хүснэгт 36. Хөрс, хүдэр, хаягдал шороонд изотопуудын хувийн идэвх болон элементийн агуулалт, шингэсэн тунгийн чадлыг тодорхойлсон лабораторийн шинжилгээний дундаж утга	75
Хүснэгт 37. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө хэрэгжүүлсэн зардал	90

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Төслийн байршил	7
Зураг 2. Жилийн дундаж агаарын температурын явц /Дашбалбар сум 2010-2019/	9
Зураг 3. Сарын дундаж агаарын температурын явц /Дашбалбар сум 2010-2019/	9
Зураг 4. Жилийн дундаж хөрсний гадаргын температурын явц	10
/Дашбалбар сум 2010-2019/	10
Зураг 5. Сарын дундаж хөрсний гадаргын температурын явц /Дашбалбар сум 2010-2019/	10
Зураг 6. Нийлбэр хур тунадас /2010-2019/	11
Зураг 7. Хур тунадасны сарын хуваарилалт /2010-2019/	11
Зураг 8. Харьцангуй чийгшлийн жилийн явц (Дашбалбар станц, 2010-2019)	12
Зураг 9. Харьцангуй чийгшлийн сарын явц (Дашбалбар станц, 2010-2019)	12
Зураг 10. Салхины дундаж хурдны жилийн явц /2010-2019 он/	13
Зураг 11. Салхины дундаж хурдны сарын явц /2010-2019 он/	13
Зураг 12. Сүүлийн жилүүдэд ажиглагдсан салхины чиглэлийн давтагдал,	13
% /2010-2019/	13
Зураг 13. Агаарын дээж авсан цэгүүдийн байршил	14
Зураг 14. Агаарын хэмжилт хийсэн цэгүүд /А. Хүдрийн овоолгын хойно,	15
Б. Уурхайн ам орчим/	15
Зураг 15. Улз голын сав газар	15
Зураг 16. Төслийн талбайн төрх /2020.05 сар/	17
Зураг 17. MV-000247 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй талбай орчмын топо зураг	17
Зураг 18. MV-000247 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй талбай орчмын өндөржилтийн зураг	18
Зураг 19. Төсөл хэрэгжих орчны хөрсний хэв шинж	18
Зураг 20. Төслийн талбайн ургамал газарзүйн байршил	19
Зураг 21. Төслийн талбайн ургамлан бүлгэмдэл	21
Зураг 22. Дорнод аймаг	22
Зураг 23. Дорнод аймгийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүн	23
Эх сурвалж: www.1212.mn	23
Зураг 24. Хүн ам, өрхийн тоо /Дашбалбар сум/	23
Зураг 25. Нөлөөллийн эрчимшлийн ангилал, өртөх талбайн хэмжээ	27
Зураг 26. Усны эх үүсвэрүүд	33
Зураг 27. Мэргэжлийн хяналтын дээж авалт	37
Зураг 28. Цасан шуургатай үеийн нөхцөл байдал	43
Зураг 29. Танхимын сургалт	43
Зураг 30. Практик сургалт явагдаж байна	43
Зураг 31. Танхимын сургалт	44
Зураг 32. Практик сургалт	44
Зураг 33. Галын хор болон гал унтраах багаж хэрэгслийг шалгаж байна	45

Зураг 34. Инженер техникийн ажилчдын сургалт.....	46
Зураг 35. Цагаан сор харуул хамгаалалтын албаны сургалт	46
Зураг 36. Үйлдвэрийн хэлтэс цехүүдээр хяналт шалгалт хийж байна.....	47
Зураг 37. Сургалтын үеэр	47
Зураг 38. ХАБЭА-н танхимын сургалт	47
Зураг 39. Сургалтын үеэр.	48
Зураг 40. Химийн бодис буулгаж буй үед хяналт тавьж байна	49
Зураг 41. Химийн бодис буулгаж буй үе.....	50
Зураг 42. Гарын авлага, мэдээллүүдийг тарааж байна	51
Зураг 43. Сургалтын үеэр.	52
Зураг 44. Бүх нийтийн цэвэрлэгээний үеэр.....	52
Зураг 45. Химийн бодисын сав баглаа боодол тушааж байна.....	53
Зураг 46. Гадаах талбайд улиасны харандаан суулгац тарив.....	76
Зураг 47. Хүлэмжинд шар хуйасны үрийг суулгав.	78
Зураг 48. Орчны хяналт шинжилгээний ажил явагдаж байна.....	78
Зураг 49. Оффисийн зүүн урд	78
Зураг 50. Жижиг оффисийн урд тал	78
Зураг 51. Шалганы гадаах талбай.....	78
Зураг 52. Аймаг явах зам дагуу	79
Зураг 53. Баяжуулах үйлдвэрийн ойр орчим	79
Зураг 54. Баяжуулах үйлдвэрийн хөвүүлэх, бутлах цехийн гадаах хэсэг.....	79
Зураг 55. Усан сангийн гадаа	79
Зураг 56. Хог шатаах зуух суурилуулж байгаа нь	80
Зураг 57. Дашбалбар сумын ажлын хэсэг.....	81
Зураг 58. Ухагдсан нүхийг булах ажил явагдаж байна.....	81
Зураг 59. Техникийн нөхөн сэргээлт хийсний дараа	82
Зураг 60. Сургалтын үеэр	82
Зураг 61. Дотоод хяналт шалгалтын үеэр.....	83
Зураг 62. Шувуу үргээгч толь суурилуулсан байдал.....	84
Зураг 63. Ус цэвэршүүлэх төхөөрөмж	84
Зураг 64. Камер байршуулсан байдал	84
Зураг 65. Хүлээж авах улсын комисс ажиллаж байна	85
Зураг 66. Ажлын явц болон ажил дууссаны дараа.....	86
Зураг 67. Ажлын явц.....	86
Зураг 68. Гангар хун экологийн клубт сургалтын хэрэглэгдэхүүн гардуулж байна.....	87
Зураг 69. Мод үржүүлэг, нөхөн сэргээлт булгийн эхний хамгаалалт, усжуулалтын систем байгуулах үйл ажиллагаа.....	87
Зураг 70. Иргэн өвсөө буулгаж байгаа нь.....	88
Зураг 71. Сэвсүүл Жараахай багийн төвийн тохижилтонд зориулав.....	89
Зураг 72. Оролцогч талуудад тайлагнах өдөрлөгийн үеэр	90

Графикийн жагсаалт

График 1. Улааны орд төслийн нөхөн сэлбэлтээр ашигласан ус

График 2. Усны төлбөрийн дүн

График 3. Ахуйн цэвэршүүлсэн бохир усны хүнд металлын агуулга

График 4а-и. Үйлдвэрийн уссан дахь хүнд металлын агууламж

График 5. Ундны усан дахь хими судлалын агууламж

График 6. Уурхайн бүсийн ойр орчмын ундны усан дахь хими судлалын агууламж

График 7а-з. Хөрсөн дэхь хүнд металлын агууламж

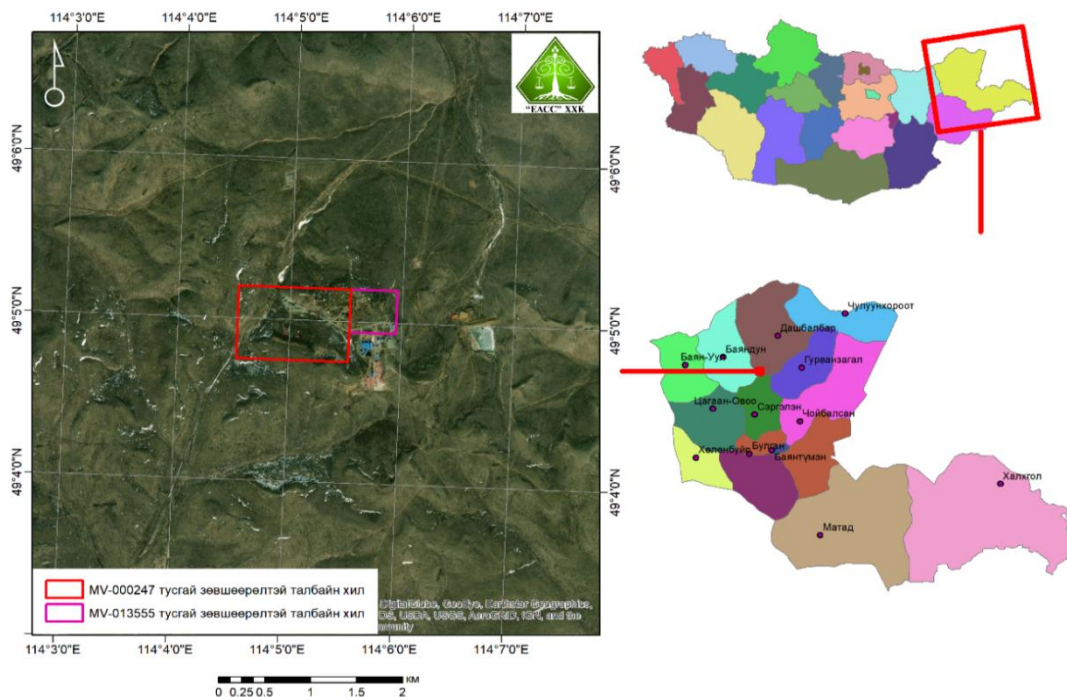
1. ТӨСЛИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

Улааны холимог металлын орд нь Монгол улсын нийслэл Улаанбаатар хотоос зүүн хойд зүгт 790 км, Дорнод аймгийн төв Чойбалсан хотоос хойд зүгт 130 км, Дорнод аймгийн Дашбалбар сумын төвөөс баруун урд зүгт 70 км зайд алслагдсан Дорнод аймгийн Дашбалбар сумын нутагт оршино.

Дорнод аймгийн Дашбалбар сумын нутагт орших Улааны холимог металлын ордыг эдийн засгийн үр ашигтайгаар ашиглах, Монгол улсад хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж буй холбогдох хууль, дүрэм журам, стандартын дагуу үйл ажиллагаагаа явуулж, улс орон нутагт татвар төлбөрүүдийг төлөх, ордын хүрээлэн буй талбайн байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээлт хийх, шинээр ажлын байр бий болгох, ордын үр ашгийг улс, орон нутаг болон төсөл хэрэгжүүлэгч компанид хүртээхэд уг төслийн зорилго оршино.

Улааны холимог металлын ордын нөөц нь “Шинь Шинь” ХХК-ийн MV-000247 ба “Хунбөө” ХХК-ийн MV-013555 ашиглалтын тусгай зөвшөөрлүүдийн талбайд дамнан байрладаг. ТЭЗҮ-ийн нэмэлт тодотголоор уурхайн дэргэдэх баяжуулах үйлдвэрийн хүчин чадалд тулгуурлан, төсөл хэрэгжүүлэгч байгууллагын төсөл боловсруулах техникийн даалгаварын дагуу далд уурхай нь 900 мян.тн хүдэр олборлох хүчин чадалтай байхаар тооцоолжээ. Дээрх компаниудын тусгай зөвшөөрлийн талбайнуудаас олборлох хүдрийн харьцаа нь ордын гүнзгийрэлттэй шууд хамааралтайгаар тодорхойлогдох ба MV-000247 талбайгаас жилд 800-356.4 мян.тн, MV-013555 талбайгаас жилд 100-430.3 мян.тн хүдэр олборлон баяжуулахаар байгаа бөгөөд тус уурхай нь 2019 оноос бүрэн хүчин чадлаараа ажиллаж байна.

Дээрх хүчин чадлаар Улааны холимог металлын ордыг ашиглах хугацаа нийт 33 жил байна.

Зураг 1. Төслийн байршил

Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбай нь дараах солбицлоор хязгаарлагдана.

Хүснэгт 1. Талбайн солбицолууд

MV-000247 тоот тусгай зөвшөөрлийн талбай		
#	Уртраг	Өргөрөг
1	114°04'30"	49°05'10"
2	114°05'30"	49°05'10"
3	114°05'30"	49°04'43"
4	114°04'30"	49°04'43"

1.1.ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1.1. Физик газарзүй

Уурхайн орд газар нь нам уулс, ухаа гүвээ, толгодоор хүрээлэгдсэн, толгодын орой хяр нь бөөрөнхий хавтгайдуу оройтой, уулын ар хажуу нь нилээд огцом, эдгээрийн хооронд нарийвтар хөндийнүүдтэй байна. Уурхай орчмын газар нутаг нь физик газарзүйн мужлалтаар Монголын дорнод талын их мужийн Дорнодын тэгш талын мужийн Хэрлэнгийн хойд талын тойрогт багтана.

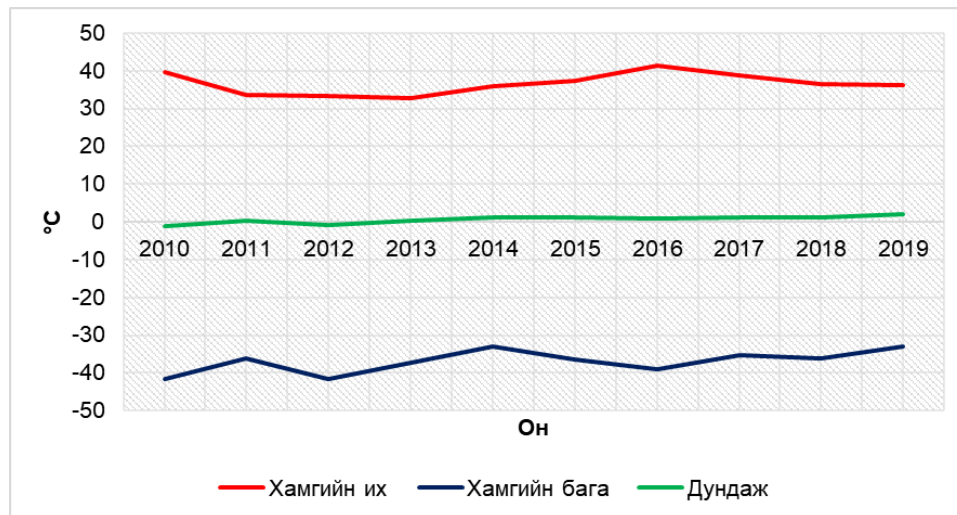
1.1.2. Уур амьсгал

Дорнод аймгийн Дашбалбар сум орчмын уур амьсгалыг тодорхойлж, үнэлэх судалгааны ажлын хүрээнд цаг уурын Дашбалбар станцын 2010-2019 оны мэдээг ашигласан болно. /Эх сурвалж: Цаг Уур Орчны Шинжилгээний Газар, Архив Мэдээллийн Сангийн хэлтэс/

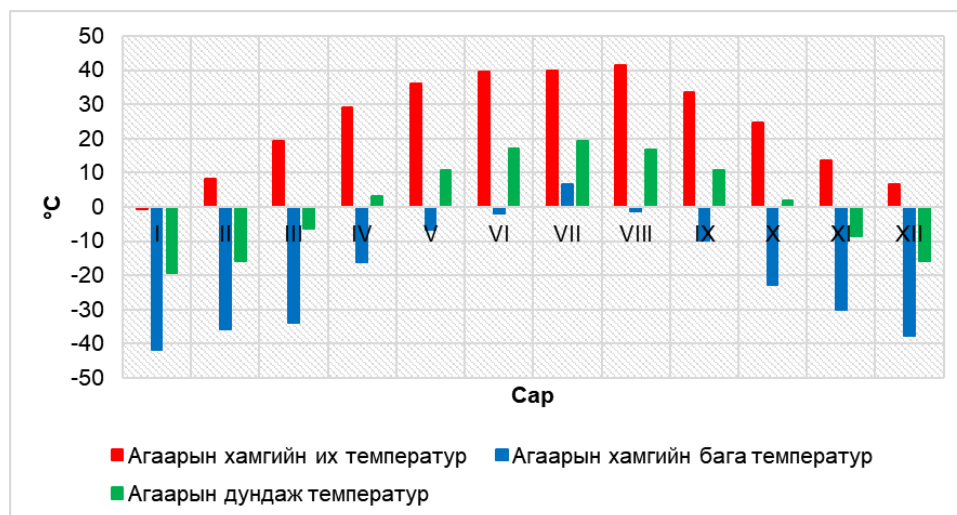
Агаарын температур

Агаарын сарын дундаж температурын агууриг 42.0°C байна. Үнэмлэхүй агууриг нь 45.2°C хүрдэг байна. Агаарын температур тодорхой илэрсэн жил, хоногийн явцтай байдаг. Жилийн явцад агаарын температурын их утга нь зуны 7 дугаар сард, бага утга нь өвөл 1 дүгээр сард тус тус ажиглагддаг байна. Жилийн хамгийн дулаан 7 дугаар сарын дундаж агаарын температур +19.2°C хамгийн хүйтэн 1 дүгээр сарын дундаж температур -19.2°C байна. Агаарын үнэмлэхүй хамгийн их температур 2016 оны 8 дугаар сард +41.4°C хүрч дулаарсан бол үнэмлэхүй хамгийн бага температур 2012 оны 01 дүгээр сард -41.7°C хүрч хүйтэрсэн байна.

Үйл ажиллагаа явуулж буй талбай орчмын агаарын температурыг Дашбалбар станцын 2010-2019 оны мэдээнд тулгуурлан Зураг 2, 3-т үзүүлээ.

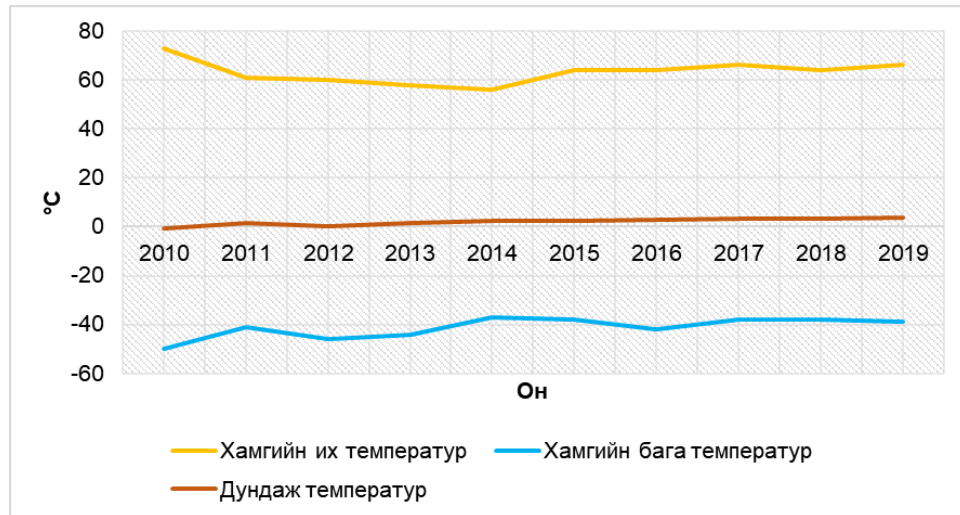
Зураг 2. Жилийн дундаж агаарын температурын явц /Дашбалбар сум 2010-2019/

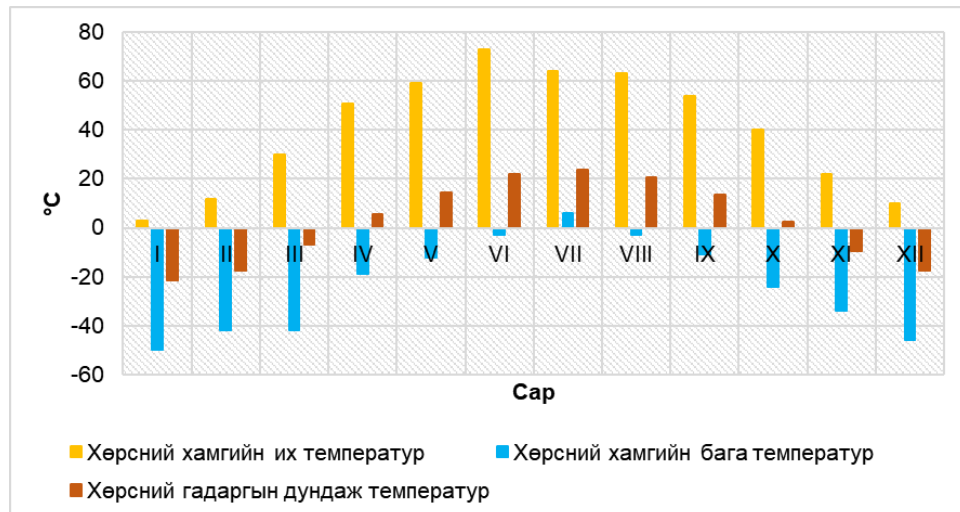
Зураг 3. Сарын дундаж агаарын температурын явц /Дашбалбар сум 2010-2019/ Хөрсний гадаргын температур

Хөрсний гадаргын сарын дундаж температурын агууриг 49.3°C байна. Үнэмлэхүй агууриг нь 53.7°C хүрдэг байна. Жилийн явцад хөрсний гадаргын температурын их утга нь зуны 7 дугаар сард, бага утга нь өвөл 1 дүгээр сард тус тус ажиглагддаг байна. Жилийн хамгийн дулаан 7 дугаар сарын дундаж хөрсний температур +23.6°C хамгийн хүйтэн 1 дүгээр сарын хөрсний гадаргын дундаж температур -21.3°C байна.

Үйл ажиллагаа явуулж буй талбай орчмын хөрсний гадаргын температурыг Дашбалбар станцын 2010-2019 оны мэдээнд тулгуурлан Зураг 4, 5-т үзүүлээ.

Зураг 4. Жилийн дундаж хөрсний гадаргын температурын явц /Дашбалбар сум 2010-2019/

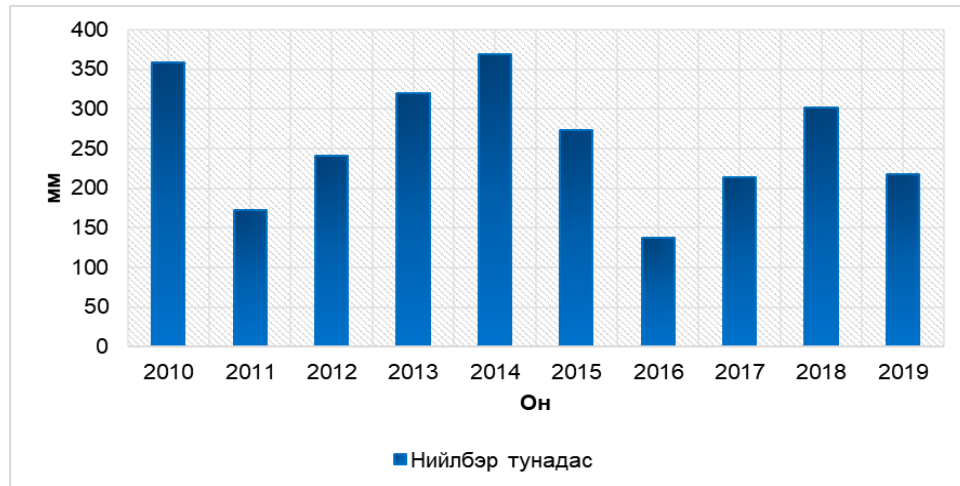

Зураг 5. Сарын дундаж хөрсний гадаргын температурын явц /Дашбалбар сум 2010-2019/

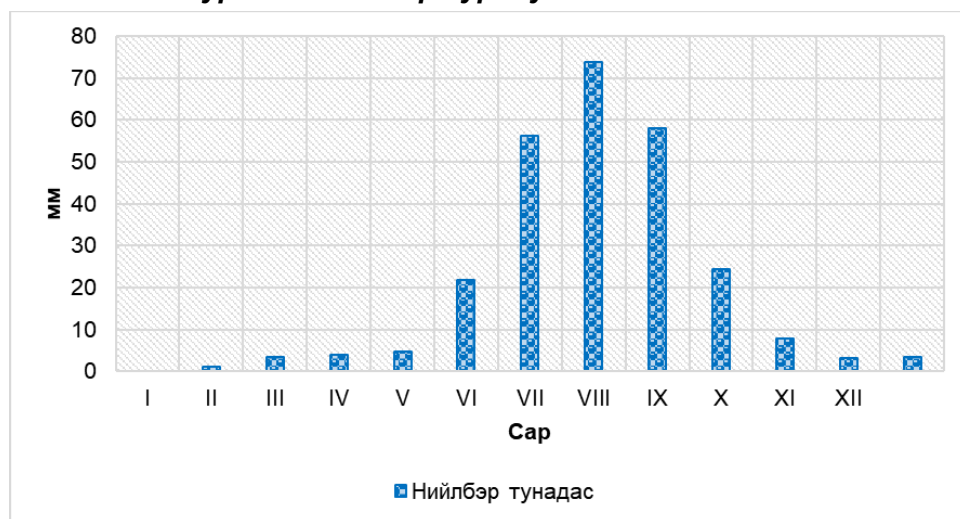
Хур тунадас

Тухайн бүс нутагт жилдээ дунджаар 260 мм хур тунадас ордог байна. Уур амьсгалын дулааралт, хуурайшилтын үйл явц сүүлийн жилүүдэд мэдэгдэхүйц илэрч байна. 2010-2019 онуудад тус аймагт 137.9-369.0 мм тунадас унасан байна. Жилд орох хур тунадасны дийлэнхи хувь нь зуны улиралд буюу 6, 7, 8-р саруудад ордог байна.

Жилд орох хур тунадасны нийлбэр хэмжээг 2010-2019 онуудын мэдээнд үндэслэн Зураг 6, 7-д үзүүллээ.

Зураг 6. Нийлбэр хур тунадас /2010-2019/

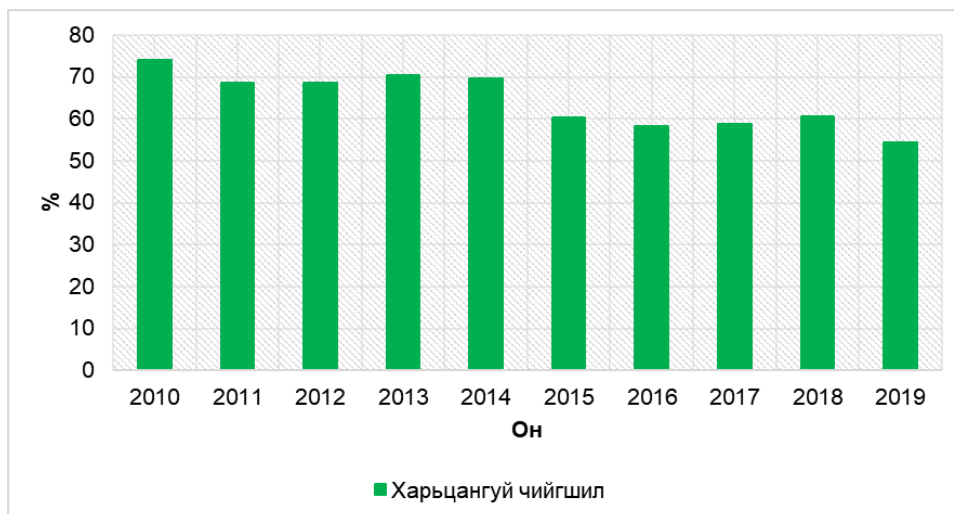

Зураг 7. Хур тунадасны сарын хуваарилалт /2010-2019/

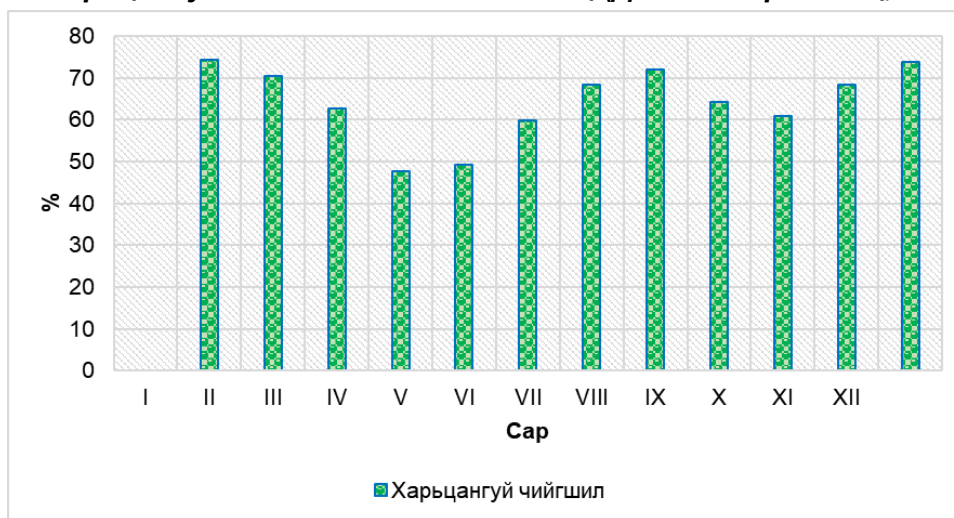
Хур тунадасны жилийн нийлбэрийн сүүлийн жилүүдийн өөрчлөлтийг авч үзэхэд төсөл хэрэгжих талбайн орчмоор сүүлийн жилүүдэд буурсан хандлагатай байсан боловч 2014 онд 369.0 мм, 2018 онд 301.2 мм тунадас унасан байна.

Агаарын чийгшил

Дорнод аймгийн Дашбалбар сумын нутагт жилийн дундаж харьцангуй чийгшил 64.3 % байна. Харьцангуй чийгшил 1 дүгээр сард хамгийн их утгатай 74.2 %, 4 дүгээр сард хамгийн бага утгатай 47.7 % болно.

Зураг 8. Харьцангуй чийгшлийн жилийн явц (Дашбалбар станц, 2010-2019)

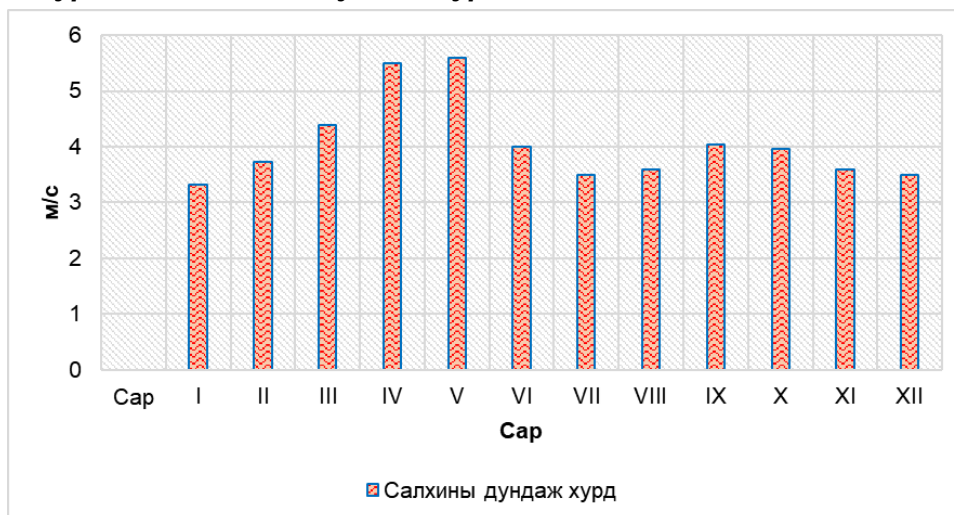

Зураг 9. Харьцангуй чийгшлийн сарын явц (Дашбалбар станц, 2010-2019)
Салхи

Дорнод аймаг нь хээрийн бүсэд хамаарагдах ба нөмөрлөж хаах уул, нуруу багатай учраас салхитай нутагт хамаарагдана. Гэхдээ хүчтэй шуургалж салхилах нь ховор. Олон жилийн дунджаас үзэхэд салхигүй намуун үе нийт ажиглалтын 15.3 хувьд байдаг байна. Салхины зонхилох чиглэл баруун ба баруун хойд талаасаа байдаг.

Зураг 10. Салхины дундаж хурдны жилийн явц /2010-2019 он/

Зураг 11. Салхины дундаж хурдны сарын явц /2010-2019 он/

Зураг 12. Сүүлийн жилүүдэд ажиглагдсан салхины чиглэлийн давтагдал, % /2010-2019/

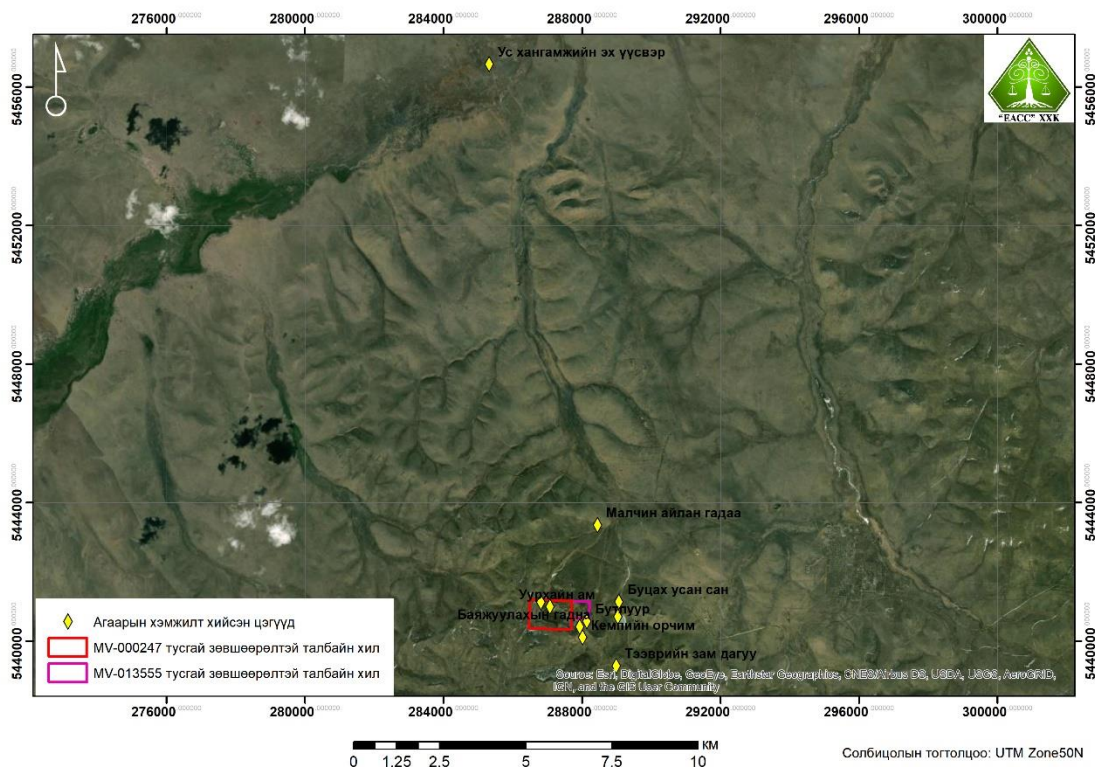
1.2. АГААРЫН ЧАНАР

“Шинь шинь” ХХК-ийн “Улааны холимог металлын ордыг далд уурхайн аргаар ашиглах” төсөл хэрэгжих орчны агаарын чанарын төлөв байдлыг тодорхойлох ажилд 2020 оны 05-р сарын 08-09-ний өдөр хийсэн агаарын чанарын хэмжилтийн үр дүнг ашиглав.

Агаарын хяналт шинжилгээний ажлын хүрээнд эх үүсвэрүүдийг нарийвчлан тогтоож, төслийн үйл ажиллагаа тогтмол явагддаг газруудад 10 цэг сонгон азотын давхар исэл, хүхэрлэг хий, том ширхэглэгт тоосонцор гэсэн үзүүлэлтүүдээр 2020 оны 05 дүгээр сарын 08, 09-ний өдрүүдэд хэмжилтийг хийж гүйцэтгэсэн. Нарийн ширхэглэгт тоосонцорын агууламжийг тогтооход Dusttrak Pro 8530, түгээмэл бохирдуулагч бодисуудын судалгаанд агаар сорох насос, агаарын даралт чийг, температур хэмжигч гар багаж зэрэг багаж төхөөрөмжүүдийг ашигласан.

Хүснэгт 2. Хэмжилтийн үр дүн

№	Агаарын сорьц авсан цэгийн нэр	Байршил	Агаарын даралт	Агаарын температур	Азотын давхар исэл	Хүхэрлэг хий	Нийт тоос
			гПа	°C	мкг/м ³	мкг/м ³	мкг/м ³
1	Уурхайн ам	49°05'05.8" 114°05'01.3"	695	13.6	14	7	63
2	Бутлуур	49°04'53.4" 114°05'54.1"	694.7	14.3	20	5	15
3	Баяжуулах үйлдвэрийн гадна	49°04'48.2" 114°05'44.4"	694.4	15	12	3	7
4	Кемпийн орчим	49°04'38.2" 114°05'49.0"	693.2	16.6	4	2	8
5	Хаягдлын сангийн орчим	49°04'58.8" 114°06'38.3"	691.9	19.2	12	7	10
6	Буцах усан сан	49°05'12.8" 114°06'38.8"	691.4	19.3	10	7	7
7	Тээврийн зам дагуу	49°04'12.8" 114°06'38.5"	690.8	19.5	15	2	13
8	Хүдрийн овоолгын хойно	49°05'09.6" 114°04'48.1"	690.5	19.8	27	3	5
9	Ус хангамжийн эх үүсвэр	49°13'29.8" 114°03'04.6"	689.2	15.8	25	4	20
10	Малчин айлын гадна	49°06'23.5" 114°06'04.4"	689	16.9	16	197	23
Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага (MNS4585:2016)					200	450	500

Зураг 13. Агаарын дээж авсан цэгүүдийн байршил

Хэмжилтийн үр дүнгээс харахад нийт тоос уурхайн амны хэсэгт хамгийн өндөр 63 мкг/м^3 , азотын давхар исэл хүдрийн овоолгын хойно хамгийн өндөр 27 мкг/м^3 , хүхэрлэг хий малчин айлын гадна хамгийн өндөр 197 мкг/м^3 байгаа боловч “Агаарын чанарын стандарт MNS 4585:2016”- аас давсан үзүүлэлт байхгүй байна.

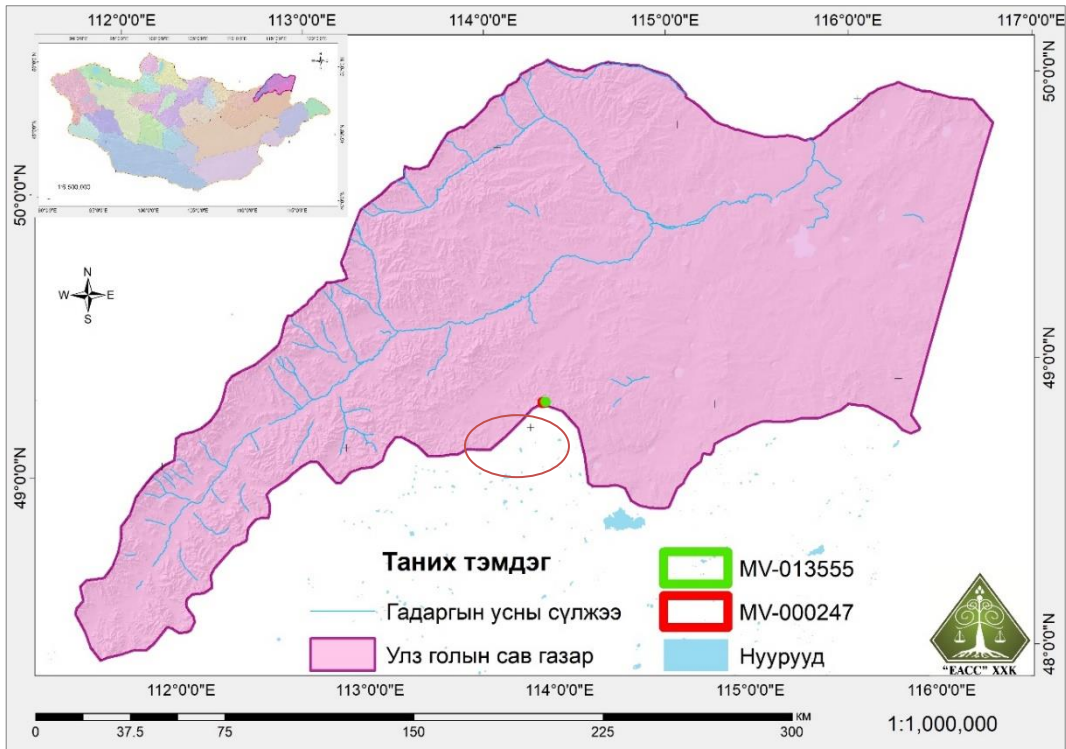
А.

Б.

Зураг 14. Агаарын хэмжилт хийсэн цэгүүд /А. Хүдрийн овоолгын хойно, Б. Уурхайн ам орчим/

1.3. ГАДАРГЫН БОЛОН ГАЗРЫН ДООРХИ УСНЫ ЧАНАР

Монгол орны гол, мөрөн, түүний сав газрын хэмжээ, байгалийн нөхцөл, урсац бүрэлдэх зүй тогтол, нөөцийн хуваарилалт, байгалийн болон засаг захиргааны хил хязгаарыг үндэслэн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2009 оны 332 дугаар тушаалаар Монгол орны нутаг дэвсгэрийг усны 29 сав газарт хувааж, хил хязгаарыг нь тогтоож өгсөн байдаг бөгөөд тус төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэр нь Улз голын сав газарт хамаарна. Улз голын сав газрын байршлыг дараах зургаар харуулав.

Зураг 15. Улз голын сав газар

Улз голын сав газар нь Монгол орны зүүн хойд хэсэгт орших Дорнодын талд ойролцоогоор 38,000 км²-ыг эзлэн Хэнтий аймгийн Норовлин, Батноров, Дадал, Баян-Адарга сумд болон Дорнод аймгийн Баян-Уул, Баяндун, Дашбалбар, Гурванзагал, Чойбалсан, Сэргэлэн, Чулуунхороот зэрэг нийт 11 сумын нутаг дэвсгэрийг дамнан оршдог. Улз голын сав газрын 89.8 хувийг Дорнод, 7.4 хувийг Хэнтий аймаг, 2.8 хувийг ОХУ, мөн багагүй хэсгийг БНХАУ-ын нутаг дэвсгэрийг хамарч тогтсон байна.

“Улааны холимог металлын ордын усны хэрэгцээг Сосновын экспедицийн гидрогеологийн ангийн Сэвсүүлийн голын хөндийд тогтоосон газар доорх усны ордоос хангадаг байна. Сэвсүүлийн голын хөндийн хэсэг нь төсөл хэрэгжих талбайгаас хойш 18 км зайд оршино. Тус газрын доорх усны ордын нөөц нь үйлдвэрлэлийн зэргээр (А+В+С1) 17885 м³/хон, 207 м³/цаг буюу 57.5 л/сек байна. Иймд “Улааны ордыг ашиглах” төслийн 35.8 л/сек хэрэгцээг хангах боломжтой нь харагдаж байна.

Сэвсүүлийн голын хөндий нь геологи-гидрогеологийн төрөл бүрийн түвшний судалгаанд хамрагдсан, газрын доорх усны ордын ашиглалт явагдаж байсан талбай юм. Тухайлбал, 1980-1984 онд В.А.Манукян, Е.Ф.Гаркушин, А.М.Таболина нар ус хангамжийн 2289 тоот даалгаврын дагуу ус хэрэглэгчээс 50 км радиус талбайд ус хангамжийн эх үүсвэр илрүүлэхээр Улз, Сэвсүүл, Мардайн голын хөндийд гидрогеологийн судалгаа явуулсан. Уг судалгааны ажлыг 1980-1982 онд эрлийн шатны ажлаар эхлүүлсэн бөгөөд 50 км радиус бүхий 16,238 кв.км талбайд геологи-гидрогеологийн нөхцлийг судалжээ. Гидрогеологийн урьдчилсан хайгуулын ажил 1983 оны 1-р сараас 1984 оны 6-р сарын хугацаанд хийгдсэн байна. Судалгааны ажлын цар хүрээ маш өргөн хэмжээнд хийгдсэн бөгөөд өрөмдлөг, шавхалт болон гидрохимийн лабораторын ажлууд иж бүрнээр хийгджээ. Судалгааны үр дүнд Сэвсүүлийн голын хөндийг 2 хэсэгт хувааж нэгдүгээр хэсэг буюу Ногоон бүрдийн хэсэгт ашиглалтын нөөцийг В+С1 зэргээр 75 л/с буюу 6480 м³/хон, 2-р хэсэг буюу доод хэсгээс ашиглалтын В+С1 зэргээр 225 л/с буюу 19440 м³/хон гэж тогтоожээ.

Баруун сүүжийн булаг (нутгийн зарим иргэд Жараахай булаг гэж нэрлэдэг) нь уурхайн тосгоноос баруун хойш 3 км зайд урсана. Тус булаг гантай жилүүдэд ширгэдэг, бусад үед байнгын устай байдаг байна.

Уурхайн усан хангамжинд зориулан 2007 онд “Гидро-фонтан” ХХК-ийн боловсруулсан зураг төслийн дагуу Сэвсүүлийн хөндийн Ногоон бүрдийн хэсэгт нийт 9 худаг/цооногийг 42.5-57 метрийн гүнтэй өрөмдөж 370 мм-ийн шүүр яндангаар тоноглон ус татах байгууламжуудыг хийж гүйцэтгэсэн байна. Цооног хоорондын зай 506.6 м. Одоогийн байдлаар 7 цооногийг унд ахуйн болон технологийн хэрэгцээнд ашиглаж байна.

1.4. ХӨРСӨН БҮРХЭВЧ

Улааны уурхай орчмын газар нутаг нь физик газарзүйн мужлалаар Монголын дорнод талын их мужийн Дорнодын тэгш талын мужийн Хэрлэнгийн хойд талын тойрогт багтана.

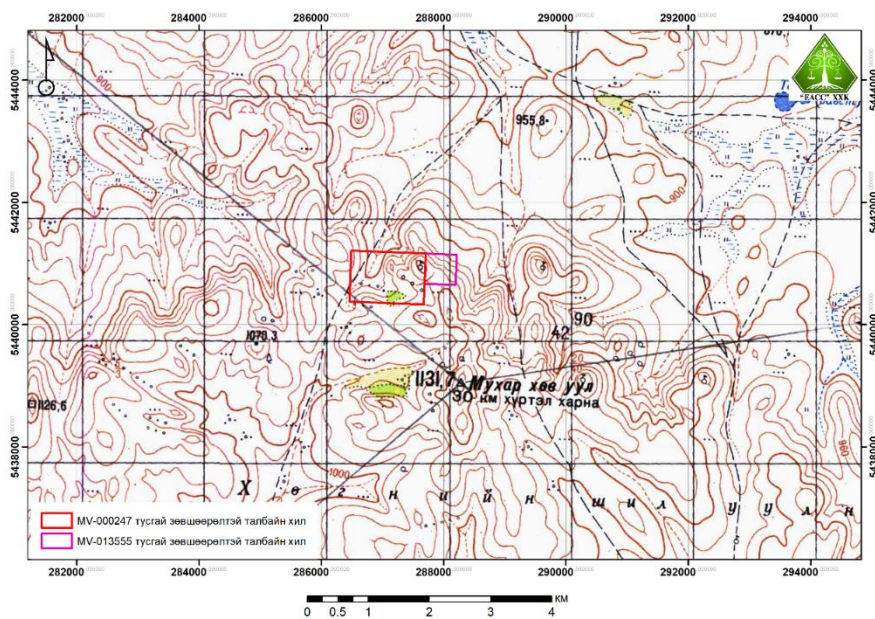
Газрын гадаргын хувьд Дорнодын тал нутаг нь хуурайсаг өндөрлөг хээрийн ерөнхий хэв шинжтэй. Тус нутаг дэвсгэр нь олон зүйлийн өвс ургамал, ховорхон

тохиолдох хус, нарс, бут сөөгт төгөл бүхий дугуй хэлбэрийн намхан толгод, алгуур намсч тал хөндий үргэлжилнэ.

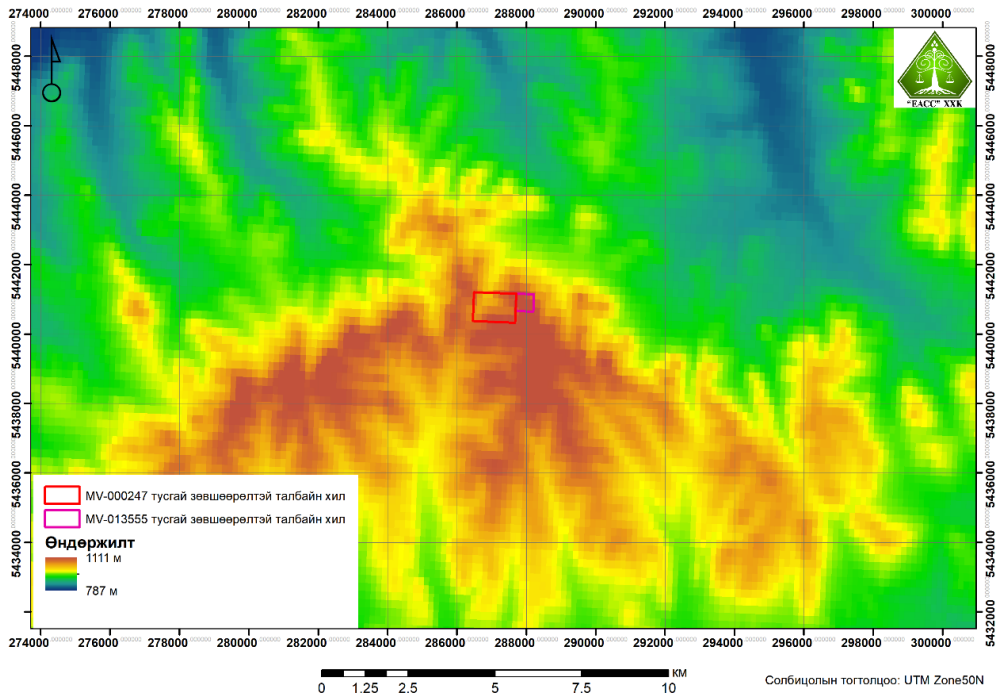
Тус нутаг дэвсгэр нь д.т.д 900–1071 м-т орших газрын гадаргын намаас дундаж орчим өндөршилтэй. Төслийн талбай орчмын хамгийн өндөр цэг нь төслийн талбайгаас урагш орших Мухар хөв уул д.т.д 1131.7 м өндөртэй байна.

Зураг 16. Төслийн талбайн төрх /2020.05 сар/

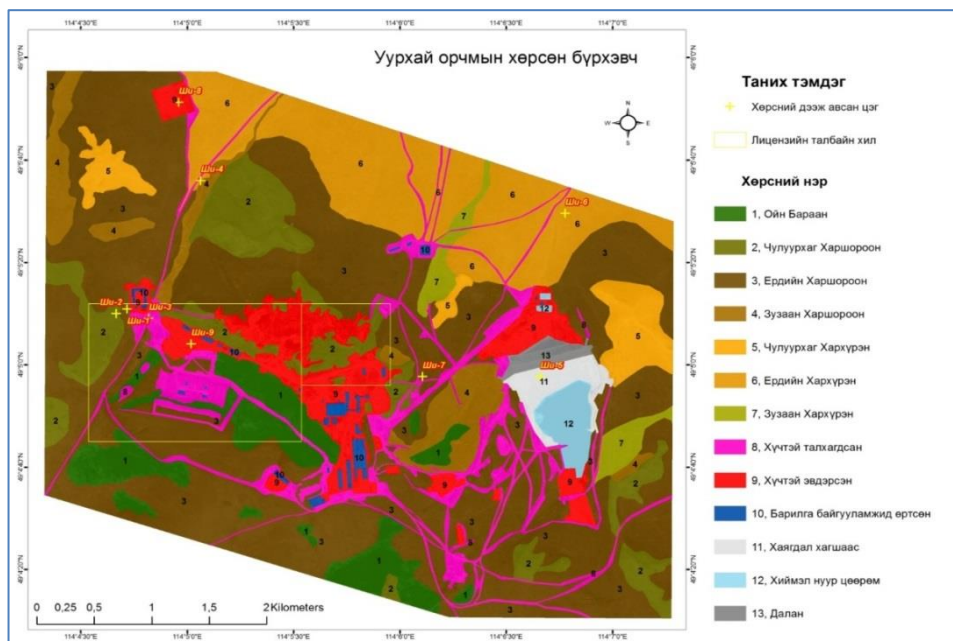

Зураг 17. MV-000247 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй талбай орчмын топо зураг

Зураг 18. MV-000247 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй талбай орчмын өндөржилтийн зураг

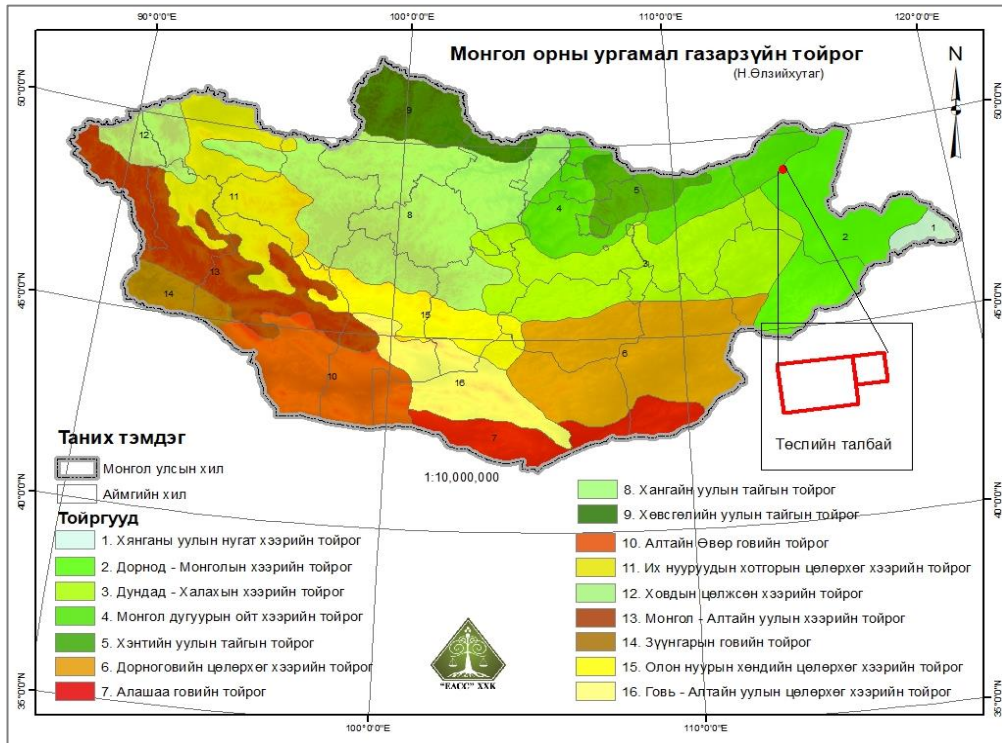
Төслийн талбайд хамаарах газар нь 920-1120 метрийн үнэмлэхүй өндөртэй нам уулс болон тэдгээрийн хоорондох бэл хөндий бүхий газарт байрлана. Төслийн талбайд тархсан хөрсөн бүрхэвч нь Монгол орны хөрсний ангиллаар хээрийн бүлэг хөрсний Хар шороон ба Хар хүрэн хөрсний дэд хэв шинжид багтах чулуурхаг Харшороон, ердийн Хар шороон, ердийн Хар хүрэн хөрснүүд зонхилон тархсан байна. Хар шороон хөрс нь үржил шимийн түвшин өндөр, Хар хүрэн хөрс нь дунд зэрэг, бэлчээрт зонхилон ашиглагддаг (Зураг 19). Төслийн талбайд зонхилон тархсан хөрсний гадаргын ба үе давхаргын морфологи шинж чанар болон агро-хими, ус физик шинж чанарын талаар доор дэлгэрэнгүй оруулсан.

Зураг 19. Төсөл хэрэгжих орчны хөрсний хэв шинж

1.5. УРГАМЛАН НӨМРӨГ

“Улаан” холимог металлын орд нь засаг захиргааны харъяаллаар Дорнод аймгийн Дашбалбар сумын нутаг ургамал – газарзүйн тойргоор Монгол – Дагуурын уулын ойт хээр болон Дорнод Монголын хээрийн тойргийн хил залгаа бүс нутагт хамаарах (Н.Өлзийхутаг, 1988) бөгөөд Дорнод Монголын хээрийн, Монгол дагуурын ойт хээрийн болон Дорнод Азийн ургамлын аймгийн төлөөлөгчдөөс тохиолдох онцлогтой. (Зураг 20).

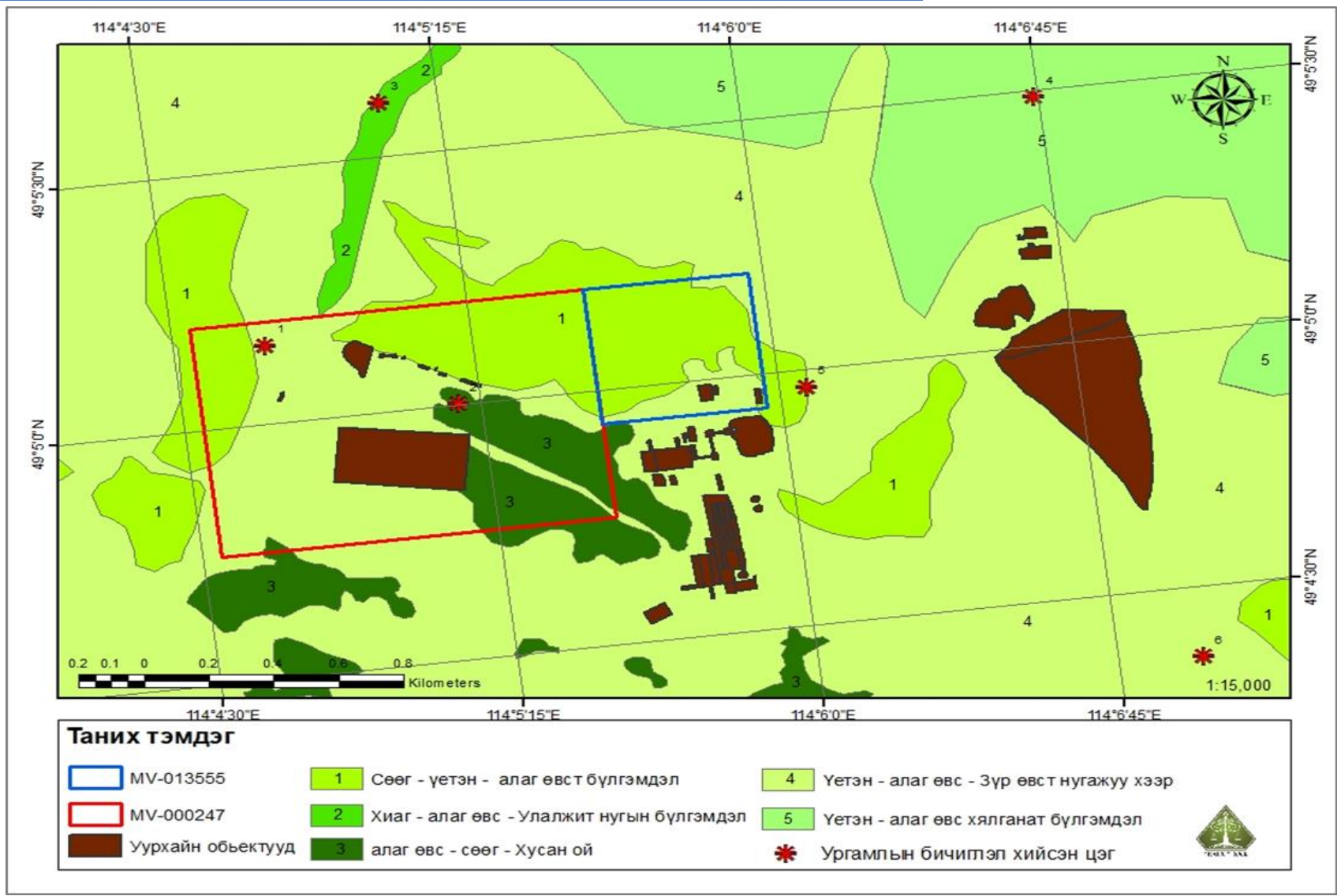
Зураг 20. Төслийн талбайн ургамал газарзүйн байршил

Энэ бүс нутаг нь Монгол дагуурын ойт хээр болон Дорнод Монголын хээрийн шилжилтийн бус учир хойноосоо ойт хээрийн ургамалжилтийн нөлөө, зүүн өмнөд, өмнөд хэсгээсээ хуурай хээрийн ургамалжилтын нөлөөллүүд илэрнэ.

Улааны холимог металлын ордын талбайд Монгол дагуурын ойт хээрийн ургамалжилтын төлөөлөл болох Нарс – Хусан ой уулын ар, хажуу бэлээр бага хэмжээтэй тохиолдох бөгөөд энд нарс бага хэмжээтэй армаг тармаг байдалтай ганц нэгээр түлхүү тохиолдоно. Энэ нь тухайн бүс нутаг нь ойт хээрийн хамгийн өмнөд зах болохыг шууд илтгэх бөгөөд харин уул толгодоос доошлох тутам уулын хээр, нугажуу хээр нь үетэнт хээрээр солигдож уул толгод намссаар ургамлан нөмрөг Дорнод Монголын жинхэнэ хуурай хээрт шилжиж буйг илтгэнэ. Судалгааны талбайд хялганаас (*Stipa sibirica*, *S. baicalensis*), Сибирь зүр өвс (*Filifolium sibiricum*), Саман Ерхөг (*Agropyron cristatum*), Хялгасан Дэвхэргэнэ (*Arenaria capillaris*), Адамсын Шарилж (*Artemisia adamsii*), Ишгэн Шарилж (*Artemisia dracuncululus*), Өлчир Шарилж (*Artemisa frigida*), Судалгүй Согоовор (*Bromus inerms*), Ширэг Улалж (*Carex duruscula*), Хөвөн оройт (*Chamaenerion angustifolium*), Цэх Түмэнтана (*Chamaerhodos erecta*), Цагаан Лууль (*Chenopodium album*), Завадскийн Тунхуу (*Dendranthema zavadskii*), Дэрвээн Хазааргана (*Cleistogenes squarrosa*), Бүхэлнавчит Багадай (*Dontostemon integrifolius*), Өмхий Шимэлдэг (*Dracoscephalum foetidum*), Нангиад Хиар (*Elymus chinensis*), Сибирь Хиар (*Elymus sibiricus*), Жинхэнэ

Өрөмтүүл (*Galium verum*), Алтайн Согсоолж (*Heteropappus altaicus*), Томцэцэгт Дурваа (*Koeleria macrantha*), Булцуут Туйпланцар (*Phlomis tuberosa*), Ишгүй Гичгэнэ (*Potentilla acaulis*), Маралнавчит Гичгэнэ (*Potentilla tanacetifolia*) Бургаснавчит Банздоо (*Saussurea salicifolia*), Нарийннавчит Халгай (*Urtica angustifolia*), эмийн сэд (*sanguisorba officinalis*), хөх яргуй (*Pulsatilla turczaninovii*, *P.flavescens*), Одой Сараана (*Lilium pumilum*), Ацан Цахилдаг (*Iris dichotoma*), Удвал навчит тавилгана (*Spiraea aquilegifolia*), Бага алтанзул (*Нemerocallis minor*), Хавтагнавчит Хус (*Betula platyphylla*) гэх мэт зүйлүүд хээрийн судалгааны үед түгээмэл тохиолдож байв.

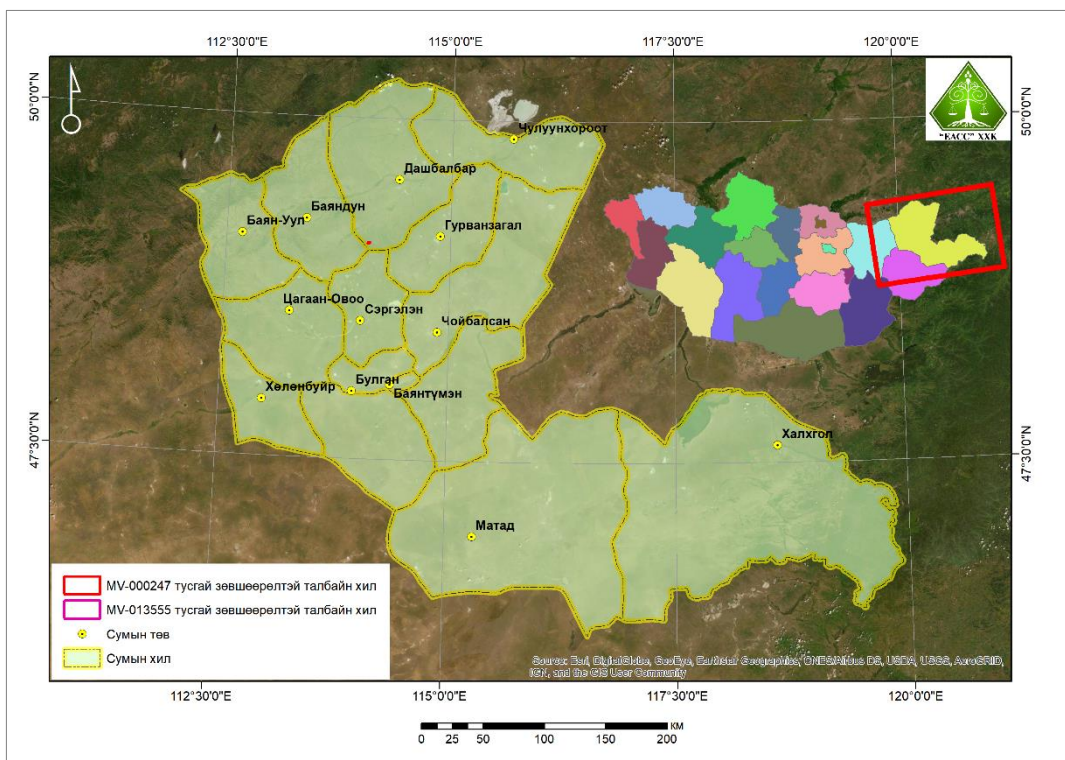
Ургамлан бүлгэмдэл: Төслийн талбайд д.т.д 962 -1112 м-т өргөгдсөн бэсрэг нам уулсын энгэр, бэл хажуу, хөндий, нарийн ам дагаж сөөг – үетэн – алаг өвст бүлгэмдэл, хиаг – алаг өвс – улалжит татмын нугын ургамлан бүлгэмдэл, алаг өвс - сөөгт хусан ой, үетэн - алаг өвс зүр өвст нугажуу хээр, үетэн-алаг өвс-хялганат уулын хээрийн ургамлан бүлгэмдлүүд тус тус тархан ургаж байна. Төслийн талбайн ургамлан бүлгэмдлийг доорх зургаар үзүүлэв.

Зураг 21. Төслийн талбайн ургамлан бүлгэмдэл

1.6. НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

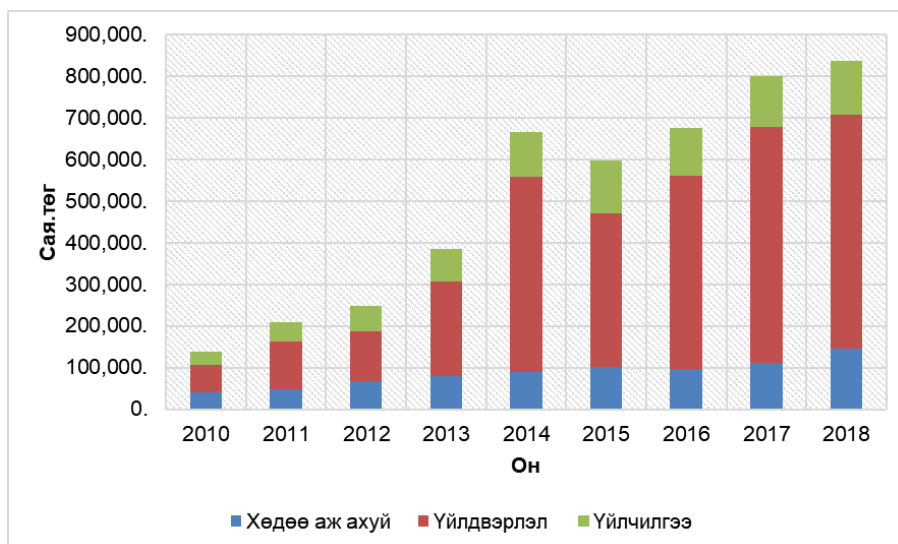
“Шинь шинь” ХХК-ийн “Улааны холимог металлын ордыг далд уурхайн аргаар ашиглах” төсөл нь Дорнод аймгийн Дашбалбар сумын нутаг дэвсгэрт хэрэгжих бөгөөд Дашбалбар сум нь Монгол орны зүүн хойд хязгаарт оршдог. Хойд талаараа ОХУ-ын Өвөр Байгалийн хязгаарын Акша, Онон район, бусад талаараа Чулуунхороот, Гурванзагал, Сэргэлэн, Баяндун сумдтай хил залгаа оршдог, 871.3 мянган га дэвсгэр газар нутагтай. Газарзүйн байршлаар Дорнод аймгийн төв Чойбалсан хотоос 194 км, Улаанбаатар хотоос 750 км алсад Улз голын Цагаан дэв хэмээх дэнжид томоохон суурин болон өргөжсөн сум юм.

Зураг 22. Дорнод аймаг

Дорнод аймгийн Дашбалбар сум нь 1925 онд байгуулагдсан. Дашбалбар сум нь 871315 га нутаг давсгэртэй. Үүнээс 856990 га газар нь хадлан бэлчээр, 2880 га нь хот тосгон бусад суурингийн эдэлбэр газар, 1032,7 зам, шугам сүлжээний, 7262 га нь ойн сан, 3150 га нь усан сан бүхий газар юм. Сэвсүүл-Жараахай, Харзат, Чух, Номинт, Улз гэсэн 5 багийн нийт 905 өрхөд 3272 хүн амьдардаг. Хүн амын 90 хувь нь нутгийн уугуул буриад ястан, 10 хувь нь халх болон бусад үндэстэн ястан болно. Сумын төвд 216 өрхөд 791 хүн амьдардаг. Хүн амын тоогоор Дорнод аймгийн 14 сумаас 4-д, газар нутгийн хэмжээгээр 5-д ордог сум юм.

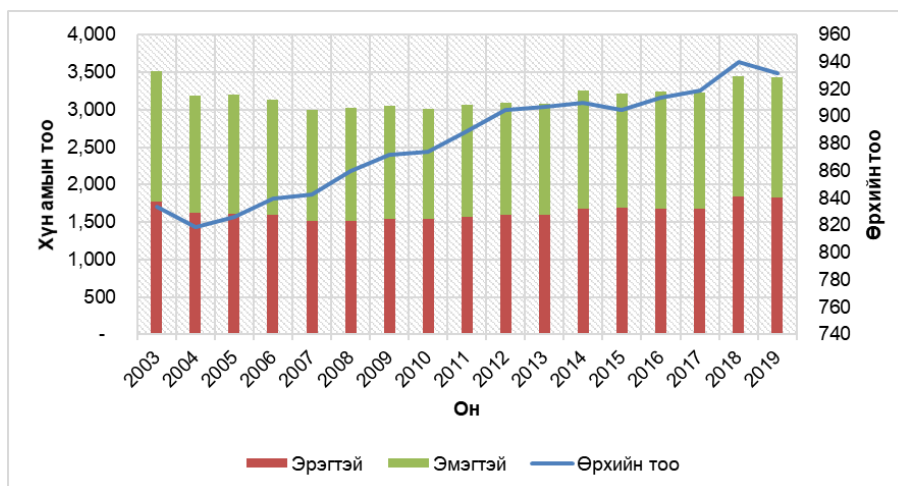
Дорнод аймгийн Дашбалбар сумын дотоодын нийт бүтээгдэхүүн 2018 оны жилийн эцсийн байдлаар 837,735.3 сая төгрөг байсан бол 2019 оны жилийн эцсийн байдлаар 1,020,309.4 сая төгрөг болж өссөн байна.

Эх сурвалж: www.1212.mn

Зураг 23. Дорнод аймгийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүн

2021 оны жилийн эцсийн байдлаар Дашбалбар суманд 1011 өрхийн 3590 хүн амьдарч байгаа нь, 2016 оноос 97 өрх, 349 хүнээр, 2019 оноос 79 өрх, 163 хүнээр өссөн байна. Хүн амын тооны 2003-2019 оны үзүүлэлтүүдийг дараах зургаар харуулав.

Эх сурвалж: www.1212.mn

Зураг 24. Хүн ам, өрхийн тоо /Дашбалбар сум/

Дорнод аймгийн Дашбалбар сумын хэмжээнд 2021 оны жилийн эцсийн байдлаар 673 малтай өрх 26364 адуу, 29149 үхэр, 218881 хонь, 85084 ямаа, 569 тэмээ тоолуулсан байна.

1.7.ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Уул уурхайн үйл ажиллагаанаас үүдэлтэй экосистемийн чухал бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд үзүүлсэн сөрөг нөлөөллүүдийн орон зайн давхцалуудыг тодорхойлон гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүдийг үнэлж тогтоон тэдгээрийн нөлөөллийн буурах зай, эрчимшлийг тодорхойллоо.

Уул уурхайн үйл ажиллагаанаас үүдэлтэй сөрөг үр дагавар түүний нөлөөллийн буурах зай, эрчимшлийг тогтооход хээрийн судалгаа шинжилгээ,

хэмжилтийн дүн болон зөвлөх судлаачдын туршлагаар тодорхойлж газарзүйн мэдээллийн систем дээр тулгуурласан “Нөлөөлөл орон зайд буурах функц” – ыг ашиглан зураглалаа.

Нөлөөлөл орон зайд буурах (F_i) функц

$$F_i = \left(1 / \left(1 + \text{Exp} \left(\left((Distance/100) - a \right) * b \right) \right) \right) * Weight$$

Үүнд:

Distance - нөлөөлөл буурах зай,

Weight - нөлөөллийн эрчим

a, b - налууугийн хүчин зүйлс

Нөлөөлөл буурах зай болон нөлөөллийн эрчим зэрэг нь нөлөөллийн төрөл, газар орны нөхцөл байдлаас шалтгаалан өөр өөр байх тул нөлөөлөл буурах зэрэгтэй уялдуулан налууугийн хүчин зүйлсийг сонгож нөлөөлөл буурах функцыг тогтооно.

Төсөл нь хэрэгжиж эхлээгүй байгаагаас төслийн үйл ажиллагаа явуулах талбайд хийсэн хээрийн судалгааны үр дүнд үндэслэн тооцоолол хийх боломжгүй байсан тул тооцоолол хийхдээ эх үүсвэрээс шалтгаалсан нөлөөллүүдийг дараахи Олон улсын The Nature Conservancy байгууллагын Монгол орны хэмжээнд хийсэн Экологийн бүс нутгийн үнэлгээний тайланд тулгуурлан бүтээсэн MDT /Mongolian Offset Design/ буюу Нөлөөлөл бууруулах загвар програм ашиглан тооцлоо.

НБЗП-Десктоп нь үндсэн дөрвөн багц програмтай:

1. Land Disturbance and Impact Tools-Нөлөөллийн эх үүсвэр болон Нөлөөллийн програм
2. Offset Tools- Дүйцүүлэн хамгааллын програм,
3. Supplementary Avoidance Tools-Нэмэлт Зайлсхийх програм,
4. Update Tools-Шинэчлэх програм.

Нөлөөллийн эх үүсвэр болон нөлөөллийн програм нь хөгжлийн нөлөөллийн мэдээллийн багцыг үүсгэхэд хэрэглэгдэх Нөлөөллийн эх үүсвэрийн мэдээлэл буюу атрибут мэдээлэл, тусгаг гэх зэрэг стандартыг дагаж мөрдөхөд нь хэрэглэгчдэд тусалдаг програм юм.

Дүйцүүлэн хамгааллын програм нь нөлөөллийн өгөгдлийн багцыг ашиглаж дүйцүүлэн хамгааллын зардлын тайлан гаргаж дүйцүүлэн хамгаалах шаардлагатай газрыг тогтоодог.

Нэмэлт зайлсхийх програм нь уул уурхайн болон төлөвлөсөн нөлөөллийн эх үүсвэр ба лицензтэй талбайнуудын хувьд дүйцүүлэн хамгааллын зардлыг тооцон харьцуулах боломжийг хэрэглэгчдэд олгодог. Эдгээр програмын тусламжтайгаар хэрэглэгч дүйцүүлэн хамгааллын зардлаа бууруулахаас гадна Экологийн бүс нутгийн үнэлгээгээр чухал гэж ангилсан ландшафтад хөгжлийг төлөвлөхөөс зайлсхийж болно.

Шинэчлэх програм нь хэрэглэгчдэд НБЗП-г дахин суулгалгүйгээр энэхүү програмын сүүлийн мэдээллийн санг татаж авахад тусалдаг.

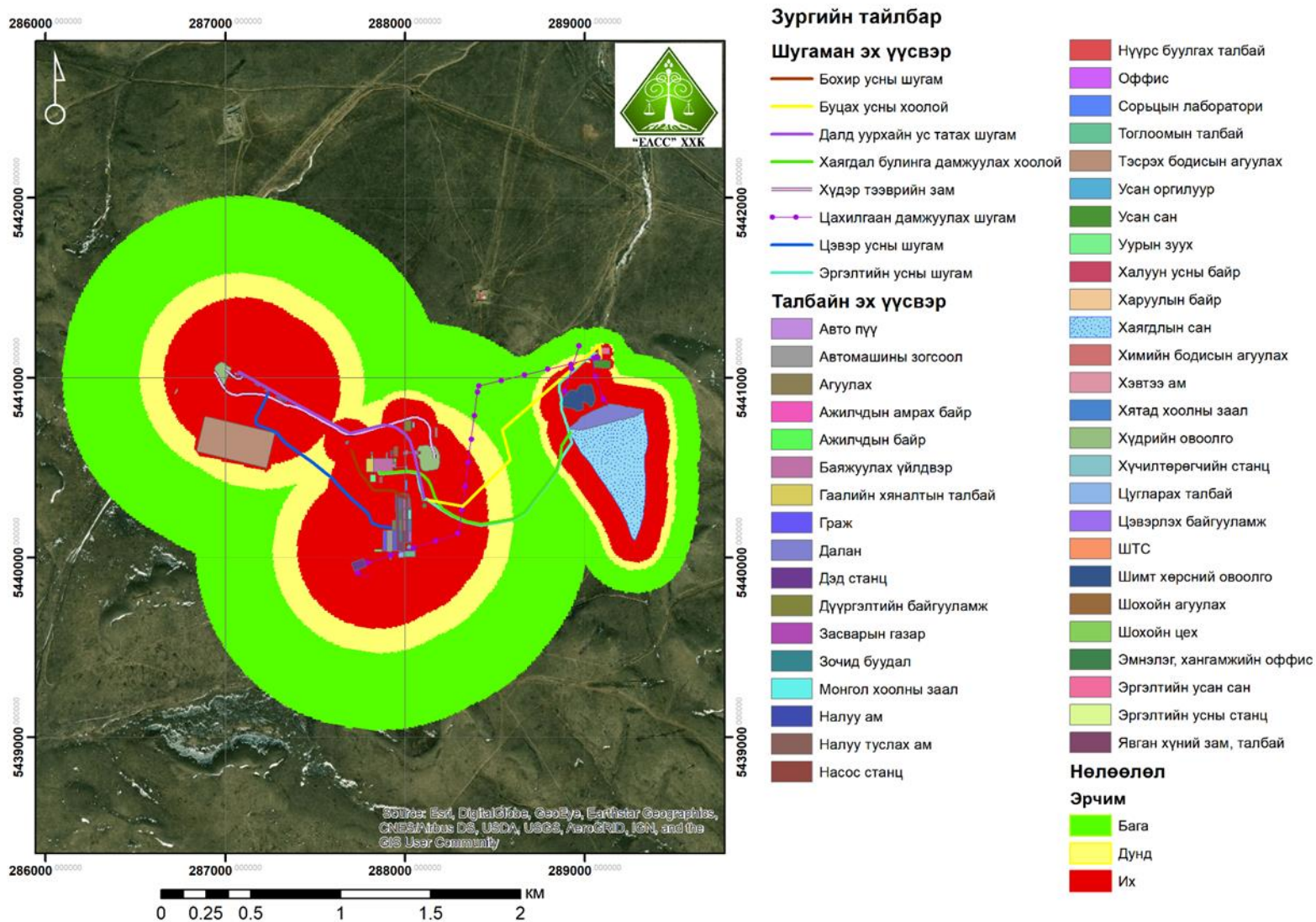
Дээрхи программд нөлөөллийн эх үүсвэрүүдийг дараахи байдлаар эх мэдээлэл болгон оруулж үр дүнг гарган авав.

Хүснэгт 3. Нөлөөллийн эх үүсвэр

№	Нөлөөллийн эх үүсвэр	Нөлөөллийн эх үүсвэрийн код
Шугаман эх үүсвэр		
1	Хүдэр тээврийн зам	6
2	Эргэлтийн усны шугам	4
3	Хаягдал булинга дамжуулах хоолой	4
4	Цэвэр усны шугам	4
5	Бохир усны шугам	4
6	Цахилгаан дамжуулах шугам	1
7	Далд уурхайн ус татах шугам	4
8	Буцах усны хоолой	4
Талбайн эх үүсвэр		
1	Авто пүү	18
2	Агуулах	8
3	Ажилчдын амрах байр	4
4	Гаалийн хяналтын талбай	14
5	Граж	6
6	Дүүргэлтийн байгууламж	7
7	Дэд станц	18
8	Засварын газар	7
9	Зочид буудал	4
10	Монгол хоолны заал	4
11	Насос станц	18
12	Нүүрс буулгах талбай	8
13	Оффис	6
14	Сорьцын лаборатори	6
15	Усан оргилуур	18
16	Уурын зуух	7
17	Халуун усны байр	4
18	Харуулын байр	18
19	Химийн бодисын агуулах	8
20	Хүчилтөрөгчийн станц	7
21	Хятад хоолны заал	4
22	Цэвэрлэх байгууламж	7
23	Шохойн агуулах	8
24	Шохойн цех	7
25	ШТС	9
26	Эмнэлэг, хангамжийн оффис	6
27	Хаягдлын сан	19
28	Баяжуулах үйлдвэр	7
29	Далд уурхайн амнууд	10
30	Хүдрийн овоолго	12
31	Шимт хөрсний овоолго	12
32	Явган хүний зам, талбай	14
33	Автомашинь зогсоол	14
34	Эргэлтийн усан сан	13
35	Усан сан	13
36	Далан	12

№	Нөлөөллийн эх үүсвэр	Нөлөөллийн эх үүсвэрийн код
37	Эргэлтийн усны станц	18
38	Тоглоомын талбай	18
39	Цугларах талбай	18
40	Тэсрэх бодисын агуулах	8

Төслийн үйл ажиллагаа явагдаж байгаа нутаг дээр дурдсан нөлөөллийн функцуудыг ашиглан гол болон болзошгүй нөлөөллийн нэгдсэн зураглалыг гарган нөлөөлөлд өртөх газрын талбайн хэмжээг тооцов.

Зураг 25. Нөлөөллийн эрчимшлийн ангилал, өртөх талбайн хэмжээ

Хүснэгт 4. Нөлөөлөлд өртөж буй газрын хэмжээ

№	Нөлөөллийн эрчим	Талбай /га/
1	Их	229.41
2	Дунд	100.69
3	Бага	366.64
НИЙТ		696.74

Дээрх хүснэгтээс дүгнэж үзэхэд төслийн үйл ажиллагааны хүрээнд нөлөөлөлд өртөх талбай нь 696.74 га буюу үүнээс нөлөөллийн их ангилалд 229.41 га, дунд ангилалд 100.69 га, бага ангилалд 366.64 га талбайг тус тус эзэлж байна.

Нөлөөллийн бүсийн хувьд 12.62% нь Дорнод аймгийн Баяндун суманд, 87.38 % нь Дорнод аймгийн Дашбалбар суманд хамаарагдаж байна.

Нөлөөлд өртөх газар нь экосистемийн хувьд дараах төрлүүдийг агуулсан байна.

Хүснэгт 5. Нөлөөлөлд өртөх экосистемүүд

№	Экосистемийн төрөл	Нөлөөлд өртөх талбай /га/
1	Нугажуу хээр /meadow steppe/	696.74

1.8. НӨЛӨӨЛИЙН ХЭЛБЭР, ҮРГЭЛЖЛЭХ ХУГАЦАА

Нөлөөллийн хэлбэр, шууд, шууд бус эсэх, дараалал, буцалттай, буцалтгүй эсэх, хугацаа зэргийг магадлан жагсаах аргыг (checklist) ашиглан тодорхойлов. Р.Мижиддорж байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээнд магадлан жагсаах аргыг ашиглах 2 хувилбарыг нэгтгэсэн байдлаар боловсруулсан байдаг /Р.Мижиддорж, 2002 он/. Үүнд:

Экосистемийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд нөлөөлөх байдал: Энд экосистемийн өөрчлөлт, байгалийн нөөцийн ашиглалт, орчны чанарын өөрчлөлт, байгалийн өнгө төрх, түүх соёлын дурсгалт зүйл, археологи, палентологийн олдвор, эдийн засаг, нийгмийн асуудал, бусад асуудал гэсэн хэсэгт хамаарах нөлөөллийн хэлбэр (шууд, шууд бус), хугацаа (богино болон урт хугацааны) харуулсан магадлах жагсаалтыг нэрлэж болно.

Төслийн байршил, шийдэлтэй холбоотой нөлөөллийн магадлах жагсаалт: Төслийн байршил, уг төслийн шийдэл, төлөвлөгөөтэй холбоотой нөлөөлөл, мөн барилга байгууламж барих, үйлдвэрлэлийн аюулгүй ажиллагаатай холбоотой байгаль орчны асуудал, төслийг ерөнхийд нь хянаж үзэх шалгуур буюу бодлогын чанартай асуудалд хамаарах үйлдвэр аж ахуйн газрын нөлөөллийн эрчмийг заах явдал юм.

1.9. ЭКОСИСТЕМИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН ХЭСГҮҮДЭД НӨЛӨӨЛӨХ БАЙДАЛ

Экосистемийн өөрчлөлт: Төсөл хэрэгжих газрын талбайд д.т.д 962-1112 м-т өргөгдсөн бэсрэг уулсын энгэр, бэл хажуу, хөндийгөөр үетэн-алаг өвст хусан ой, алаг өвс-улалж-үетэнт ойн нугын, үетэн-алаг өвс-зүр өвст уулын хээрийн, тал хөндийн алаг өвс-үетэн-хиагт бүлгэмдэл тус тус тархаж байна. Эдгээр ургамлан бүлгэмдэл уурхайн олборлолтын үйл ажиллагаанд өртөж устах бөгөөд нөлөөллийн хэлбэр шууд, нөхөн сэргээх хугацаа хээрийн бүсэд дунджаар 7 жил [С.Оюунсүвд, Ж.Ундармаа, Экологийн судалгааны төв], олборлолт баяжуулалт, гадаад, дотоод тээвэрлэлт болон бусад барилга байгууламжид бүрэн устах учир нөлөөллийн эрчим хүчтэй ангилалд хамаарна.

Хээрийн судалгааны үр дүнгээр, амьтан судлаачдын бүтээлд тэмдэглэсэн зүйл, өмнө хийгдсэн судалгааны дүнг нэгтгэн тус нутагт 234 зүйл шавьж, 2 зүйл хоёр нутагтан, 3 зүйл мөлхөгч, 23 зүйл шувуу, 18 зүйл хөхтөн амьтан тэмдэглэгдсэн байна. Энэ нутагт ойт хээрийн бүсэд дасан зохицсон амьтад амьдарч байгаа ба зөвхөн энэ бүс нутагт амьдардаг дагуур зараа, дагуур номин болон дагуур огдой зэрэг дагуурын элемент тохиолдоно. Уулсын ам хөндийгөөр амьдрах орчин хооронд шилжих бөгөөд амьдрах орчин, амьтдын замналд өөрчлөлт орно. Энэ нөлөөлөл нь шууд, богино хугацааны /төслийн үйл ажиллагаа зогссоноос 2 жилийн дотор амьтдын шилжилт хэвийн горимд шилжинэ/ эсвэл урт хугацааны /амьдрах орчны нөхөн сэргээх хугацаа доод тал нь 7 жил/, дунд зэрэг нөлөөлөлд хамаарна. Гадаргын хэлбэршил өөрчлөгдөх хэдий ч бүсийн бичил уур амьсгалд үзүүлэх нөлөөлөл харьцангуй бага юм.

Ландшафт, геологийн тогтоц: Уурхайн орд газар нь нам уулс, ухаа гүвээ, толгодоор хүрээлэгдсэн, толгодын орой хяр нь бөөрөнхий хавтгайдуу оройтой, уулын ар хажуу нь нилээд огцом, эдгээрийн хооронд нарийвтар хөндийнүүдтэй байна. Эдгээр хөндийд нимгэн зузаан янз бүрийн давхаргатай хар хүрэн хөрсний хэв шинжүүд делювийн нунтаг карбонатлаг хурдас дээр үүссэн байна. Харин ухаа толгодын хөрс үүсгэгч эх чулуулаг нь элювийн байнгын хатуу чулуулаг, элюви-делювийн нунтаг карбонатлаг хурдастай байна. Уурхайн эзэмшил талбай орчимд сийрэг хусан ой бүхий ойт хээр, хээрийн үндсэн 4 хэв шинжийн хөрс зонхилон тархсан байна. Үүнд:

- Ойн бараан (нимгэн)-Хусан ой бүхий газарт
- Чулуурхаг Хархүрэн (толгодын хар хүрэн)-Уулын орой энгэр газарт
- Ердийн Хархүрэн (тал хөндийн хар хүрэн)-Бэл хормойн тэгшивтэр газарт
- Нугархаг Хархүрэн-Ар хажуу, хөндий судаг газарт

Мөн эдгээр хөрснөөс гадна ус чийг ихтэй судаг дагууд Глейрхэг дарагдмал үетэй хөрс бага хэмжээгээр тархана. Эдгээр хэв шинжийн хөрс олборлолт, баяжуулалт, дотоод, гадаад тээвэрлэлт болон бусад объектуудын нөлөөгөөр элэгдэл, эврдэл орно. Энэ нөлөөлөл нь шууд, урт хугацааны, хүчтэй нөлөөлөлд хамаарна. Хүдрийн овоолго, хоосон чулуулгийн овоолго зэрэг нь 5-10 м, бутлуурын цех, баяжуулах үйлдвэр, химийн бодисын агуулах, баяжмалын агуулах зэрэг барилга байгууламж нь 2-5 давхар өндөртэй байна. Өөрөөр хэлбэл ийм өндөр хэлбэршил бүхий техноген объектоор уулын хажуу, бэл, хормой, уулс хоорондын

нарийхан ам хөндий солигдоно. Энэ нөлөөлөл нь шууд, богино хугацааны / төсөл хэрэгжиж дууссаны дараа барилга байгууламжийг хураана, хоосон чулуулгын овоолго, хаягдлын овоолго зэргийг нөхөн сэргээнэ. Иймд төсөл хэрэгжиж дууссаны дараа 2 жилийн хугацаанд хуучин хэв шинжиндээ орох боломжтой/, дунд зэргийн эрчимтэй байна.

Улааны холимог металлын орд нь Төв-Монголын атираат системийн зүүн хойд талын Хойд-Чойбалсан хүдрийн районд байрладаг. Хойд-Чойбалсан район нь Хойд-Хэрлэнгийн геоантиклиналь өргөгдөлд холбогдон, хожуу протерозойн үед дундад массивт хөгжсөн бөгөөд Дорнодын галт уулын тектоник структурын Улааны блокын зүүн хойд захын хэсэгт байрлана. Ордын талбай нь ойролцоогоор 0.5 км², баруун хойш суналтай Мухар ба Зүүн Мухарын хагарлуудын хоорондох блокт зүүн урд талаас 1 км сунаж хөгжсөн хүдэр агуулсан дэлбэрэлтийн хоолойг агуулна. Районы мезозойн өмнөх үүслүүдэд протерозойн тунамал, галт уулын гаралтай чулуулаг, палеозойн амфиболит ба ногоон занарын фациуд багтаж хувиралд орсон төрөл бүрийн магматитууд, гранит-гнейс, гранодиорит давамгайлсан гранитоид, түрүү ба хожуу палеозойн гранитууд төлөөлдөг. Далд уурхайн малталт нэвтрэлтээр нийт 6302886.5 м³ хурдас чулуулаг өртөгдөнө. Үүнээс геологийн тогтоцод үзүүлэх нөлөөлөл нь шууд, урт хугацааны, хүчтэй нөлөөлөл юм.

Байгалийн нөөц ашиглалт: Төслийн үйл ажиллагаа нь өөрөө Улааны холимог металлын ордыг ашиглах юм. Иймд эрдэс баялгийн нөөцийг буцалтгүй шинжтэй шууд олборлох бөгөөд урт хугацааны, хүчтэй нөлөөлөл юм. Мөн усны нөөцийг олборлолтын болон баяжуулалтын үйл ажиллагаанд ус ашиглана. Усны нөөцийг төслийн үйл ажиллагаанд шууд ашиглах боловч усны нөөцийн ашиглалт нь газрын доорх усны боломжит нөөц буюу нөхөн сэргэх нөөцийг ашиглаж байгаа учир богино хугацааны, дунд зэрэг нөлөөлөл юм. Төслийн үйл ажиллагаанаас 102 га талбайн бэлчээрийн нөөц өртөгдөнө. Энэ нь шууд, урт хугацааны, хүчтэй нөлөөлөл юм. Дулаан хангамжид нүүрс ашиглана. Адуун чулууны нүүрсний ордын олборлосон нүүрсийг ашиглах бөгөөд олборлосон нүүрсийг ашиглаж байгаа учир шууд бус, урт хугацааны, хүчтэй нөлөөлөл юм.

Байгаль орчны чанарын өөрчлөлт: Орчны чанарт өөрчлөлт оруулах боломжтой төслийн эх үүсвэрийг технологийн бүх үе шаттай уялдуулан авч үзэв. Үүнд:

Олборлолтын үйл ажиллагаа: Далд аргаар олборлолт явуулна. Иймд олборлолтын үеийн малталт, нэвтрэлтээс гадаад орчны агаарын чанарт сөрөг нөлөөлөл үзүүлэхгүй. Харин далд уурхайн дотоод орчны агаарт их хэмжээний тоосонцор тэсэлгээний үед үүснэ. Ордын ТЭЗҮ-д тэсэлгээний үеийн тоосжилтыг усан манан үүсгэгчээр бууруулахаар тусгасан байна. Дотоод орчны агаарын чанарын өөрчлөлт нь далд уурхайн газар доор ажиллах ажилчдын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөөлөл үзүүлнэ. Энэ нөлөөллийн эрчим нь дунд зэрэг, дунд хугацааны, шууд нөлөөлөл юм.

Олборлосон хүдрийг хүдрийн түр овоолго хүртэл тээвэрлэх үед агаарт тоосжилт үүснэ. Налуу гол ам болон босоо гол амаар газрын гадаргуу дээр гарч ирсэн хүдэр болон хоосон чулуулгийг ачих үед тоосжилт үүсэх боломжтой юм. Суурь чулуулаг, хөрсөн агуулагдах хүнд металлууд тухайн орон нутгийн геологийн тогтоцоос хамаарч хүлцэх агууламжаас өндөр гарч байна.

Баяжуулах үйл ажиллагаа: Хүдрийн бункерт хүдэр буулгах үед тоосжилт үүснэ. Эндээс үүсэх тоос нь 120 сек хугацаанд газар бууж түүнээс хойш агаар дахь агууламж нь буурна. Иймд богино хугацааны нөлөөлөлд хамаарах бөгөөд шууд нөлөөлөл юм. Нөлөөллийн эрчим нь дунд зэрэг юм. Бутлах, нунтаглах үед мөн тоосжилт үүснэ. Бутлах талбайгаас Dust Trak 8530 багажаар газар дээр нь хэмжсэн дүнгээр жижиг ширхэгт тоосонцорын агууламж 0.4 мгр/м^3 байна. Агаарын чанар Техникийн ерөнхий шаардлага (MNS 4585;2007) стандартын 24 цагийн жижиг ширхэгт тоосонцрын стандарттай (50 мкг/м^3) харьцуулахад 8 дахин их байна. Иймд энэ нөлөөллийн эрчим хүчтэй, богино хугацааны (хурдан сарнина) шууд нөлөөлөл юм. Үндсэн, хяналтын, цэвэрлэгээний флотацн нь тус бүр 16 м^3 багтаамж бүхий флотамашинд явагдах бөгөөд эндээс агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл бага. Харин флотацнаас гарах хаягдал нь хаягдлын санд хуримтлагдах бөгөөд энэ нь орчны хөрс, усны чанарт сөрөг нөлөөлөл үзүүлнэ. Усны чанарт үзүүлэх нөлөөлөл нь шууд бус (баяжуулалтаас хаягдлын санд хуримтлагдана. Хаягдлын сангаас шүүрэх, хаягдлын сан сэтрэх үед нэвчиж хөрс, усны бохирдол үүсгэх эрсдэлтэй), урт хугацааны, эрчим нь хүчтэй нөлөөлөл байна.

Байгалийн өнгө төрх, түүх соёлын дурсгалт зүйл, археологи, палентологийн олдвор: Олборлолтын үеийн хурдас чулуулгийн овоолго, хүдрийн түр овоолго, баяжуулах үйлдвэрийн барилга, байгууламж зэрэг нь орчны гадаргын хэлбэршил, өнгө төрхийг бүрэн өөрчилнө. Иймд энэ нөлөөллийн эрчим их, дунд хугацааны шууд нөлөөлөлд хамаарна. Төслийн талбай орчим улсын болон орон нутгийн тусгай хамгаалалттай газар нутаг байхгүй юм. Палеонтологийн хайгуул судалгааны ажлын үр дүнгээр төслийн талбайд эртний амьтан ургамлын олдвор олногүй. Мөн түүх соёлын дурсгал илрээгүй байна.

1.10. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

“Шинь Шинь” ХХК-ийн “Улааны холимог металлын ордыг далд уурхайн аргаар ашиглах” төслийн БОННУ-ний ажлыг Монгол Улсын Байгаль хамгаалах тухай хууль, Газрын хэвлийн тухай хууль болон “Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай” хуульд заасны дагуу болон Байгаль орчны үнэлгээний тайлан хийх аргачлалын дагуу хийж төслийн хэрэгжилтийн явцад авч хэрэгжүүлэх байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулав.

Энэхүү байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь төслийн байгаль орчинд учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг төслийн технологи ажиллагааны онцлогтой нь уялдуулан олон улсын хэмжээнд хүлээн зөвшөөрөгдсөн гол болон болзошгүй нөлөөллийг тодорхойлох арга, аргачлалын дагуу байгаль орчны бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг тус бүрд нь авч үзсэний үндсэн дээр байгаль орчныг хамгаалах бусад багц хууль, холбогдох журам, зааврын дагуу хийж гүйцэтгэсэн болно.

Байгаль орчныг хамгаалах менежментийн төлөвлөгөө нь байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх талаар Монгол Улсын хуулиуд, шинээр гарч буй шаардлагатай уялдан байнга шинэчлэгдэж байх баримт бичиг төдийгүй төслийн

хэрэгжилтийн үе шатанд байгаль хамгаалах, болзошгүй сөрөг нөлөөллийг тухай бүр нь бууруулж нөхөн сэргээх зорилтыг хангах үүрэгтэй юм.

2. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

2.1. АГААР ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР

2.1.1. Төслийн талбайд машин техникийн яндангаас ялгарах хорт утааг стандарт түвшинд байлгах, авто тээврийн хэрэгслийг улсын үзлэгт хамруулах ажлын хүрээнд техникийн хяналтын үзлэгт 2022 оны 04-р сарын 8-нд нийт 35 авто тээврийн хэрэгслийг хамруулж ажилласан.

2.1.2. Ашиглаж буй зам, талбайн тоосжилт үүсэх замуудад усалгааны хуваарь гарган бүртгэлийн дэвтэрт бүртгэж, хуваарийн дагуу усалгааг 16 удаа хийсэн. Энэ жил нийт 47 өдөр хур тунадас орж, чийгшил ихтэй байсан учраас зориудын усалгаа бага хийгдсэн.

2.1.3. Хүдрийн түр овоолгод тоосжилт үүсэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах зорилгоор чулуу болон хаягдал дугуйгаар хаалт хийж, хаалтны бүрэн бүтэн байдалд 7 хоног тутамд хяналт тавин, тухай бүрт зөрчлийг арилгуулж ажиллаж байна. Нэг удаагийн зөрчил илэрсэнээр тухайн үед албан бичиг хүргүүлж, засан сайжруулсан.

2.1.4. Хаягдлын сангийн тоосжилтыг бууруулах зорилгоор усалгааны олон салаа шүршигчтэй 8-10 метр, 50-80м² хүртэлх талбайн хүчин чадалтай сүүлийн үеийн тоног төхөөрөмжийг суурилуулж, саарал усаар усалгааг хийж байна.

Мөн сэрүүний улиралд хаягдлын сангийн далангийн овоолгод хучилт хийж, тоосжилтыг бууруулж ажиллаж байна.

2.2. ГАДАРГЫН БОЛОН ГАЗРЫН ДООРХИ УСАНД ҮЗҮҮЛЭХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР

2.2.1. 2022 оны усны хэрэглээ, ашиглалт

Усны эх үүсвэр, усны нөөц, ус ашиглалтын хууль эрх зүйн орчин

Улааны холимог металлын уурхайн ус хангамжид зориулсан ус татах талбайд газрын доорх усны ашиглалтын нөөцийг баталгаажуулах мөн Монгол Улсын Засгийн газрын 2014 оны 12 дугаар тогтоолоор “Улсын төсвийн хөрөнгөөр судалж тогтоосон газрын доорх усны нөөцийн эрэл, хайгуул судалгааны зардлыг ус ашиглагчаар эргүүлэн төлүүлэх журам”-ын дагуу Сэвсүүлийн голын Ногоон бүрдийн талд 2014-2015 онд усны судалгааны ажлыг хийж гүйцэтгүүлсэн.

Улааны уурхайн баяжуулах үйлдвэрт шаардагдах боломжит нөөцийн дүгнэлтийг 2015 оны 09 сарын 28-ны 08/5819 тоот Байгаль Орчин, Ногоон Хөгжлийн Ямаар гаргуулж мөн 2015 оны 08 дугаар сарын 20-ны 08/6039 тоот ордын нөхөн төлбөрийн дүгнэлт гаргуулсан. Уг дүгнэлтийн дагуу Монгол-Ус ТӨҮГазартай 5 жилийн хугацаатай гэрээ байгуулан улсын төсвийн хөрөнгөөр судалж тогтоосон газрын доорх усны нөөцийн эрэл, хайгуул судалгааны зардлыг төлж дууссан. Гүний хоолойн ус татах байгууламж нь 9 худаг, 2 ус өргөх станц, нэг бүр 300, 300, 500, 900, 1500, 1500 шоо метр багтаамжтай 6 ширхэг ус хуримтлуулах сантай. Цэвэр ус дамжуулах шугам хоолой 7000м урттай Ш500 PVC хоолой 11000м урттай Ш500 ган хоолой нийт 18000 м хоолойгоор цэвэр ус дамжуулдаг.

Зураг 26. Усны эх үүсвэрүүд

Улааны уурхайн усны хэрэгцээнд нийт гүний 9 худгийг унд ахуй, баяжуулах үйлдвэр, уурын зуух-дулаан үйлдвэрлэх, ногоон байгууламжийн хэрэгцээнд ашигладаг. Усны тухай хуулийн 28.4, 28.6, 28.7, 29.1-т тус тус заасны дагуу, Усны газрын 2022 оны 02 сарын 16-ны өдрийн 05/134 дугаартай ус ашиглуулах дүгнэлт, Онон-Улз голын сав газрын захиргаанаас олгосон 2022 оны 03-р сарын 15-ны №А/05 дугаартай ус ашиглах зөвшөөрлийг үндэслэн Онон-Улз голын сав газрын захиргаатай 2022 оны 03 дугаар сарын 15-ны өдрийн 01 дугаартай ус ашиглуулах гэрээг 2023 он хүртэл байгуулсан.

“Усны нөөц ашигласны төлбөрийн хувь хэмжээг тогтоох, хөнгөлөх тухай” Монгол Улсын Засгийн газрын 2013 оны 09 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 326 тоот тогтоол, Засгийн газрын 2011 оны 10 дугаар сарын 26-ны өдрийн 302 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтаар баталсан “Ашиглалтын зориулалтыг тооцох итгэлцүүр”-т өөрчлөлт оруулах тухай 2013 оны 09 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 327 дугаар тогтоолуудыг тус тус үндэслэн ус ашиглалтын төлбөрийг тооцож барагдуулсан. Эдгээр тогтоолуудын дагуу ус авч ашиглах зориулалтыг дараах байдлаар ангилдаг бөгөөд ноогдох төлбөрийн хувь хэмжээ өөр өөр байна.

Хүснэгт 6. Ус ашиглах зориулалт, усны төлбөрийн хувь хэмжээ

Төлбөр ноогдох ус		Төлбөрийн хувь /Экологи эдийн засгийн үнэлгээний хувиар /	Ашиглалтын зориулалтыг тооцох итгэлцүүр	Ноогдох усны төлбөр м3 /төг
1	Баяжуулах үйлдвэр	20	1,4	778,4
2	Далд уурхайн шавхалтын ус	15	1,2	500,4
3	Унд ахуйн хэрэгцээнд			1500
4	Ногоон байгууламжийн усалгаа	10	0,25	69,5
5	Уурын зуух-дулаан үйлдвэрлэл	15	0,15	62,55

Ус ашигласны төлбөрийн хэмжээг усны эх үүсвэр дээр (худагт) байрлуулсан усны тоолуурын заалтын зөрүүг үндэслэн баталгаажуулж, тухайн сарын 24-ны өдөр Дашбалбар сумын байгаль орчны улсын байцаагч, байгаль хамгаалагч нарт хянуулдаг. Баяжуулах үйлдвэр болон замын тоосжилтыг бууруулах зорилгоор замын усалгаанд далд уурхайн шавхалтын усыг дахин ашиглаж байна.

Төслийн хэмжээнд ашиглаж буй худгуудад хэмжил зүйн баталгаажуулалт бүхий усны тоолуурыг суурилуулан ашиглаж байна. Усны тоолуурын баталгаажуулалт хийсэн талаар дэлгэрэнгүй мэдээллийг хүснэгт 7-д үзүүлэв.

Хүснэгт 7. Усны тоолуурын баталгаажуулалт хийсэн дэлгэрэнгүй мэдээлэл

Тоолуурын байршил	Марк, серийн дугаар	Диаметр	Тоолуур үйлдвэрлэгч	Баталгаажуулалт хийсэн огноо	Дуусах хугацаа	Ашиглалтын зориулалт
Худаг 1	1609027998	150	БНХАУ	2021.08.13	2023.08.13	Мөнгөн тооцоо
Худаг 2	03190015	150	БНХАУ	2021.08.04	2023.08.04	Мөнгөн тооцоо
Худаг 3	170400033	150	БНХАУ	2021.08.04	2023.08.04	Мөнгөн тооцоо
Худаг 4	06190603	150	БНХАУ	2020.10.01	2022.10.19	Мөнгөн тооцоо
Худаг 5	03190009	150	БНХАУ	2020.10.01	2022.10.19	Мөнгөн тооцоо
Худаг 6	2110004990	150	БНХАУ	2022.02.16	2024.02.16	Мөнгөн тооцоо
Худаг 7	2008000191	150	БНХАУ	2022.01.12	2024.01.12	Мөнгөн тооцоо
Худаг 8	03190006	150	БНХАУ	2020.10.01	2022.10.19	Мөнгөн тооцоо
Худаг 9	03190008	150	БНХАУ	2020.10.01	2022.10.19	Мөнгөн тооцоо
Далд уурхайн шавхалтын шугам	2008000209	150	БНХАУ	2021.06.11	2023.06.11	Мөнгөн тооцоо
БУСангийн насос	2104000697	80	БНХАУ	2021.11.22	2023.11.22	Мөнгөн тооцоо
Ахуйн бохир ус цэвэрлэх байгууламж	2008000137	65	БНХАУ	2021.10.22	2023.10.22	Дотоод хяналт хэрэглээг хянах

2.2.2. 2022 оны ус ашиглалт, төлбөр тооцоо

Баяжуулах үйлдвэр уурхайн үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний дагуу ажиллаж, усны хэрэглээ 2022 оны 10 дугаар сарын байдлаар 311,825.26 шоо.метр усыг технологийн хэрэгцээнд нөхөн сэлбэлтээр авч ашигласан. График 1-д технологийн хэрэгцээнд нөхөн сэлбэлтээр ашигласан усны хэрэглээг сар бүрээр харуулав.

График 1. Улааны орд төслийн нөхөн сэлбэлтээр ашигласан ус

Хүснэгт 8. Улааны орд төслийн нөхөн сэлбэлтээр ашигласан усны нийт хэмжээг хэрэглээний төрлөөр (ашиглалтын хугаагуудын баталгаат усны тоолуурын заалтаар тооцсон)

Зориулалт	Ашигласан усны хэмжээ шоо метр	Тайлбар
Баяжуулах үйлдвэрийн технологи усны эх үүсвэрээс	298196.3	Баяжуулах үйлдвэрт нөхөн сэлбэлтээр ашигласан усны хэмжээ
Унд-ахуйн	32314,5	Унд ахуйд ашигласан ус
Далд уурхайн шавхалтын ус	13629	Стандарт хэмжилзүйн баталгаажсан тоолуураар тооцов. Усыг баяжуулах үйлдвэрт ашигласан.
Ногоон байгууламжийн усалгаа	25,500.24	
Уурын зуух-Дулаан үйлдвэрлэл	0	
Ахуйн бохир цэвэрлэх байгууламж	12640	
Нийт	32,664,465.50	

2021 оны 12 дугаар сарын 24-с 2022 оны 10 дугаар сарын 24-ний өдрийн байдлаар төслийн хэмжээнд ус ашигласны нийт төлбөр 288,919,303.74 (хоёр зуун наян найман сая есөн зуун арван есөн мянга гурван зуун гурван төгрөг далан дөрвөн мөнгө) ноогдуулснаас 2022 оны 10 дугаар сарын 24 байдлаар 288,919,303.74 (хоёр зуун наян найман сая есөн зуун арван есөн мянга гурван зуун гурван төгрөг далан дөрвөн мөнгө) төгрөгийг Дорнод аймаг болон Дашбалбар сумын төсөвт төлөөд байна. /2022 оны 10 сарын 24-ны байдлаар ус ашиглалтын дэлгэрэнгүйг график 2-т үзүүлэв./

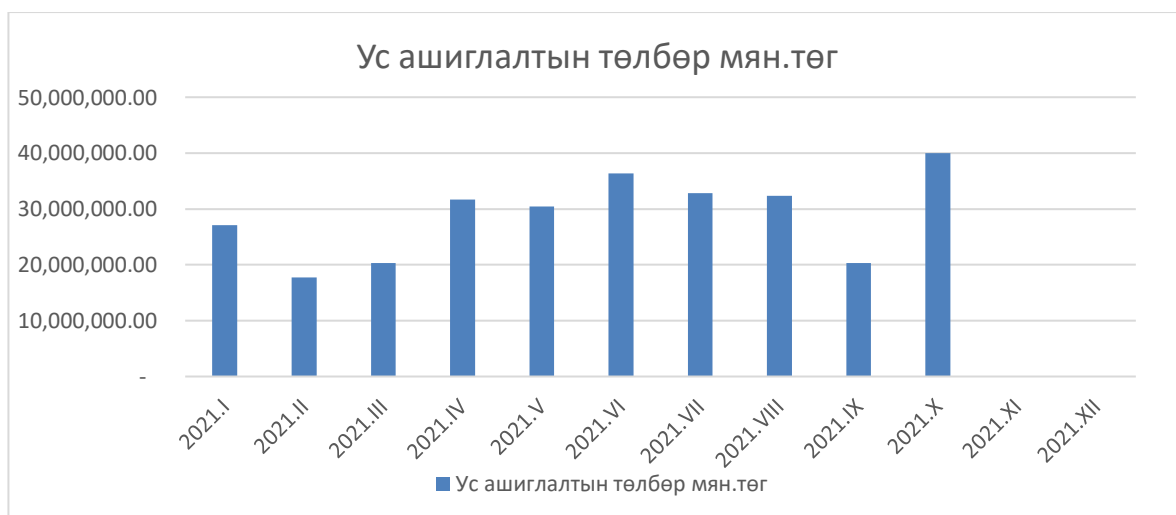

График 2. Усны төлбөрийн дүн

Хүснэгт 9. 2022 оны ус ашиглалтын гүйцэтгэл

2021 он	Төлбөрийн нэхэмжлэл /төг/	Төлбөрийн гүйцэтгэл /төг/	Тайлбар
I сар	27,071,602.00	27,071,602.00	Дансаар төлсөн, усны тоолуурын бичилт, төлбөр төлсөн баримтыг хавсралтаар харуулав.
II сар	17,699,499.20	17,699,499.20	
III сар	20,340,610.40	20,340,610.40	
IV сар	31,648,982.40	31,648,982.40	
V сар	30,397,760.00	30,397,760.00	
VI сар	36,323,608.00	36,323,608.00	
VII сар	32,847,782.90	32,847,782.90	
VIII сар	32,306,350.10	32,306,350.10	
IX сар	20,301,521.97	20,301,521.97	
X сар	39,981,586.77	39,981,586.77	
Нийт	288,919,303.74	288,919,303.74	

Улааны ордыг түшиглэн ажиллаж байгаа туслан гүйцэтгэгч компани болон “Шинь Шинь” ХХК-ийн нийт ажиллагсдын усны хэрэглээгээ хэмнэх, ашиглалт, бохирдолтын талаар нийт ажилчдад таниулахаар 3 дугаар сарын аяныг “Газрын доорх усаа хамгаалах нь” сэдвийн хүрээнд удирдамжийг Гүйцэтгэх захирлаар батлуулан дараах ажлуудыг зохион байгуулсан.

“Газрын доорх ус, компанийн усны хэрэглээ, ахуйн усны хэрэглээний тухай” гарын авлагыг компанийн ажилчид болон туслан гүйцэтгэгч компаниудын ажилчдад тарааж, сургалт сурталчилгаа явуулсан. Мөн онлайн хэлбэрээр усны зөв зохистой хэрэглээ, хэмнэлт, ашиглалтын талаар мэдээлэл олгох зорилгоор сошиал орчинд нийт 23 пост мэдээллүүдийг түгээсэн.

Онон-Улз голын сав газрын захиргаатай хамтран 2022 оны 3 дугаар сарын 22-ны өдөр буюу Дэлхийн усны өдрийг тохиолдуулан гадаргын болон газрын доорх усны нөөц, хэрэглээ, ашиглалт, бохирдолтын талаар сургалтанд 57 ажилчид хамрагдсан.

3 дугаар сарын аяны хүрээнд “Усны хэрэглээгээ хэмнэе” видео бичлэгийн уралдаан зарласан. 1-р байрыг “Ванчуг Цутгалт” ХХК, 2-р байрыг “Есүй Бэхи” ХХК-ийн багууд тус тус эзлэв.

Ахуйн бохир ус цэвэрлэх байгууламж

Улааны уурхай нь ажилчдын унд ахуйгаас гарсан бохир усыг цэвэршүүлэх ионжуулагч цэвэрлэх байгууламжтай ба бохир усыг септик, бактерийн наалдац бүхий биологийн цэвэрлэгээ, хэт ягаан туяа гэсэн хэсгүүдээр дамжин цэвэрлэдэг. Мембран биореактор (MBR)-ын технологиор хоногт 150м³ ахуйн бохир ус цэвэрлэх хүчин чадалтай.

Сар бүрийн усны хяналт-шинжилгээний ажлын хүрээнд Дорнод аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газарт ахуйн бохир ус, цэвэршүүлсэн бохир ус буюу хими болон нян судлалын дээжийг шинжлүүлэв. 2021 оны 12 дугаар сарын 24-нөөс 2022 оны 10 дугаар сарын 24-ний байдлаар 14358 шоо/метр усыг үйлдвэрт нийлүүлсэн.

15 May 2022 at 9:36:40 AM
N 49° 4' 55", E 114° 5' 32"
49° NE
Mongolia
Dornod
Altitude: 1041.2 meter
Speed: 0.0 km/h

Зураг 27. Мэргэжлийн хяналтын дээж авалт

Ахуйн бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн цэвэршүүлсэн бохир уснаас усны дээж авч нян судлал, хими судлал, цацраг идэвхт элемент, хүнд металлын агуулгын шинжилгээ хийсэн. "Хүрээлэн байгаа орчин. Усны чанар. Хаягдал ус. Ерөнхий Шаардлага MNS4943:2015" стандартын дагуу харьцуулахад ахуйн бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн гаралт хэсгийн ахуйн бохир усны орчин нь I-V саруудад 7-7.98 хооронд буюу хэвийн, исэлдэх чанар нь 2.4-4.4 дахин их, умбуур бодис нь 2.9-25.7 дахин их, биохимийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч нь 2.6-5.3 дахин их байгаа бол II, III сард исэлдэх чанар хэвийн, III сард биохимийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч хэвийн байна.

Хүснэгт 10. Ахуйн бохир усны химийн үзүүлэлт

Дээж авсан цэг	MNS4943:2015	Ахуйн бохир усыг цэвэрлэх байгууламж оролт					Ахуйн бохир усыг цэвэрлэх байгууламж гаралт				
		I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V
Усны орчин	6-9	7.91	7.95	7.95	4	4	7.58	7.98	7.31	7	7.5
Исэлдэх чанар	20 мгО/л	17.21	90.28	90.07	174.31	133.06	87.48	15.84	18.3	49.104	55.44
Умбуур бодис	30	22.5	992	380.5	2402	11508	147	735	87.3	698	770
Биохимийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч	20	19.4	152	87.4	176.8	1013.67	78.6	106.4	19.4	51.37	87.9

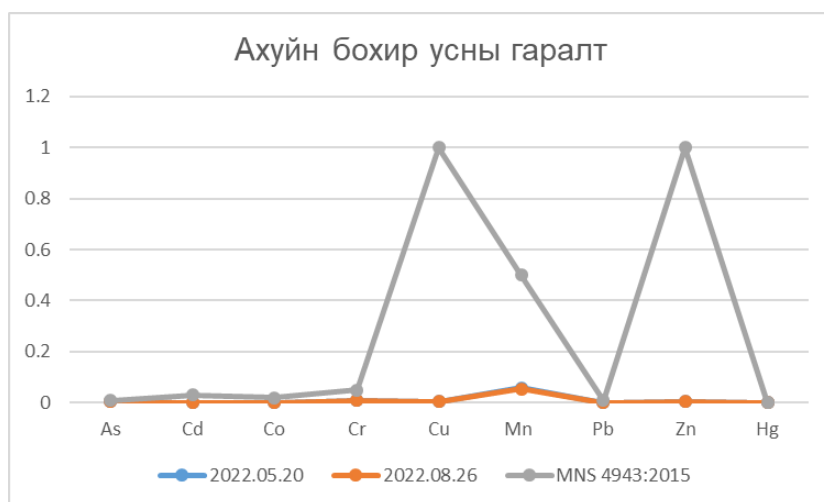

График 3. Ахуйн цэвэршүүлсэн бохир усны хүнд металлын агуулга

Хүснэгт 11. Төслийн унд ахуйн болон баяжуулах үйлдвэрийн усны хэрэгцээг хангаж байгаа худгууд

№	Худгийн дугаар	Солбилцол	Худгийн гүн/м	Яндан суулгасан гүн/м	Ундрага л/сек	Хүчин чадал м ³ /ц	Тайлбар
1	Худаг-1	114°03'368" 49°13'425"	47,3	30,2	32	120	Баяжуулах үйлдвэр, унд-ахуйн хэрэгцээнд
2	Худаг-2	114°03'125" 49°13'527"	51	29,2	23	120	
3	Худаг-3	114°03'022" 49°13'629"	45,5	28	23,8	120	
4	Худаг-4	114°02'897" 49°13'755"	43	25,7	22	120	
5	Худаг-5	114°02'779" 49°13'864"	48	31,4	25	120	
6	Худаг-6	114°02'650" 49°13'639"	44,5	31,4	25	120	
7	Худаг-7	114°02'770" 49°13'581"	42,5	28,8	22	120	
8	Худаг-8	114°03'885" 49°13'461"	44,5	28	23,8	120	
9	Худаг-9	114°02'996" 49°13'342"	42,5	31,4	23	120	

2.2.2. Хаягдлын далангийн хяналтын цооногуудын бүрэн бүтэн байдлыг шалгаж, 10 хоног тутам хяналтын цооногийн хэмжилт хийж байна. Нийт 22 удаагийн хэмжилт хийсэн.

2.3. ХӨРСӨН БҮРХЭВЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР

2.3.1. Шалган 1-ээс урагш хаягдлын далан явах зам дагуу ашиглахаа больсон замыг хааж, 126 ширхэг улиас мод суулгаж, тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулсан.

2.3.2. Туслан гүйцэтгэгч “Тун Гуан Майнз Констракшн Монгол” ХХК-ийн хаягдал тос, тосолгооны материал хадгалдаг талбайг хаягжуулан хашаалж, хатуу хучилттай болгож тухай бүр нь цэвэрлүүлж ажиллаж байна.

2.3.3. Асгаралтын 4 ширхэг иж бүрдлийг туслан гүйцэтгэгч “Тун Гуан Майнз Констракшн Монгол” ХХК-ийн засварын газруудад байршуулав.

2.3.4. Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд газрын хөрсний нуралтын улмаас үүссэн 3 хэсэг нүхний аюулгүй байдал болон зөвшөөрөлгүй хүн нэвтрэхээс сэргийлж хашаажуулж, цоожтой болгож, нэмэлтээр тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулан хяналт тавьж ажиллаж байна.

2.4. УРГАМЛАН НӨМРӨГИЙГ ХАМГААЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР

2.4.1. Уурхайн тосгоны өнгө үзэмжийг сайжруулах зорилгоор тохижуулалтын ажилд олон наст ургамал /саман ерхөг, соргүй согоовор/, нэг наст ургамал /хумсан цэцэг/ 7196м² талбайд тариалаад байна.

Хүснэгт 12. Ногоон байгууламжинд тариалалт хийсэн талбайн дэлгэрэнгүй

№	Байршил	Нэр, төрөл	Талбайн хэмжээ м ²
1	Оффис баруун тал	Нэгт наст ургамал /хумсан цэцэг/	190
2	Буудлын зүүн болон баруун тал	Олон наст ургамал, Нэгт наст ургамал /хумсан цэцэг/	1208
3	Монгол гэрийн эргэн тойронд	Олон наст ургамал, Нэгт наст ургамал /хумсан цэцэг/,голт бор,	1506
4	Барилгын цехийн эргэн тойронд	Олон наст ургамал, Нэгт наст ургамал /хумсан цэцэг/	109
5	Засварын цехийн эргэн тойронд	Олон наст ургамал	958
6	Эмнэлэг болон жижиг оффис	Олон наст ургамал, Нэгт наст ургамал	402
7	Гал тогоо	Олон наст ургамал, Нэгт наст ургамал /хумсан цэцэг/	560
8	Хаягдал дугуйгаар хийсэн цэцгийн мандал	Нэг наст ургамал / хумсан цэцэг/	553
9	Лабораторийн баруун тал	Олон наст ургамал, Нэгт наст ургамал / хумсан цэцэг/,	817
10	Баяжуулах үйлдвэр	Нэг наст ургамал / хумсан цэцэг/,	203
Тохижилтын ажлын талбай хэмжээ			6506
Явган хүний замын хажуугаар хийгдсэн тариалалт			
1	Авто зогсоолруу орох замын хажуу	Зүлэг	387
2	Цэцгийн мандал	Хумсан цэцэг	303
Талбайн хэмжээ			690
Нийт талбайн хэмжээ			7196

2.5. ФИЗИК НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР

2.5.1. Жил болгон нийт ажилчдыг мэргэжлээс шалтгаалах өвчлөлийн үзлэгт хамруулдаг. Мөн дуу шуугиантай ажлын байруудад дуу шуугиан хэмжих dBadge2 kit with 1 Dosimeters багажаар дотооддоо хэмжилт хийж хянадаг.

2.5.2. Хөдөлмөрийн нөхцлийн үнэлгээгээр ажлын байрны дуу шуугиан зөвшөөрөгдөх хэмжээ /85дб/-ээс өндөр ажлын байранд ажиллагсдад сонсголын эрхтэн хамгаалах чихэвч болон чихний бөглөөг сар бүр тогтмол буюу нийт 379 ширхэгийг олгосон байна.

2.6. ХҮНИЙ ЭРҮҮЛ МЭНД

2.6.1. Эрүүл мэндийн сайдын 2014 оны 10 дугаар сарын 20-ны өдрийн 340 дүгээр тушаалын хэрэгжилтийг хангаж, жил бүрийн 11-р сард нийт ажиллагсдыг эрүүл мэндийн үзлэгт тогтмол хамруулдаг.

2.6.2. Нийт ажиллагсдад өдөр бүр улирлын онцлог, ажлын байрны нөхцлийг харгалзан хор саармагжуулах хүнсний нэмэлт бүтээгдэхүүн сүү, аньс, чацарганы шүүс зэргийг олгодог.

3. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Улааны холимог металлын ордыг далд уурхайн аргаар ашиглах төслийн үргэлжлэх хугацаа 33 жил бөгөөд 2020 онд хийгдсэн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний шинэчилсэн тодотголын тайлангийн хүчинтэй хугацаанд уурхайн хаалтын ажил хийгдэхгүй болно.

Хүснэгт 13. 2022 онд хийгдсэн нөхөн сэргээлтийн мэдээ

№	Нөхөн сэргээлт хийсэн талбайн байршил	Техникийн нөхөн сэргээлт (м ²)	Биологийн нөхөн сэргээлт (м ²)
1	Уурхайн орчны тохижуулалт		7196
2	Хуучин ахуйн бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн талбай		1750
3	Мардайн техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбай		31910
4	Мардайн хуучин тосгон	40000	
Нийт нөхөн сэргээлт хийсэн хэмжээ		40000	40856
		4 га	4.0856 га

3.1. 2021 онд Хуучин ахуйн бохир ус цэвэрлэх байгууламжийг хааж, техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн 1750м² талбайд 2022 оны 6 дугаар сард саман ерхөг, соргүй согоовор, өлөнгө зэрэг олон наст ургамлыг хольж тариалсан.

3.2. 2021 онд Мардайн хуучин тосгоны дулааны шугам хоолойн эвдэрсэн газрын 3.1 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлтийн ажил хийсэн. Уг талбайд 2022 оны 6 дугаар сард биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлын хүрээнд самар ерхөг, соргүй согоовор, өлөнг зэрэг олон наст ургамлуудыг тариалаад байна.

4. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ

4.1. Орон нутгийн тусгай хамгаалалтанд авсан газарт идэвхтэн байгаль хамгаалагчаар Дашбалбар сумын Сэвсүүл Жараахай багийн иргэн Н.Наранмандахтай 2019 оны 11-р сарын 14-ний өдрөөс эхлэн хөдөлмөрийн гэрээ байгуулан одоог хүртэл хамтран ажиллаж байна. Мөн Тарвага нутагшуулсан Даавар хэмээх газарт хяналт тавьж ажиллаж байна.

4.2. Дашбалбар сумын Сэвсүүл Жараахай багийн нутаг Зүүн сүүж, Галдан булаг орчмын ОНТХГазарт өмнөх онуудад байршуулсан сурталчилгааны самбаруудыг шинэчлэх ажлыг хийж гүйцэтгэлээ. Мөн 2020 онд нутагшуулсан тарваганы өсөлт, хөгжил, хорогдол, амьдрах орчинд хяналт мониторингийн тооллогыг "Дорнын Талын Өргөө" ХХК-иар гүйцэтгүүлсэн.

4.3. Ой хээрийн түймрийн аюултай үед үер ус, бусад байгалийн гамшиг тохиолдохоос сэргийлэх, гамшгийн хор хөнөөлийн талаар нутгийн малчин өрхүүдэд таниулах мэдээлэл олгох зорилгоор брошур, мэдээллийг 10 өрхийн 27 иргэдэд хүргэж ажилласан.

4.4. Идэвхтэн байгаль хамгаалагч нь дүйцүүлэн хамгаалах талбайд буй Зүүн сүүж, Баруун сүүж, Даагай болон Галдан булгийн ойр орчмын хог хаягдлыг цэвэрлэх, тогтмол эргэж, хашаа хаалтны бүрэн бүтэн байдлыг хянаж, сар бүр ажлын тайлан илгээдэг.

4.5. Сэвсүүл Жараахай багийн нутагт байрлах Зүүн сүүжийн булаг болон Даагайн булгийн эхийг 2019 онд хашиж хамгаалж байсан. Уг булгуудийн хашааг дахин засварлах шаардлагатай болсон тул 2022 оны 8 дугаар сарын 11-ны өдөр эвдэрсэн хашааг буулгах, нэмж хашаалах, будах болон Даагайн булгийн эвдэрсэн гурван хашааг нөхөж сэлбэх ажлуудыг гүйцэтгэв. Хуучин хашааны хаягдал төмөр, булгийн ойр орчмын хог хаягдлыг цэвэрлэн ажиллаа.

4.6. Идэвхтэн байгаль хамгаалагч нь Улиастайн шил, Өрөлийн мод зэрэг газруудад ургаж буй мод, орчин тойрны хэсгүүдийн нөхцөл байдалтай танилцаж ажилладаг бөгөөд эдгээр газруудаар нүүдэллэн өнгөрч байгаа амьтны аймгийн төрөл зүйлийн талаар бүртгэл хөтөлдөг. Энэ жилийн хувьд 2-р сард 150-200 тооны, 3-р сард зээр 60-70 тооны, хүрэн шувуу 2, 5 дугаар сард буга, 2, 6-р сард зээр 100-150 тооны, тарвага 1, туулай 1, дорго 5, өмхий хүрэн 1, 7-р сард дорго 1, буга 1, 8-р сард гөрөөс 2, үнэг 1, туулай 1, зээр 150-200 тооны, дорго 1, 9-р сард мануул 1 тус тус бүртгэгджээ.

4.7. ОНТХГазрын Улиастайн шил орчимд хээрийн түймрээс хамгаалах арга хэмжээний хүрээнд 1 га талбайд түймрийн шороон зурвас татав.

4.8. Дашбалбар сумын Сэвсүүл Жараахай багийн нутаг Зүүн сүүж, Галдан булаг орчмын ОНТХГазарт Байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээг мэргэжлийн байгууллага болох "ЕЕС консалтинг" ХХК-иар гэрээний дагуу гүйцэтгүүлэв.

4.9. Дүйцүүлэн хагмаалах зардлыг Дашбалбар сум хариуцаагүй тул Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, Цацрагын хамгаалал, байгаль орчныг хамгаалах талаар хийгдсэн ажлын тайланг улирал бүр ИТХурлын ажлын албанд хүргүүлдэг.

5. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭ

Төслийн үйл ажиллагаатай холбоотой айл нүүлгэн шилжүүлэх ажиллагаа хийгдэхгүй болно.

6. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ

Төслийн үйл ажиллагаатай холбоотой түүх соёлын өвийг хамгаалах ажил хийгдэхгүй болно.

7. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

7.1. ХИМИЙН БОДИСЫН ТӨРӨЛ ХЭМЖЭЭ, ХЭРЭГЛЭЭ

Химийн бодисын агуулах нь баяжуулах үйлдвэрээс зүүн хойд зүгт 300 гаруй метрт байршилтай, 864.4м² талбайтай, 5.5м өндөртэй, төмөр бетон раман цутгамал бүхий нэг давхар тоосгон барилга байдаг. Тус агуулах нь хойд, урд гэсэн хоёр орох хаалгатай мөн хойд, урд гэсэн аврах гарцтай. Нийт найман ширхэг цахилгаан агааржуулалтын системтэй.

Химийн бодис тус бүр дээр хор аюулын лавлан мэдээлэх самбар, тус агуулахын ажилтны ажлын байрны аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа, үүрэг, хариуцлага зэргийг дагаж, мөрдлөг болгон ажилладаг.

Баяжуулах үйл ажиллагаанд ашиглагдах урвалж бодисын хэрэглээний тооцоо хүснэгт 14-т үзүүлэв.

Хүснэгт 14. Химийн бодисын хэрэглээ

№	Нэршил	Химийн томъёо	Зориулалт	Зарцуулалт гр/тн	Жилд зарцуулах бодисын хэмжээ, кг
1	Натрийн сульфит	Na ₂ SO ₃	Дарагч	600	200'000
2	Цайрын сульфат	ZnSO ₄	Идэвхижүүлэгч	800	1'000'000
3	Аэрофин 3418А	C ₄ H ₉ OCSSNa	Цуглуулагч	80	80'000
4	Аэрофлот 25	(C ₇ H ₇ O) ₂ PSSH	Цуглуулагч	60	80'000
6	Зэсийн сульфат	CuSO ₄	Идэвхижүүлэгч	200	400'000
7	Азотын хүчил	HNO ₃			50'000
8	Давсны хүчил	HCl			30'000
10	Этил тиокарбамат	SN-9	Цуглуулагч	200	5'000

7.2. ТОХИОЛДОЖ БОЛЗОШГҮЙ ЭРСДЭЛ

“Шинь Шинь” ХХК-ийн Улааны уурхайн гамшгийн эрсдэлийн нарийвчилсан үнэлгээг мэргэжлийн байгууллага болох “Дат Консалтинг” ХХК-иар 2022 онд гүйцэтгүүлэв.

7.3. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

7.3.1. Байгалийн гамшгаас урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр

7.3.1.1. Дорнод аймгийн цаг агаарын мэдээг 5 хоногоор нь хэвлэж, өдөр тутмын үйл ажиллагаанд ашиглаж байгаа бөгөөд эхний хагас жилийн байдлаар цасан шуурга болон хүчтэй салхитай үед гадаад орчны ажлуудыг нийт 6 удаа зогсоосон байна.

Зураг 28. Цасан шуургатай үеийн нөхцөл байдал

7.3.1.2. Дорнод аймгийн Онцгой байдлын газартай хамтран “Гамшгаас хамгаалах сайн дурын аврагч” бэлтгэх сургалтыг 2022 оны 3 дугаар сарын 29-ний өдөр уурхайн бүсэд ой хээрийн түймэр, объектын түймэр, галын аюулгүй байдлын тухай сургалтыг нийт 61 ажилчдад танхим болон практикаар амжилттай зохион байгуулсан.

29 Mar 2022 at 13:03:56
Mongolia
Dornod

29 Mar 2022 at 12:25:02
Mongolia
Dornod

Зураг 29.Танхимын сургалт

29 Mar 2022 at 16:28:58
Mongolia
Dornod

29 Mar 2022 at 17:04:17
Mongolia
Dornod

Зураг 30. Практик сургалт явагдаж байна.

Тус сургалтанд “Шинь Шинь” ХХК-ийн ажилчид болон туслан гүйцэтгэгч компанийн ИТА, ажилчдын төлөөлөл хамрагдаж, гэрчилгээ гардаж авав.

Зураг 31. Танхимын сургалт

Зураг 32. Практик сургалт

7.3.1.3. Уурхайн хэмжээнд галын хор нийт 329 ширхэг, иж бүрэн галын сараалж 10 ширхэг, хээрийн түймрийн цохиур 50 ширхэг, гал унтраах тусгай хувцас 10 ширхэг, үлээгч 6 ширхэгийг тус тус тогтсон стандартын дагуу 10 объектод байрлуулж, бэлэн

байдлыг хангаж, тогтмол хугацаанд хяналт тавьж ажиллаж байна.

Зураг 33. Галын хор болон гал унтраах багаж хэрэгслийг шалгаж байна.

7.3.1.4. Гамшиг, галын аюулгүй байдал, ой хээрийн түймэр, аливаа болзошгүй ослын үед авах арга хэмжээний үеийн үйл ажиллагааны талаарх менежментийн сургалтыг “Дат Консалтинг” ХХК-ийн мэргэжилтнүүд дараах сэдвийн хүрээнд явуулав. Үүнд:

- Эрсдэлийн үнэлгээний тухай;
- Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө боловсруулах арга зүй;
- Ой хээрийн болон объектын гал түймэр;
- Гал унтраах багаж хэрэгсэл, түүнийг ашиглах арга аргачлал;
- Харуул хамгаалалтын үйл ажиллагаа, зохион байгуулалт сэдвийн хүрээнд “Шинь Шинь” ХХК-ийн ахлах ажилчид, ИТА нар болон харуул хамгаалалтын нийт 21 ажилчид сургалтанд хамрагдсан.

Зураг 34. Инженер техникийн ажилчдын сургалт

Зураг 35. Цагаан сор харуул хамгаалалтын албаны сургалт

7.3.2. ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙН ОСЛООС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ ЧИГЛЭЛЭЭР

7.3.2.1. Хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны дүрэм, журмын хэрэгжилтэнд ХАБЭА инженерүүд 502 удаагийн өдөр тутмын хяналт тавьж ажилласнаар илэрсэн зөрчил 58 удаа, газар дээр нь зөрчлийг арилгуулсан арга хэмжээ 32 удаагийн тохиолдол байна. Үүнээс бусад зөрчлүүдийг холбогдох цех, нэгжид мэдэгдэн тухай бүрд нь арга хэмжээ авч ажиллаж байна.

Зураг 36. Үйлдвэрийн хэлтэс цехүүдээр хяналт шалгалт хийж байна.

7.3.2.2. Хөдөлмөр, Нийгмийн хамгааллын сайдын 2019 оны 12 дугаар сарын 13-ны өдрийн А/370 дугаар тушаал “Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сургалт явуулах болон шалгалт авах журам”, “Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн сургалтын хөтөлбөр”-ийн дагуу дотооддоо болон мэргэжлийн байгууллагатай хамтран уурхайн бүсэд нийт ажилчдын сургалтыг тогтмол зохион байгуулж байна. Тайлант хугацаанд “Нийт ажилчдын сургалт”-д давхардсан тоогоор нийт 1422 ажилтан хамрагдсан байна.

Зураг 37. Сургалтын үеэр

Зураг 38. ХАБЭА-н танхимын сургалт

7.3.2.3. “Шинь Шинь” ХХК-ийн гүйцэтгэх захирлын 2021 оны 10 дугаар сарын 10-ны өдрийн 473 тоот тушаалаар батлагдсан “Ажлын хувцас, нэг бүрийн хамгаалах

хэрэгсэл олголт, ашиглалтын журам”-н дагуу 47 нэр төрлийн 642 ш ажлын тусгай хувцас, 61624 ш нэг бүрийн хамгаалах хэрэгслийг 2022 оны 3 дугаар улирлын байдлаар олгоод байна.

7.4. ХИМИЙН БОДИСЫН ЭРСДЭЛИЙГ БУУРУУЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР АВЧ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭ

7.4.1. Химийн агуулахад байрлах 8 бодис, шинээр нэмэгдсэн 2 бодис болох азотын хүчил, давсны хүчлийн ХАЛМ-ыг тус тус байрлуулсан.

7.4.2. Химийн бодистой харьцаж ажилладаг МХМХэлтсийн ажилчдад 2022 онд Хийн баллонтой харьцаж ажиллах, Химийн агуулахад ажиллах аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа, Цайрын сульфатын тухай гарын авлага болон брошур тарааж давхардсан тоогоор 22 ажилчдад мэдээлэл, сургалт хийсний дараа нь мэдлэг бататгах шалгалт аван давтан сургалтанд хамруулсан. Мөн Мэргэжлийн эрх бүхий байгууллагаар Дашбалбар сумын Байгаль хамгаалагчийг сургалтанд хамруулсан.

Зураг 39. Сургалтын үеэр

7.4.3. Химийн бодистой харьцаж ажилладаг ажилчдад дотоод сургалтын агуулгад оруулан мэдлэг олголоо. Мөн химийн бодисын ХАЛМ-ын мэдээллийг социал орчинд түгээн бүх ажилчдад хүргэж ажиллаа.

7.4.4. Химийн бодистой харьцаж ажилладаг 22 ажилчдад давтан сургалт орсны дараа мэдлэг бататгах шалгалтыг авч ажиллав.

7.4.5. Улирал бүр химийн бодисын агуулах, лабораторийн хэлтсийн бодисын агуулах, хөвүүлэх цехд ашиглагддаг химийн бодис тус бүрийн хадгалалтын үеийн аюулгүй ажиллагааг шалгах дотоод хяналтын шалгалтыг улирал бүр зохион байгуулдаг. Гурван удаагийн хяналт шалгалтын үед илэрсэн зөрчил дутагдлыг тухай бүрт арилгах арга хэмжээ авч ажиллаж байна.

7.4.6. Химийн бодисын ашиглалт, зарцуулалтын бүртгэлийг бодис нэг бүрээр гаргаж агуулахын үлдэгдэл нөөц, ашиглалтын зарцуулалтыг дараах байдлаар гаргасан.

Хүснэгт 15. Химийн бодисын ашиглалт

№	Бодисын нэр, томьёо	Уялдуулсан системийн код	Хаана хадгалдаг	Эхний үлдэгдэл, кг, 2021 оны 12 сарын 25	Хүлээн авсан нийт хэмжээ, кг	Нийт хэрэглэсэн хэмжээ, кг	2022 оны 10 сарын 20 үлдэгдэл, кг
	2	3	4	5	6	7	8
1	Цайрын сульфат $ZnSO_4$	7446-20-0	Химийн бодисын тусгай агуулах	77000	466000	543000	0
2	Зэсийн сульфат $CuSO_4$	7758-98-7		13000	280000	178000	115000
3	Натрийн бутилксантат $C_4H_9OCSSNa$	141-33-3		24000	30300	36800	17500
4	Кониферолын тос $C_{10}H_{17}OH$	9/3/8002		24200	0	1600	22600
5	Дикрезил-дителиофосфорын хүчил $(C_7H_7O)_2PSSH$	27157-94-4		6400	38000	44400	0
6	Кальцийн оксид CaO	1305-78-8	Шохойн агуулах	803743	3058110	3437651	424202
7	Натрийн диэтилдитиокарбамат $(C_2H_5)_2NCSSNa \cdot 3H_2O$	20624-25-3	Химийн бодисын тусгай агуулах	43500	0	0	43500
8	Натрийн этилксантат $C_2H_5OCSSNa$	140-90-9		15320	0	1750	13570
9	Натрийн сульфит Na_2SO_3	7757-83-7		41000		15000	26000
10	Давсны хүчил HCl	7647-01-0		2780	9791	10064	2507
11	Азотын хүчил HNO_3	7697-37-2		3402	24926	23576	4752

Мөн химийн бодисын татан авалт, буулгалтын үед сумын байгаль хамгаалагчийг байлцуулан хяналт тавьж ажиллаж байна. Химийн бодис буусан үед сумын байгаль хамгаалагч Ю.Мөнхтөмөр, ХХААБОХэлтсийн байгаль орчны мэргэжилтэн Э.Болорчимэг, химийн бодисын инженер Б.Адъяацэцэг гэсэн баг бүрэлдэхүүнтэй хяналт тавьж ажилласан.

Зураг 40. Химийн бодис буулгаж буй үед хяналт тавьж байна

Зураг 41. Химийн бодис буулгаж буй үе

7.7. “Грийн химистри” ХХК, БОАЖЯ, Монголын химичдийн хөгжлийн ассоциаци ТББ-ны хамтран зохион байгуулсан “Химийн бодисын аюулгүй байдал, хүрээлэн буй орчин”, “Химийн хорт болон аюултай бодистой харьцаж ажиллах аюулгүй ажиллагаа” сэдэвт цахим сургалтанд Б.Адъяацэцэг хамрагдсан. /Сертефикат нь 2024 он хүртэл хүчинтэй./

7.8. Дорнод аймгийн Онцгой байдлын газарт төслийн үйл ажиллагаанд ашиглаж байгаа химийн бодисын осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулж, хянуулан батлуулахаар хүргүүлээд байна.

8. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

8.1. АХУЙН ХОГ ХАЯГДЛЫН АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

8.1.1. Аж ахуйн үйлчилгээ үзүүлж байгаа туслан гүйцэтгэгч компаниудад хог хаягдлыг ангилан ялгах, түүний хор хөнөөлийн тухай гарын авлага, мэдээлэл түгээж ажилласан. Уг сургалт мэдээлэлд 50 гаруй ажилчид хамрагдаад байна.

Байгаль орчин аялал жуулчлалын газраас 2022 оны 9 дүгээр сарын 16-ны өдөр Хог хаягдлын талаар тулгамдаж буй асуудал, менежментийг сайжруулах арга зам сэдвийн хүрээнд нийт 120 ажилчдад танхимын сургалтыг зохион байгуулж, мөн

гарын авлага, ажлын байр болон амаралтын байруудад стикэр хэвлэлүүдийг нүдэнд ил харагдахуйц газар байршуулан түгээн дэлгэрүүлж ажиллаа.

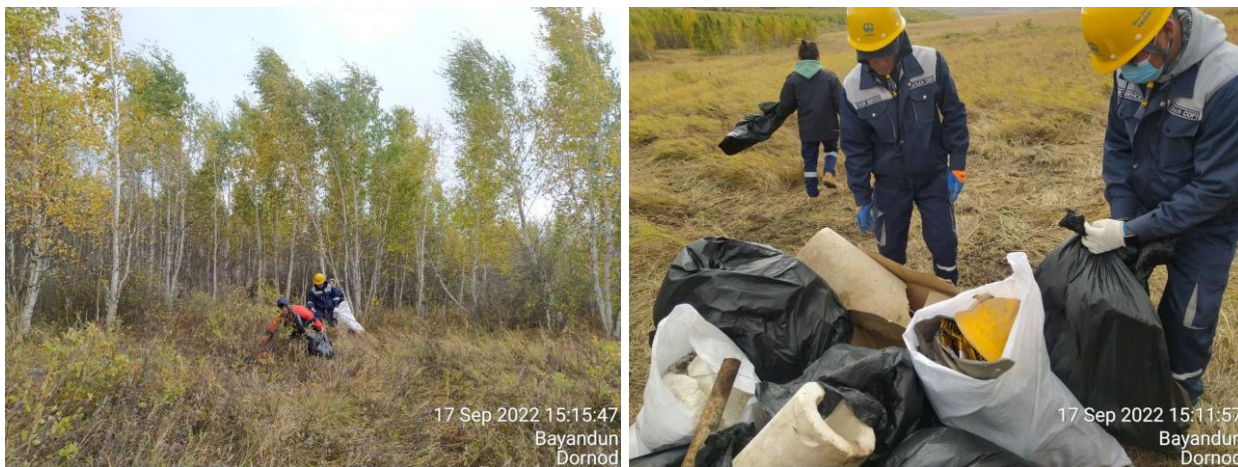
Зураг 42. Гарын авлага, мэдээллүүдийг тарааж байна.

Зураг 43. Сургалтын үеэр

8.1.2. Хог хаягдлыг цуглуулах, ангилан ялгах, тээвэрлэх үйл ажиллагааг орон нутгийн “Дашбалбар хөгжил” ОНӨААТҮГ газартай “Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх үйлчилгээ үзүүлэх” ажил гүйцэтгүүлэхээр гэрээ байгуулан ажиллаж байна. Мөн дахин боловсруулах боломжтой нийт 271 кг хуванцар савыг цуглуулж, “Дашбалбар хөгжил” ОНӨААТҮГ газарт тушаасан.

8.1.2. Уурхайн бүс, хогийн цэгийн ойр орчимд бүх нийтийн цэвэрлэгээг нийт 9 удаа зохион байгуулсан. Уг цэвэрлэгээнд хэлтэс цех, туслан гүйцэтгэгч компаниудын давхардсан тоогоор 800 гаруй ажилтан хамрагдлаа.

Зураг 44 .Бүх нийтийн цэвэрлэгээний үеэр

8.2. ҮЙЛДВЭРИЙН ХОГ ХАЯГДЛЫН АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

8.2.1 Хог хаягдалын цэгийн менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэхээр “Итгэл Төгөл” ХХК-тай хамтран ажиллах гэрээ байгуулан ажиллаж байна.

8.3. АЮУЛТАЙ ХОГ ХАЯГДЛЫН АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

8.3.1. Аюултай хог хаягдал болох эмнэлгийн гаралтай хог хаягдлыг Дорнод аймгийн Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвтэй гэрээ байгуулан, нийт 6 удаа, нийт 18.4 кг хог хаягдал тушааж устгуулаад байна.

8.3.2. “Цэцүүх трейд” ХХК-тай аюултай хог хаягдал тушаах гэрээ байгуулж, хуванцар сав /200л/ 1821.6 кг, хуванцар канистр 942.48 кг, химийн бодисны шуудай 11700кг, Лабораторийн хуванцар хаягдал 95.2кг тус тус тушаагаад байна.

Зураг 45. Химийн бодисын сав баглаа боодол тушааж байна

9. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Төслийн үйл ажиллагааны үр дүнд агаар, хөрсөн бүрхэвч, усан орчин, ургамлан нөмрөгт хими, физикийн шинж чанар, хүнд металлын агууламжид гарч болох өөрчлөлт, мөн тэдгээр үзүүлэлт нь холбогдох стандартын шаардлагыг хангаж буй эсэхийг хянах, хаврын дээжлэлтийг авч хөндлөнгийн байгууллагатай хамтарч хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

9.1. АГААРЫН БОХИРДЛЫГ ХЯНАХ

Дорнод аймгийн Ус цаг уур орчны шинжилгээний төвтэй гэрээний дагуу хамтран ажиллаж, гадаах орчин болон ажлын байрнуудад агаарын сорьц 12 цэгт агаарын даралт гПа, агаарын температур, PM2.5, PM10, нийт тоос, азотын давхар исэл, хүхэрлэг хий, угаарын хий гэх мэт элементүүдийг шинжлүүлсэн.

Хүснэгт 16. 2022 оны Агаарын найрлагын шинжилгээний дүн¹

№	Агаарын сорьц авсан цэгийн нэр	Агаарын даралт	Агаарын температур	Хүхэрлэг хий	Нийт тоосонцор	Азотын давхар исэл
		гПа	°C	мкг/м ³	мкг/м ³	мкг/м ³
25	Уурхайгаас урагш 2 км	687.3	17.8	1	2	7
26	Хаягдал сан	687.4	17.6	2	3	12
27	Хаягдлын сангийн далан	687.5	17.3	2	2	7
28	Далд уурхайн ам	687.8	16.8	4	23	60
29	Далд уурхайгаас урагш 500м	688	16.3	2	4	14
30	1-р пүү орчим	688.2	15.3	1	18	26
31	Ганбат малчин өрх	693.2	6.3	2	8	16
32	Хатаах цех	693.4	5.2	2	17	37
33	Хөвүүлэх цех	693.8	5.6	2	134	62
34	Бутлах цех	694.2	4.2	3	25	11
35	Лаборатори	694.5	3.7	3	126	27
36	Ажилчдын байрны гадаа	694.6	5.9	3	5	14
Стандарт MNS 4585:2016				450	500	200

Уурхайн тосгоны агаар дахь хүний эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах нөхцлийг бүрдүүлэх, экосистемийн тэнцлийг хангах зорилгоор хүрээлэн байгаа агаар болон байрны доторх орчны агаар дахь түгээмэл тархацтай бохирдуулах бодисын хүлцэх хэмжээг “Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585:2016” стандарттай харьцуулж үзэхэд түгээмэл тархацтай бохирдуулагч бодис нь агаарын чанарын стандартад нийцэж, хүлцэх агууламж зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтрээгүй байна.

¹ 2022оны 05-р сарын 04-05 өдрийн Ус цаг уур, орчны шинжилгээний лабораторийн сорилтын дүн

Агаарын бохирдлын дотоод хяналт

Агаарын чанарын хяналт шинжилгээг Drager X-am 5000 загварын зөөврийн багажийг ашиглан гадаад болон дотоод орчинд нийт 20 цэгт сард 2 удаа хэмжилт хийж гүйцэтгэж байна. Тус зөөврийн багажаар агаар дахь метан хий (CH_4), хүхэрлэг хий (SO_2), азотын давхар исэл (NO_2), хүхэрт устөрөгч (H_2S), нүүрс төрөгчийн дутуу исэл (CO) зэрэг хийнүүдийг хэмжиж, “Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585:2016” стандартын үзүүлэлттэй харьцуулдаг.

9.2. УСНЫ БОХИРДЛЫГ ХЯНАХ

Улааны уурхайн төслийн талбайд ажиллаж, амьдарч байгаа ажилчдыг эрүүл, аюулгүй орчинд ажиллаж амьдрах нөхцөл боломжоор хангах үүднээс усны эх үүсвэрүүдэд эрүүл ахуйн хяналтыг тогтмол тавин ажиллаж байна. Энэхүү хяналтын хүрээнд 2022 онд Улааны уурхай төслийн усан сангууд, худаг, гал тогооны угаалтуур, ажилчдын амьдарч буй байрнуудын угаалтуураас унд ахуйн усны дээж авч, МХГ-ын нэгдсэн лаборатори, Ус Цаг Уур орчны Шинжилгээний төв лаборатори, SGS лаборатори, МУИС-Цөмийн судалгааны төвийн лабораториудад хими судлал, цацраг идэвхт элемент, хүнд металлын агуулгын шинжилгээг мөн үйлдвэрлэлийн болон ахуйн бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн цэвэршүүлсэн бохир уснаас усны дээж авч нян судлал, хими судлал, цацраг идэвхт элемент, хүнд металлын агуулгын шинжилгээг тогтмол хийлгэж байна.

Унд-ахуйн усанд нян, хими судлал, хүнд металл, цацраг идэвх элементийн дээжлэлтийг цэвэр усны эх үүсвэрийн болон хэрэглэгчийн цэгүүдэд жилд 2 удаа хийж, 2022 оны 10 дугаар сарын байдлаар нийт 288 цэвэр болон бохир усны дээж шинжлүүлэв.

Усны дээж авахдаа МХГ-ын байцаагч, Дашбалбар сумын байгаль хамгаалагч мөн хөндлөнгийн хяналтаар “Хатан Далай” ХХК-ийн мэргэжилтэн нарыг байлцуулан аргачлалын дагуу нийт усны дээжийг авч, хөргөгч саванд хийн 48 цагийн дотор Улаанбаатар хот болон Дорнод аймаг дахь итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлэхээр илгээж байна.

2022 оны хяналт-шинжилгээний ажлын хүрээнд авсан усны дээжийг Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS6148:2010, Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах, Аюулгүй байдал, Ундны ус, Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар аюулгүй байдлын үнэлгээ MNS0900:2018, Хүрээлэн буй орчин. Усны чанар. Хаягдал ус, Ерөнхий шаардлага MNS4993:2015 стандартуудтай тус тус харьцуулж, уг төслийн үйл ажиллагаанаас усан орчинд үзүүлж буй нөлөөллийг тогтоосон.

Үйлдвэрлэлийн усны дүн шинжилгээ

Хүснэгт 17. Үйлдвэрийн усан дахь хими судлал дээжний цэгийн байршил

№	Дээжний дугаар	Дээжний байршил
1	Ус-ХМ1, Ус-7, Ус-ХС7	Хаягдлын сангийн ус баруун хойд эрэг
2	Ус-ХМ2, Ус-5, Ус-ХС5	Хаягдлын сан. Хяналтын цооног ЭЖ-2
3	Ус-ХМ3, Ус-6, Ус-ХС6	Хаягдлын сан. Хяналтын цооног ЭЖ-3
4	Ус-ХМ4, Ус-2, Ус-ХС2	Хаягдлын сан. Хяналтын цооног А3

5	Ус-ХМ5, Ус-1, Ус-ХС1	Хаягдлын сан. Хяналтын цооног А2
6	Ус-ХМ6, Ус-4, Ус-ХС4	Буцах усан сангийн төмөр хоолойноос авсан ус
7	Ус-ХМ7, Ус-8, Ус-ХС8	Буцах усан сангийн хажуу дахь хуримтлалын худаг
8	Ус-ХМ8, Ус-ХС13	Буцах усан сангийн хашаанаас хойш 250м тогтсон ус
9	Ус-ХМ9, Ус-3, Ус-ХС3	Хаягдлын сан. Хяналтын цооног ЭЖ-4
10	Ус-ХМ10, Ус-ХС14	Далд уурхайн шавхалтын ус налуу ам 945-р түвшин
11	Ус-ХМ11, Ус-7, Ус-ХС9	Баяжуулах үйлдвэрийн гаралт

Далд уурхайн шавхалтын ус налуу ам 945-р түвшин буюу УС-ХМ10-д манган (Mn) 14.48-141.14 дахин их, цайр (Zn) 3.5 дахин их байна. Буцах усан сангийн хашаанаас хойш 250 м зайнд тогтсон ус буюу УС-ХМ8-д манган (Mn) 2.27-16.23 дахин их байна. Хөнгөнцагаан (Al), бари (Ba), хром (Cr), зэс (Cu), мөнгөн ус (Hg), хар тугалга (Pb), никель (Ni), хүнцэл (As), кадми (Cd) зэрэг хүнд металлууд нь усны дээжинд агуулагдах боловч стандартын зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтрээгүй байна.

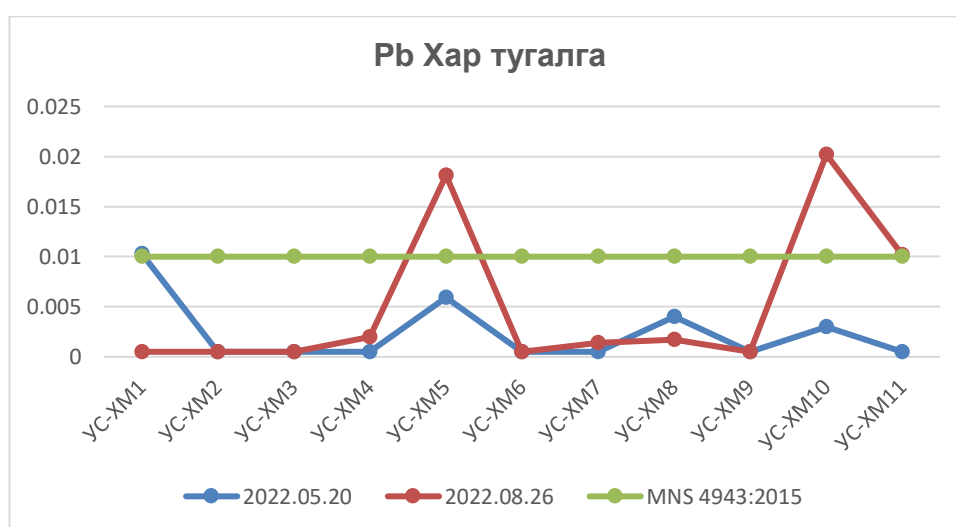

График 4а. Үйлдвэрийн усан дахь хар тугалганы агуулга

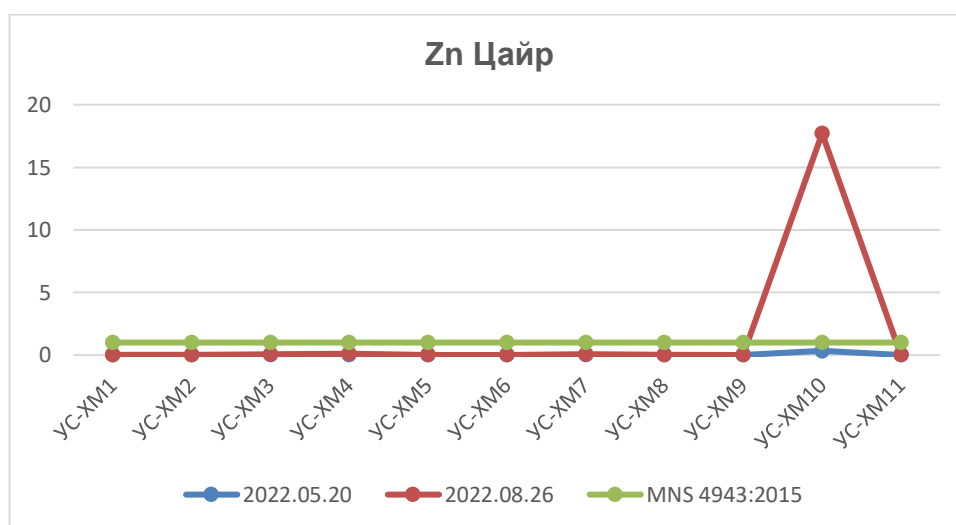

График 4б. Үйлдвэрийн усан дахь цайрын агуулга

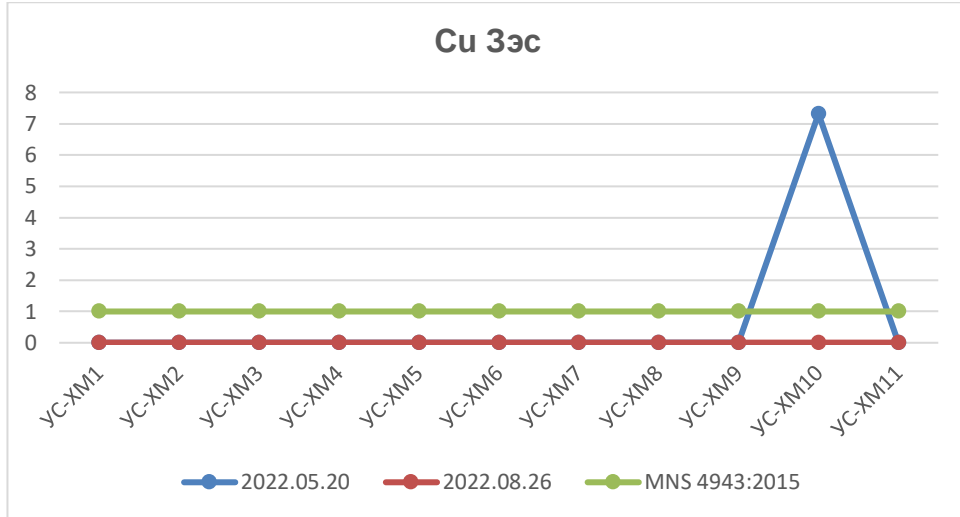

График 4в. Үйлдвэрийн усан дахь зэсийн агуулга

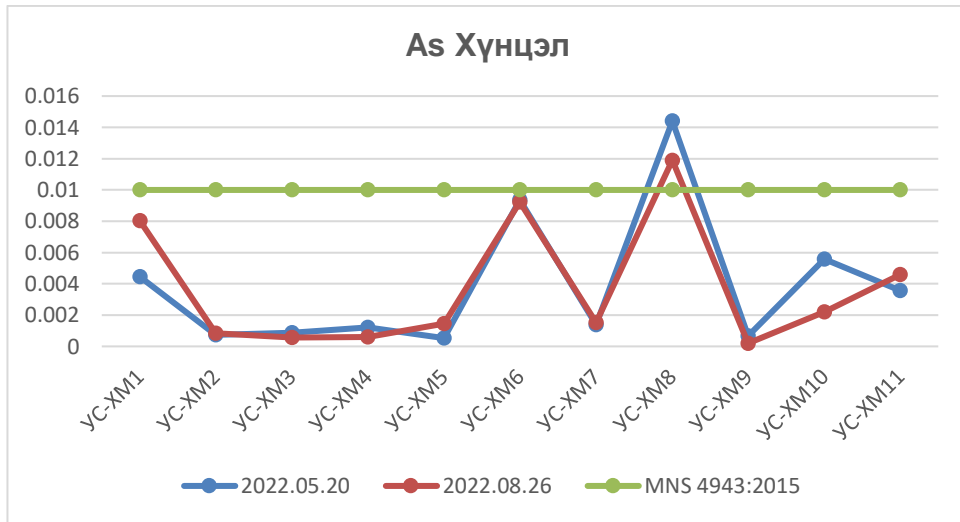

График 4г. Үйлдвэрийн усан дахь хүнцэлийн агуулга

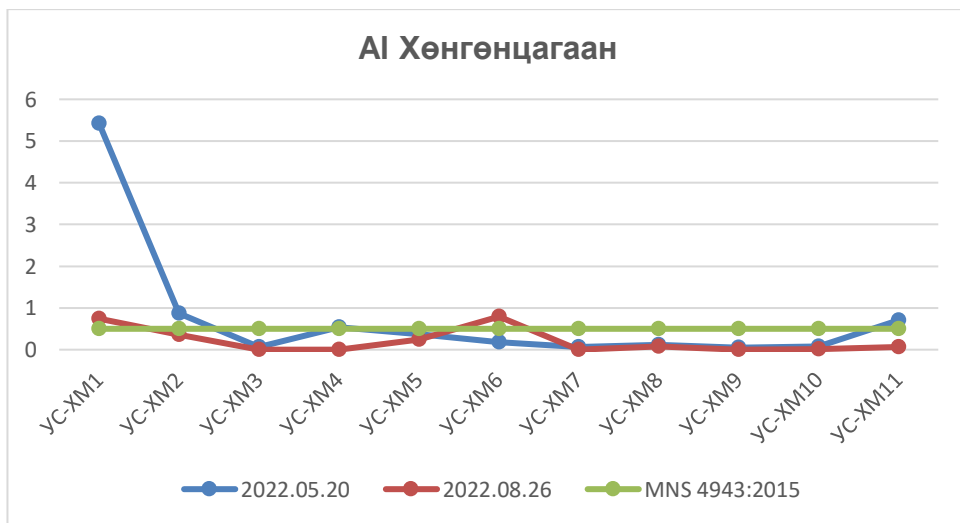

График 4д. Үйлдвэрийн усан дахь хөнгөнцагааны агуулга

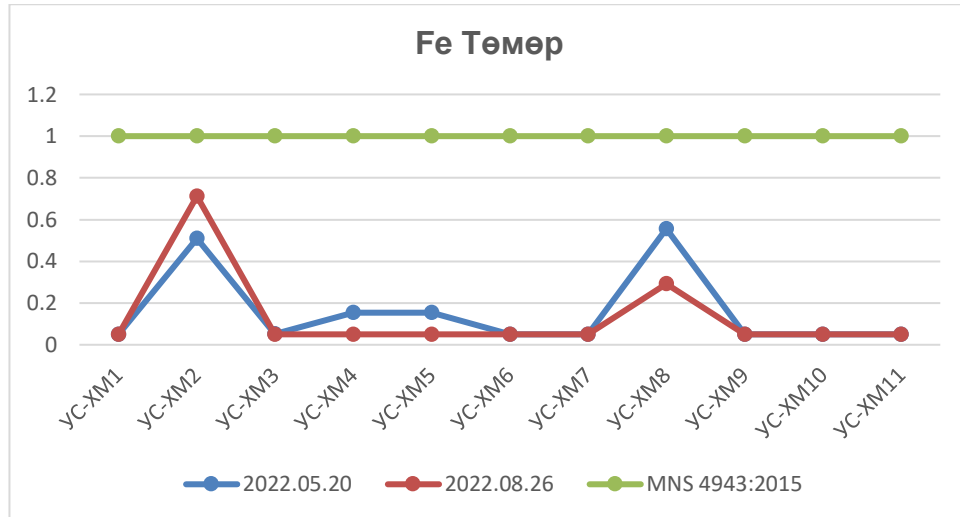

График 4е. Үйлдвэрийн усан дахь төмрийн агуулга

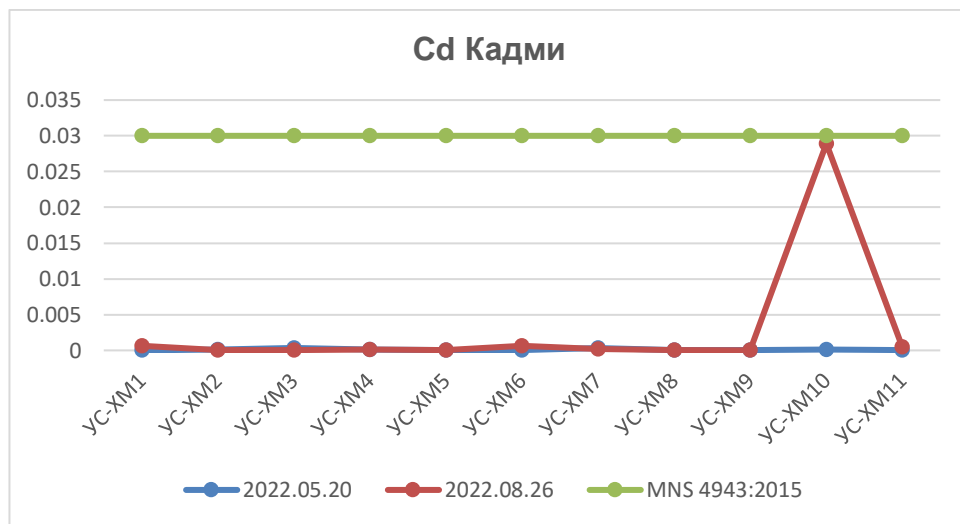

График 4ё. Үйлдвэрийн усан дахь кадмийн агуулга

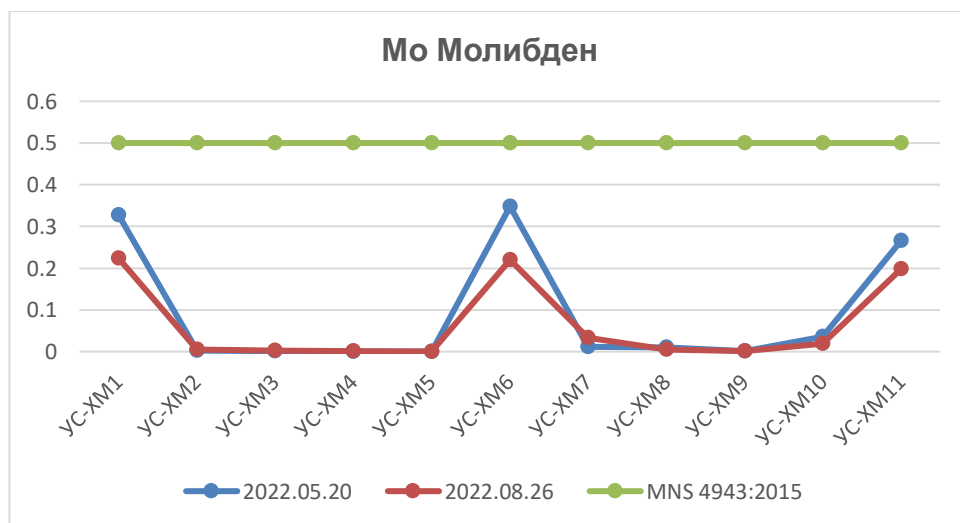

График 4ж. Үйлдвэрийн усан дахь молибдений агуулга

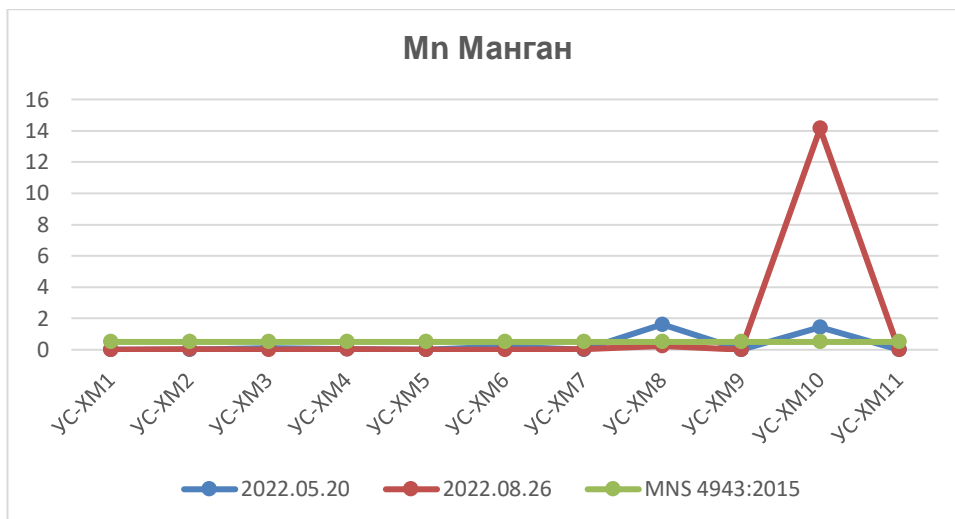

График 4з. Үйлдвэрийн усан дахь манганы агуулга

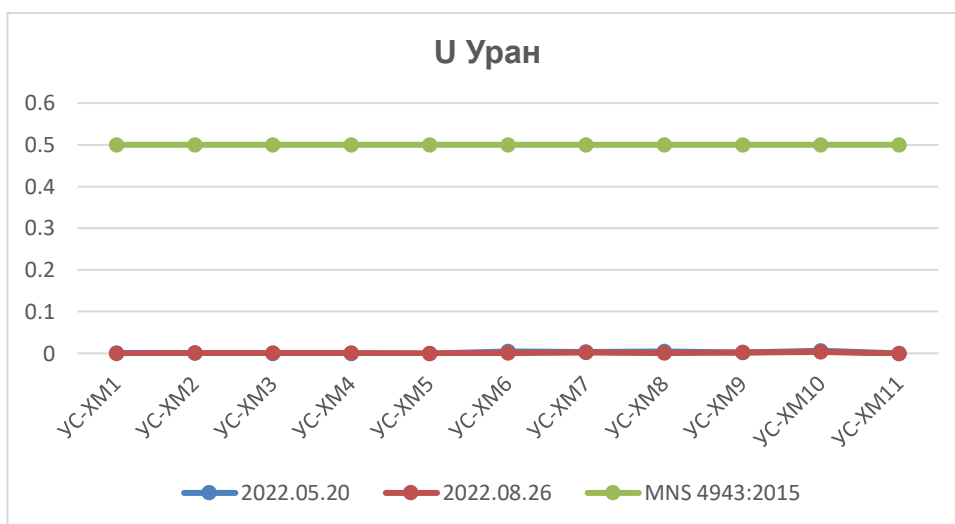

График 4и. Үйлдвэрийн усан дахь ураны агуулга

Ундны усны дүн шинжилгээ

Унд-ахуйн зориулалтаар ашиглаж буй гүн өрмийн худаг болон цэвэр усан сан, ажилчдын байрны крантны ус, ус цэвэршүүлэх төхөөрөмж, төслийн талбайд хамгийн ойр орших булаг зэрэг цэгээс дээж авч ерөнхий химийн үзүүлэлтийг Ус цаг уур, орчны шинжилгээний төв байгаль орчны шинжилгээний лабораторид шинжлүүлсэн. Шинжилгээний дүнг “Хүрээлэн буй орчин. Эрүүл мэндийг хамгаалах, Аюулгүй байдал, Ундны ус, Эрүүл ахуйн шаардлага, чанар аюулгүй байдлын үнэлгээ MNS0900:2018” стандарттай харьцуулсан.

Хүснэгт 18. Уурхайн бүсийн ундны усны дээж авсан цэгүүдийн байршил

№	Дээжний дугаар	Дээжний байршил
1	Ус-ХС1	Баруун сүүжийн булгийн ус.
2	Ус-ХС2	Ундны ус. Монгол гал тогооны крантны ус
3	Ус-ХС3	Ундны ус. Цэвэршүүлсэн ус
4	Ус-ХС4	Цэвэр усан сан

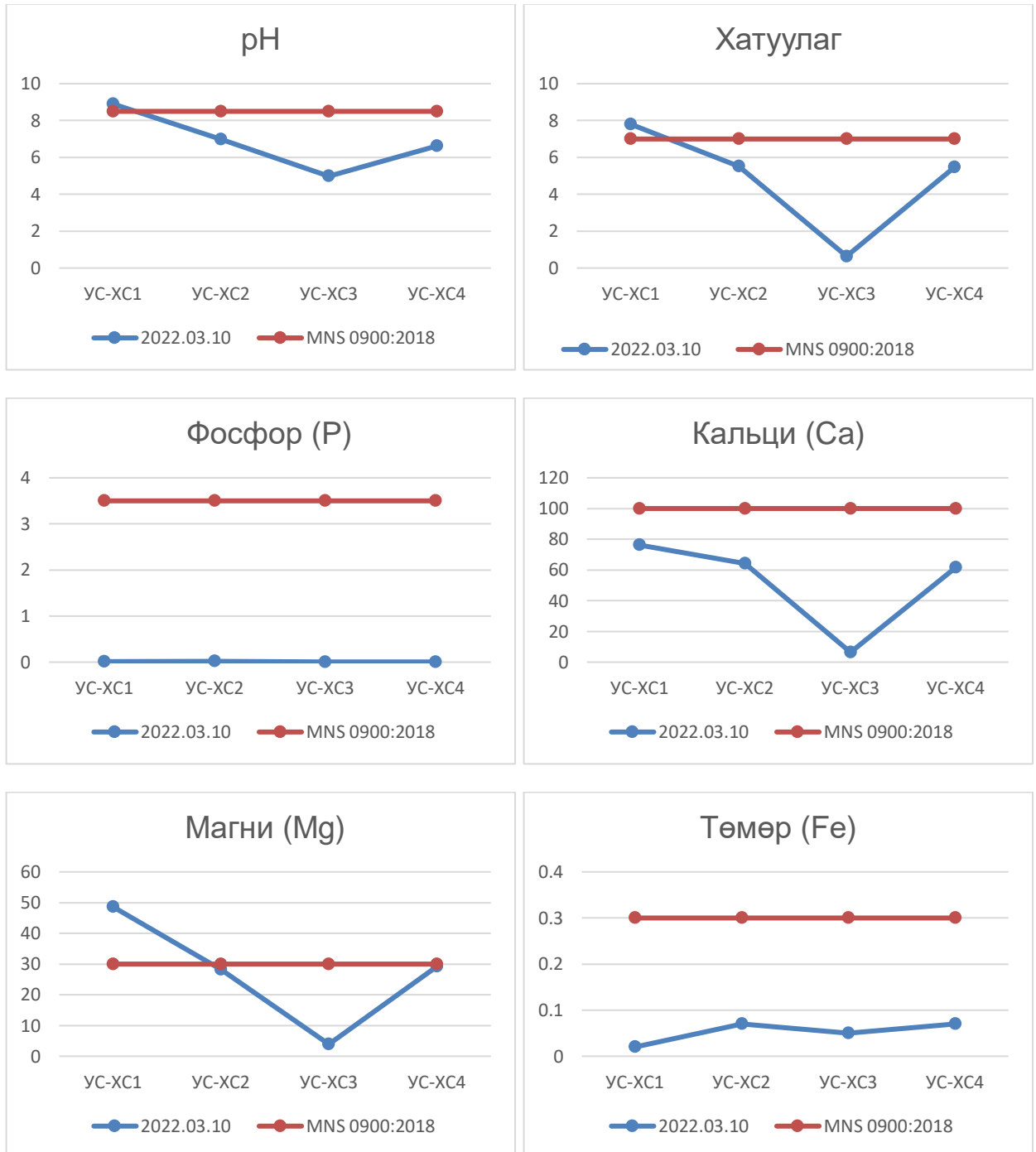

График 5. Уурхайн бүсийн ундны усан дахь рН, хатуулаг, фосфор, кальци, магни, төмрийн агуулга

Улааны орд төслийн ундны усны эх үүсвэрийн худгууд, усан сан, цэвэршүүлсэн ус, цэвэр усан сан зэргээс жил бүр дээж авч, итгэмжлэгдсэн лабораторид илгээж шинжлүүлдэг ба худгуудын хүнд металлын агууламжийг доорх хүснэгтээр харуулав. /Хүснэгт 19/

Хүснэгт 19. Ундны усны хүнд металлын үзүүлэлт

Дээж авсан байршил	MNS 0900:2018	Баруун сүүжийн булгийн ус		Ундны ус. Монгол гал тогооны крантны ус		Ундны ус. Цэвэршүүлсэн ус		Цэвэр усан сан		Гүн өрмийн 1-р худаг	Гүн өрмийн 2-р худаг	Гүн өрмийн 3-р худаг
		V	VIII	V	VIII	V	VIII	V	VIII	IX	IX	IX
Хүнцэл (As)	0.01	0.00433	0.00387	0.00046	0.00003	0.00143	0.00003	0.00107	0.00066	0.0015	0.00414	0.00201
Зэс (Cu)	2	0.005	0.005	0.007	0.005	0.009	0.005	0.005	0.005	0.005	0.005	0.005
Манган (Mn)	0.1	0.005	0.005	0.005	0.005	0.005	0.005	0.005	0.005	0.016	0.005	0.005
Селен (Se)	0.04	0.0016	0.0014	0.0017	0.0002	0.0004	0.0002	0.0015	0.0002	0.0016	0.0021	0.0001
Хартугалга (Pb)	0.01	0.0005	0.0005	0.0005	0.0005	0.0013	0.0005	0.0005	0.0005	0.0005	0.0005	0.0005
Цайр (Zn)	5	0.005	0.005	0.008	0.091	0.02	0.006	0.005	0.005	0.005	0.005	0.005
Мөнгөн ус (Hg)	0.001	0.0005	0.0005	0.0005	0.0005	0.0005	0.0005	0.0005	0.0005	0.0005	0.0005	0.0005

Хүснэгт 20. Уурхайн бүсийн ойр орчмын ундны усны дээж авах цэгүүдийн байршил

№	Усны дээж авах цэгийн байршил	Усны дээжний №
1	Малчин Дашдорж өвөлжөө гар худаг	УС-ДБО1
2	Малчин Ц. Цэрэнжавын гар худаг	УС-ДБО2
3	Малчин Д. Цэрэнжавын гар худаг	УС-ДБО3
4	Гоожуур гүний ус	УС-ДБО4
5	Эрхэтийн уурхайн тогтмол ус	УС-ДБО5
6	Малчин Миш-Ишийн гар худаг	УС-ДБО6

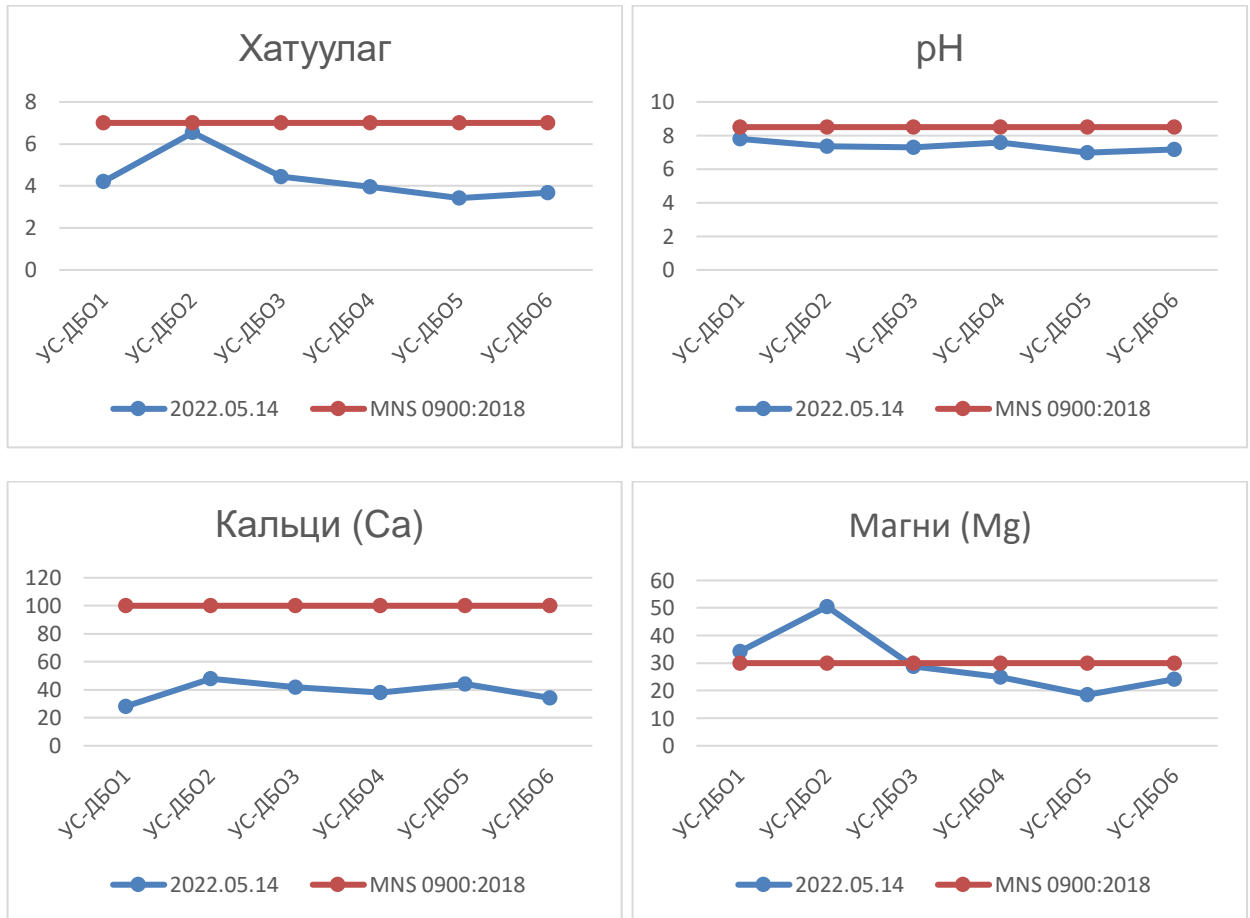

График 6. Уурхайн бүсийн ойр орчмын ундны усан дахь хатуулаг, pH, кальци, магнийн агуулга

9.3. ХӨРСНИЙ БОХИРДЛЫГ ХЯНАХ

Хөрсний хяналт шинжилгээ

Энэхүү хяналт-шинжилгээг хүснэгт 26-д заасан цэгүүдээс дээж авч, холбогдох лабораториудад шинжлүүлсэн. Хүнд металлын дээжийг SGS лаборатори, цацраг идэвхт элемент дээжийг МУИС-Цөмийн судалгааны төв лаборатори, нефть бүтээгдэхүүний дээжийг Цаг уур, орчны шинжилгээний газар байгаль орчин хэмжилзүйн лаборатори, нян судлалын дээжийг МХГ-ын нэгдсэн лабораторид тус тус жилд 2 удаа шинжлүүлдэг. 2022 оны 10 дугаар сарын байдлаар нийт 249 дээжийг шинжлүүлээд байна

Хөрсний хүнд металлын шинжилгээний үр дүн

Хөрсний хүнд элементүүд нь хөрс үүсгэгч эх чулуулгаас уламжлагдан мөн агаараас төрөл бүрийн нэгдлүүд байдлаар шингэж хуримтлагддаг. Хүнд элемент нь бусад бохирдуулагчтай харьцуулахад задрах, саармагжих, цэвэрших зэрэг процесст амархан ордоггүй бөгөөд хөрсөнд удаан хугацаагаар хуримтлагдаж, дан ганц хөрсийг бус хүрээлэн буй орчныг бүхэлд нь бохирдуулдаг. Хүнд элементүүдийн дотроос хүнцэл, мөнгөн ус, хар тугалга, кадми, хром, цайр, зэрэг элементүүд нь хүн амьтанд үзүүлэх нөлөөллийн хувьд хортойд тооцогдоно.

Хөрсний хүнд металлын шинж чанарыг тодорхойлох, өөрчлөлт байгаа эсэхийг тодруулах зорилгоор төслийн талбайн тодорхой цэгүүдээс хөрсний дээж аван “SGS” ХХК хөрс судлалын итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлсэн бөгөөд шинжилгээний үр дүнг график 7-д харууллаа².

Хүснэгт 21. Хөрсний хүнд металлын судалгааны цэгүүд

№	Дээж авсан цэгүүд	Уртраг	Өргөрөг	Төрөл
1	ХӨРС-ХМ1	114 06' 40.4"	49. 05' 17.7"	Хаягдлын сан. Буцах усны насосны станцын хашааны гадна тал-жалга
2	ХӨРС-ХМ2	114 06' 28.7"	49. 05' 15.8"	Хаягдлын сан. Буцах усны насосны станцын хашааны гадна ХӨРС-ХМ1цэгээс 250 метрт
3	ХӨРС-ХМ3	114 06' 53.2"	49. 04' 23.0'	Хаягдлын сангийн урд тал
4	ХӨРС-ХМ4	114.06'28.98"	49.06'48.70"	Баруун сүүжийн булгийн хажуугийн хөрс
5	ХӨРС-ХМ5	114 04' 59.9"	49. 05' 54.6"	Ахуйн хог хаягдлын цэг
6	ХӨРС-ХМ6	114.06'60.95"	49.06'48.70"	Хуучин ахуйн цэвэрлэх байгууламжийн дунд хэсэг
7	ХӨРС-ХМ7	114 05' 0.9"	49. 04' 59.8"	Далд уурхайн амнаас 500 метрт
8	ХӨРС-ХМ8	114.04'52.68"	49.05'08.97"	Харуулын гэрээс зүүн урд 100 метрт
9	ХӨРС-ХМ9	114 05' 51.6"	49. 04' 32.6"	Эдэлбэрт өртөөгүй талбай. Хусан төгөл
10	ХӨРС-ХМ10	114 05' 05.92"	49 05' 03.79"	Хүдрийн овоолго химийн бодсын агуулах.
11	ХӨРС-ХМ11	114 06' 11.1"	49. 04' 18.0"	Далд уурхайн хажуу дахь хусан төгөл
12	ХӨРС-ХМ12	114.05'40.3"	49.04'53.2"	Баяжуулах үйлдвэр хатаах цех хажуугийн хөрс
13	ХӨРС-ХМ13	114.05'35.70"	49.04'48.28"	Уурын зуухны баруун тал
14	ХӨРС-ХМ14	114.05'35.60"	49.04'48.28"	Авто граш
15	ХӨРС-ХМ5	114.06'28.98"	49.06'48.70"	Малчин Миш-Ишийн гар худгийн хажуугийн хөрс

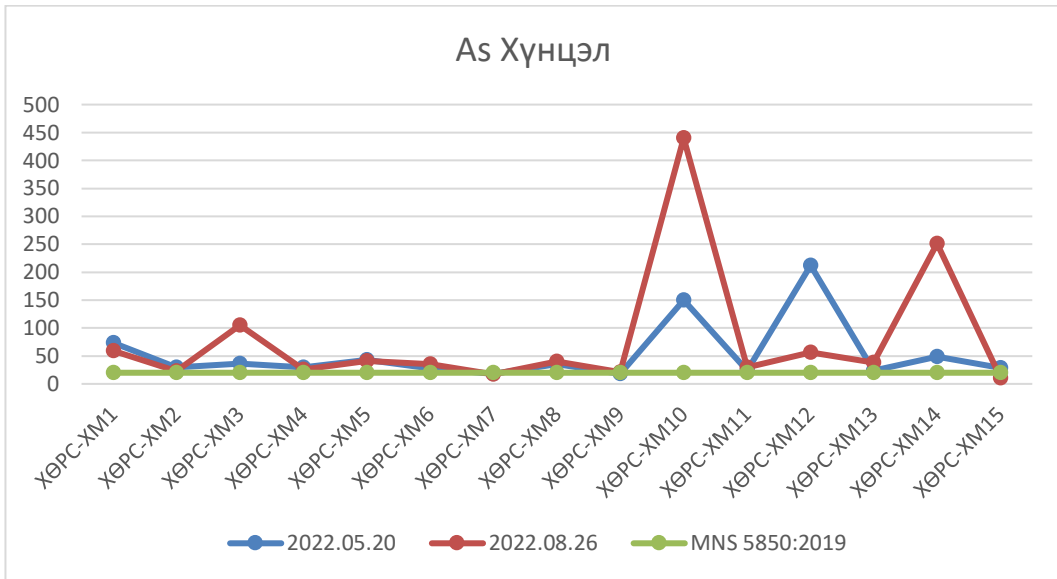

График 7а. Хөрсөн дэх хүнцэлийн агуулга

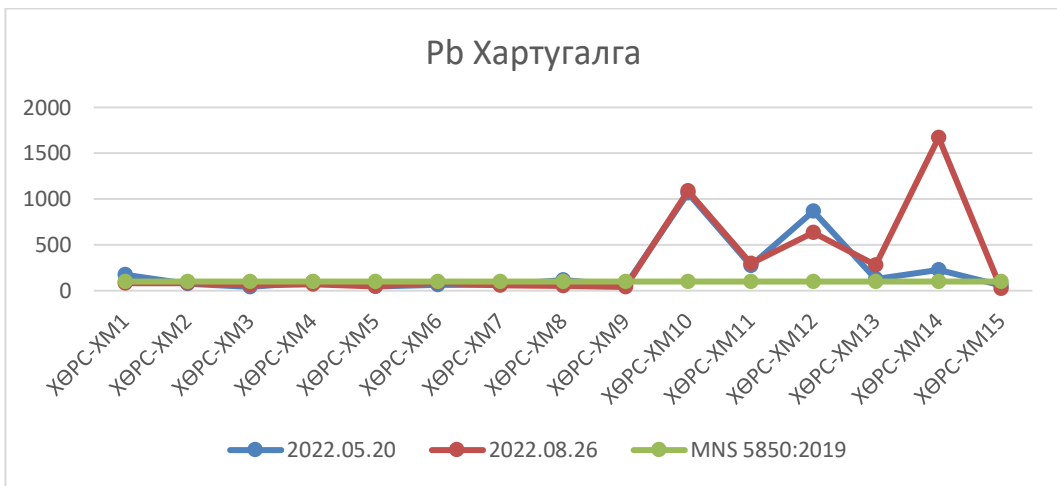

График 7б. Хөрсөн дэх хартугалганы агуулга

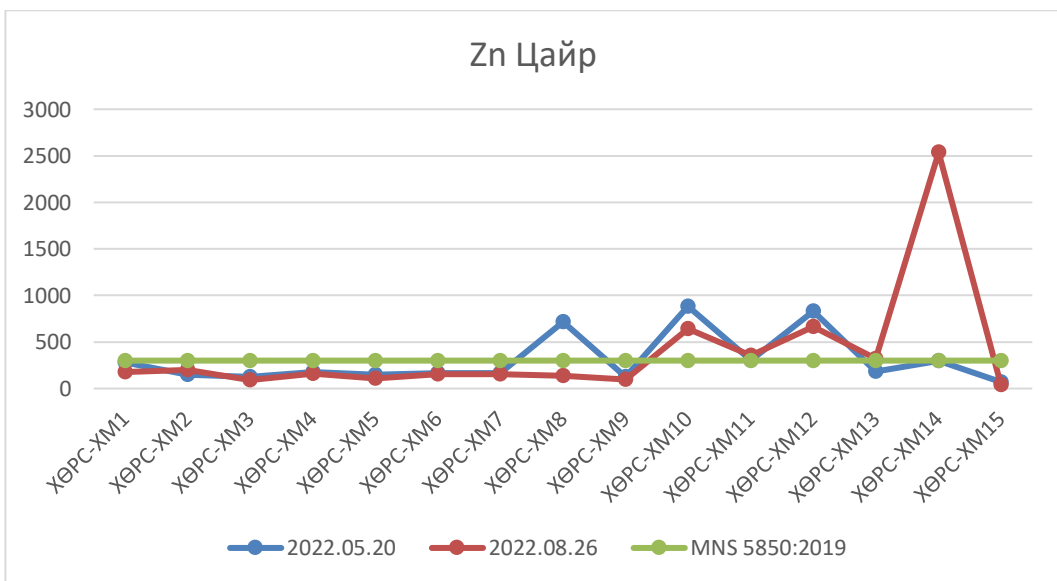

График 7в. Хөрсөн дэх цайрын агуулга

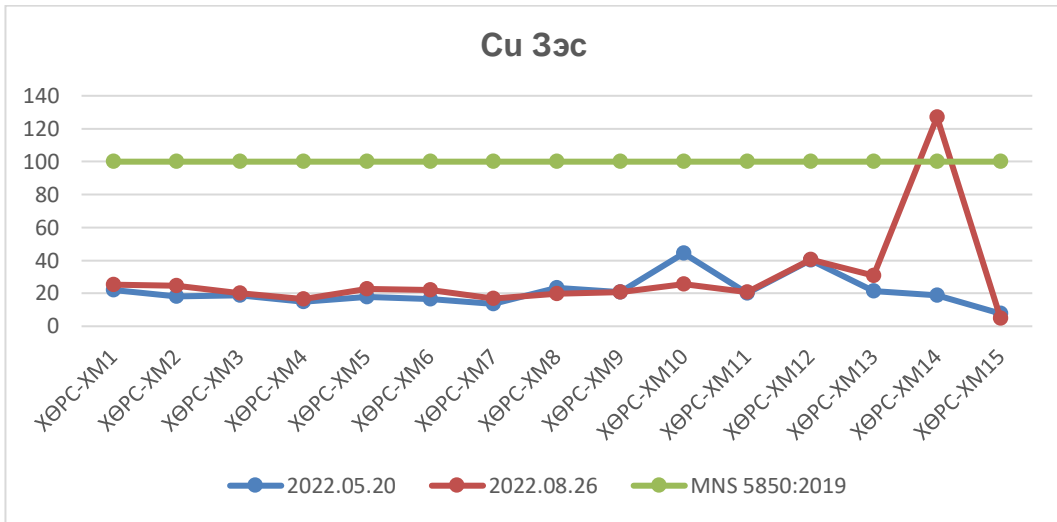

График 7г. Хөрсөн дэх зэсийн агуулга

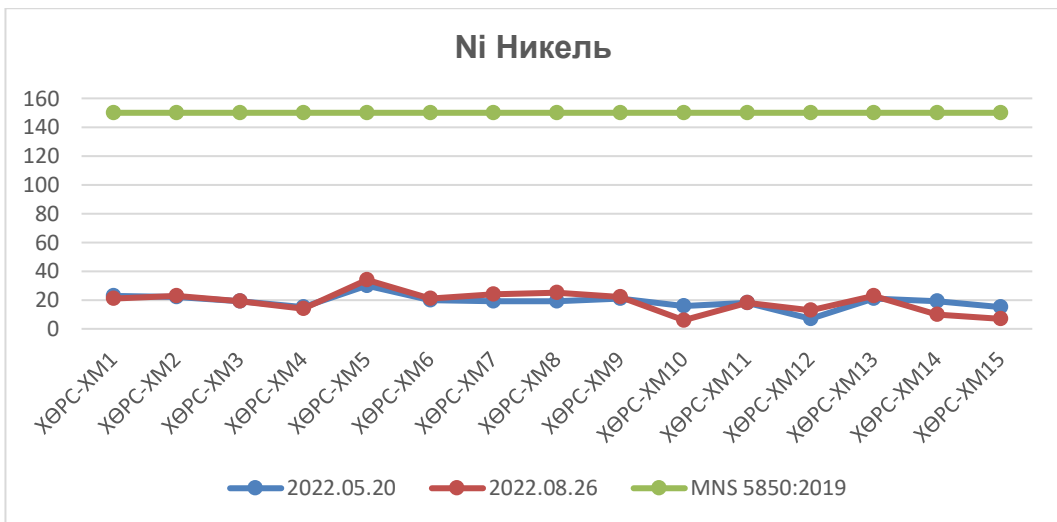

График 7д. Хөрсөн дэх никелийн агуулга

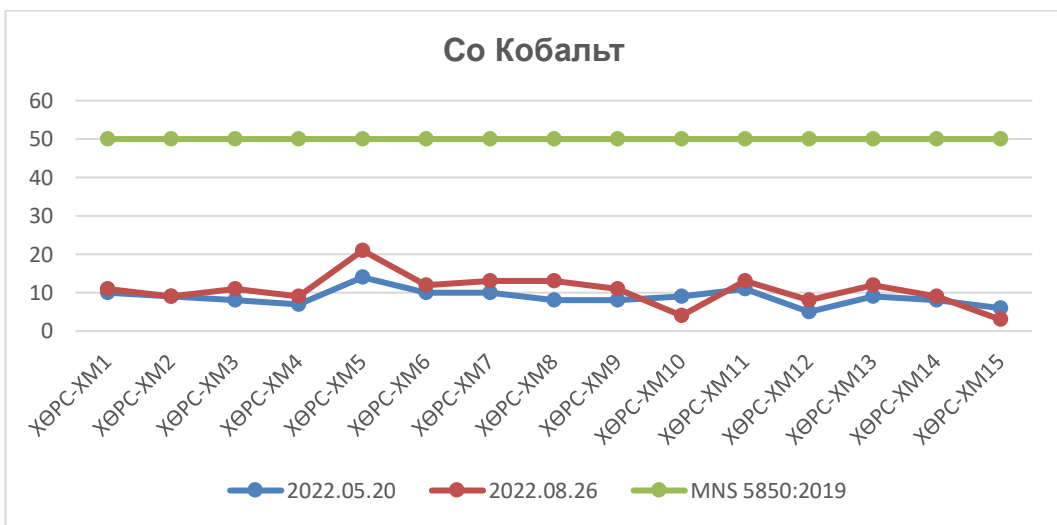

График 7е. Хөрсөн дэх кобальтын агуулга

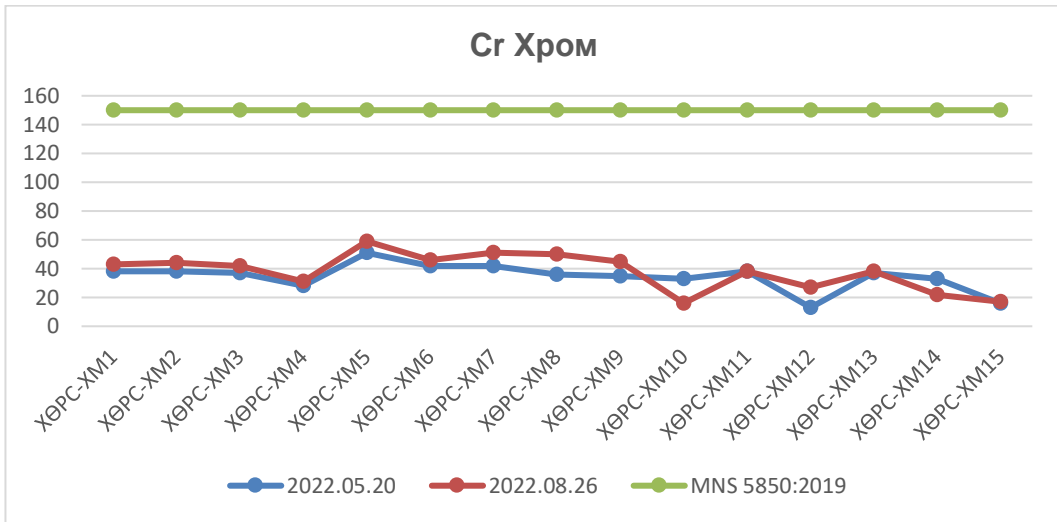

График 7ё. Хөрсөн дэх хромын агуулга

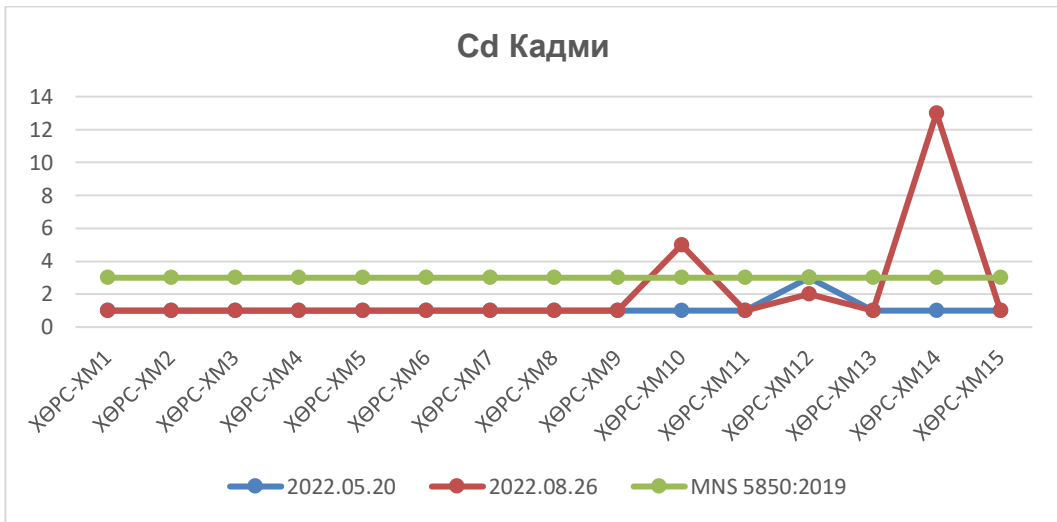

График 7ж. Хөрсөн дэх кадмийн агуулга

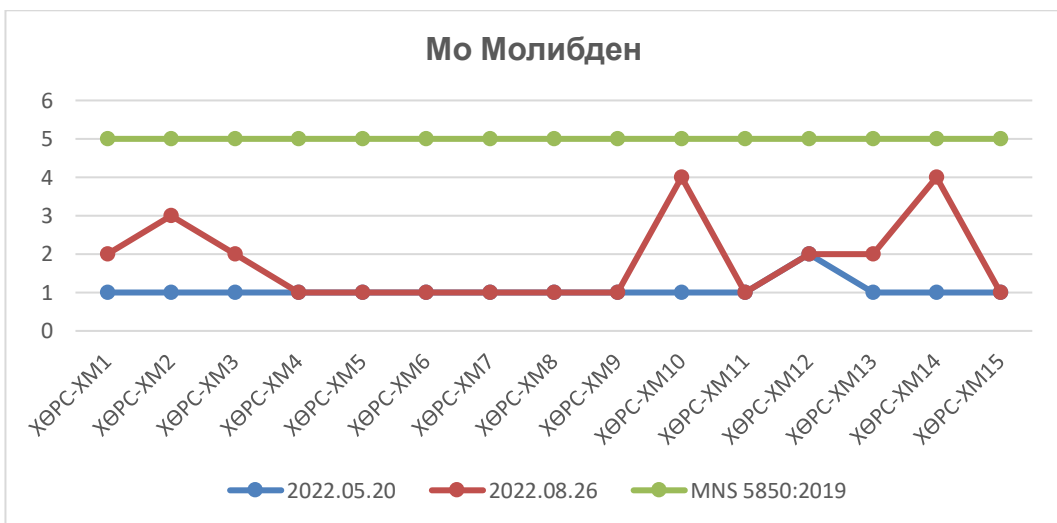

График 7з. Хөрсөн дэх молибдений агуулга

Хөрсний нефть илэрцийн шинжилгээний үр дүн

Улааны холимог металлын ордын талбайгаас хөрсний нефть илэрцийн бохирдол тодорхойлох зорилгоор 5 дээж авсан. Ус цаг уурын итгэмжлэгдсэн лабораторийн шинжилгээг хөрсний нефть бүтээгдэхүүн гр/кг-аар илэрхийлэн харуулсан. Доорх хүснэгтэд хөрсний нефть бүтээгдэхүүн агууламжийг харуулав.

Хүснэгт 22. Хөрсний нефть илэрцийн агууламж

№	Хөрсний дээж авах цэгийн байршил	Нефтийн бүтээгдэхүүн гр/кг	
		2022.VII	2022.IX
1	Далд уурхайн амны ШТС түр цэг	0.44	1.3
2	Далд уурхайн амны засварын газар	11.9	20.9
3	Түлш хадгалах түр цэг	0.58	2.1
4	Хуучин ШТС түр цэг байсан газар	илрээгүй	-
5	Авто граш	0.96	1.2

Хүснэгт 23. Хөрсний мониторинг нефть судалгааны цэгүүд

№	Хөрсний дээж авах цэгийн байршил	Хатуу цэгийн оноосон нэр
1	Далд уурхайн амны ШТС түр цэг	ХӨРС-НБ1
2	Далд уурхайн амны засварын газар	ХӨРС-НБ2
3	Түлш хадгалах түр цэг	ХӨРС-НБ3
4	Хуучин ШТС түр цэг байсан газар	ХӨРС-НБ4
5	Авто граш	ХӨРС-НБ5

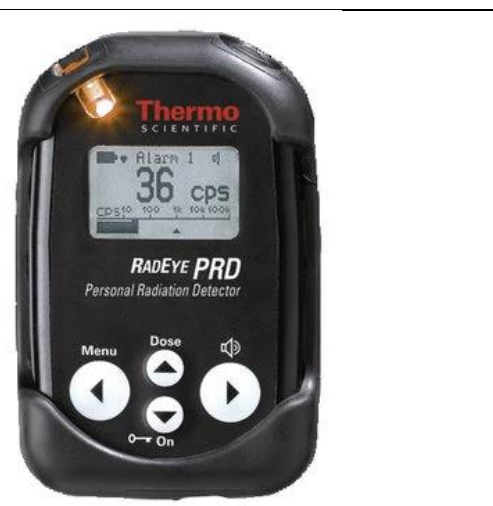
9.4. ЦАЦРАГИЙН БОХИРДЛЫГ ХЯНАХ

“Шинь Шинь” ХХК-ийн Улааны холимог металлын ордын ураны хүдрийн биетийг цулын гэрээгээр хамгаалсан байдаг. Иймд тус компанийн цацрагийн аюулгүй ажиллагааны дотоод дүрмийн дагуу хяналтын болон ажиглалтын цэгүүдэд агаар дахь радон болон гамма цацрагийн тунгийн чадлын хэмжилтийг тогтмол хийж гүйцэтгэж байна.

Улааны уурхайд ашиглаж буй цацрагийн хяналтын багажууд

Агаар дахь радоны хэмжилт, Гамма цацрагийн тунгийн чадал, Гадаргуугийн бохирдолт хэмждэг уг дөрвөн Цөмийн энергийн комиссын Ажлын албаны дозиметрийн тохируулга, баталгаажуулалтын лаборторид жил болгон баталгаажуулж байна. Хэмжих хэрэгслийн баталгаажуулалтын гэрчилгээг хавсралтаар харуулав.

Хүснэгт 24. Багажны товч танилцуулга

№	Багажны зураг	Товч танилцуулга	Нэр, марк, хэмжих нэгж
1		Энэхүү багаж нь Агаар ус, хөрс, хөрсөн дэх радоны урсгалыг тодорхойлох чадвартай багаж юм. Хэмжээ:232*182*135,35м м Мэдрэх чадвар:0-10М	SARAD RTM 1688-2 Нэгж:Бк/м ³
2		Гамма ,Рентген, Бета цацрагийг бүртгэх чадвартай 20Кэв-3Мэв энергитэй рентген болон гамма цацрагийг 0.1 мкЗв/цаг-10мкЗв/цаг гэсэн мужид хэмжих чадвартай.	ATOMTECH AT6130 Нэгж:мкЗв/цаг
3		Альфа, бета, гамма цацраг болон рентген цацрагийн бохирдол хэмжих багаж -1.5-2.0мг/см ² цонхтой 15 см ² талбатай Гейгер Мюллерийн тоолуур Бета цацраг-0СРМ-350000СРМ	INSPECTOR ALERT Нэгж:мкЗв/цаг Нэгж:Срм
4		Гамма цацрагийг бүртгэх чадвартай 60Кэв-1.3Мэв энергитэй рентген болон гамма цацрагийг 0.01 мкЗв/цаг-100мкЗв/цаг гэсэн мужид хэмжих чадвартай.	PRD-RadEye Нэгж:мкЗв/цаг

Ажиглалтын бүс дэх агаар дахь радоны хуримтлал

Ажиглалтын бүс болох ажилчдын тосгон болон баяжуулах үйлдвэрт агаар дахь радоны хуримтлалын хэмжилтийг долоо хоног бүр хэмжилтийн цэг дээр тогтмол хийж гүйцэтгэж байна. Хэмжилтийн дүнг цацрагийн хамгаалалт, аюулгүй ажиллагааны үндсэн дүрэм, цацрагийн аюулгүйн норм (MNS 5627:2006)-тай харьцуулахад хэвийн хэмжээнд байна. Ажилчдын тосгоны хэмжилтийн дундаж утга болон хамгийн их утгыг хүснэгт 25-д, баяжуулах үйлдвэрийн дундаж болон хамгийн их утгыг хүснэгт 26-д харуулав.

Хүснэгт 25. Ажиглалтын бүс болох ажилчдын тосгоны агаар дахь радоны хуримтлалын дундаж утга

№	Байрлал	Огноо	Хэмжсэн тоо	Хэмжилтийн дундаж утга Бк/м3	Хэмжилтийн хамгийн их утга Бк/м3
1	Шалган 1	2022	12	126	275
2	Шалган 2	2022	12	112.1	195
3	Зочид буудал	2022	12	99.7	240
4	Том оффис	2022	18	113.3	341
5	Ажилчдын байр-1	2022	12	149.9	279
6	Ажилчдын байр-2	2022	16	183	597
7	Ажилчдын байр-3	2022	10	130.4	281
8	Эмнэлэг	2022	16	119.1	223
9	Үйлдвэрийн оффис	2022	10	181.1	264

Хүснэгт 26. Ажиглалтын бүс дэх баяжуулах үйлдвэрийн хэсгийн агаар дахь радоны хуримтлалын дундаж утга

№	Байрлал	Огноо	Хэмжсэн тоо	Хэмжилтийн дундаж утга Бк/м3	Хэмжилтийн хамгийн их утга Бк/м3
1	Хацарт бутлуур	2022	10	103.8	237
2	Конусан бутлуур	2022	8	113.2	248
3	Шигшүүр бутлуур	2022	12	63.9	96
4	Шохой бэлтгэх цех	2022	12	86.2	178
5	Тээрэмдэх цех	2022	18	169.8	498
6	Флотацийн машин	2022	10	116.6	361
7	Хатаах цех	2022	14	210.7	334
8	Хар тугалга баяжмал савлах хэсэг	2022	11	147.2	261
9	Цайр баяжмал савлах хэсэг	2022	8	139.1	204

Ажиглалтын бүс дэх ионжуулагч цацрагийн тунгийн чадлын хэмжилтийн дүн

Ажиглалтын бүс болох ажилчдын тосгон болон баяжуулах үйлдвэр, хүдэр тээвэрлэх зам дагуух ионжуулагч цацрагийн тунгийн чадлын хэмжилтийг долоо хоног бүр хэмжилтийн цэг дээр тогтмол хийж гүйцэтгэж байна. Хэмжилтийн дүнг цацрагийн хамгаалалт, аюулгүй ажиллагааны үндсэн дүрэм, цацрагийн аюулгүйн норм (MNS 5631:2006)-тай харьцуулахад хэвийн хэмжээнд байна. Ажилчдын тосгоны хэмжилтийн дундаж утгыг хүснэгт 27-д, баяжуулах үйлдвэрийн дундаж утгыг хүснэгт 28-д, хүдэр тээвэрлэлтийн зам дагуух хэмжилтийн дундаж утгыг хүснэгт 29-д харуулав.

Хүснэгт 27. Ажиглалтын бүс дэх тосгоны хэсгийн ионжуулагч цацрагийн тунгийн чадлын дундаж утга

№	Байрлал	Огноо	Хэмжсэн тоо	Хэмжилтийн дундаж утга мкЗв/цаг	Хэмжилтийн дундаж алдаа (%)
1	Шалган 1	2022	60	0.11-0.15	20
2	Тоглоомын талбай	2022	60	0.12-0.16	20
3	Шалган 2	2022	60	0.11-0.16	20
4	Зочид буудал	2022	60	0.11-0.16	20
5	Зочид буудал гадаа	2022	60	0.11-0.16	20
6	Том оффис гадаа	2022	60	0.13-0.17	20
7	Том оффис дотор	2022	60	0.13-0.15	20
8	Явган хүний зам	2022	60	0.12-0.15	20
9	Хятад гал тогоо	2022	60	0.12-0.16	20
10	Монгол гал тогоо	2022	60	0.12-0.15	20
11	Ажилчдын байр-1	2022	60	0.12-0.18	20
12	Ажилчдын байр-2	2022	60	0.11-0.16	20
13	Ажилчдын байр-3	2022	60	0.12-0.15	20
14	Эмнэлэг	2022	60	0.12-0.15	20
15	Үйлдвэрийн оффис	2022	60	0.12-0.15	20

Хүснэгт 28. Ажиглалтын бүс дэх баяжуулах үйлдвэрийн хэсгийн ионжуулагч цацрагийн тунгийн чадлын дундаж утга

№	Байрлал	Огноо	Хэмжсэн тоо	Хэмжилтийн дундаж утга мкЗв/цаг	Хэмжилтийн дундаж алдаа (%)
1	Хацар бутлуур сэткөн	2022	52	0.15-0.21	20
2	Хүдрийн овоолго	2022	52	0.15-0.22	20
3	Хацар бутлуур дотор	2022	52	0.09-0.13	20
4	Конусан бутлуур дотор	2022	52	0.11-0.15	20
5	Шигшүүр дотор	2022	52	0.11-0.16	20
6	Шохой бэлтгэх цех	2022	52	0.09-0.12	20
7	Тээрэмдэх цех	2022	52	0.07-0.13	20
8	Флотацийн машин	2022	52	0.09-0.13	20
9	Хатаах цех	2022	52	0.12-0.12	20

10	Хар тугалга баяжмал савлах хэсэг	2022	52	0.11-0.13	20
11	Цайр баяжмал савлах хэсэг	2022	52	0.12-0.14	20
12	Уурын зуухны цех	2022	40	0.12-0.14	20

Хүснэгт 29. Ажиглалтын бүс дэх хүдэр тээвэрлэх зам дагуух ионжуулагч цацрагийн тунгийн чадлын дундаж утга

№	Байрлал	Огноо	Хэмжсэн тоо	Хэмжилтийн дундаж утга мкЗв/цаг	Хэмжилтийн дундаж алдаа (%)
1	Хүдэр тээвэрлэлтийн зам дагуу N 49°04'56,34" E114°05'54,90"	2022	54	0.11-0.14	20
2	Хүдэр тээвэрлэлтийн зам дагуу N 49°04'59,64" E114°05'53,39"	2022	54	0.12-0.16	20
3	Хүдэр тээвэрлэлтийн зам дагуу N 49°04'59,64" E114°05'56,50"	2022	54	0.13-0.17	20
4	Хүдэр тээвэрлэлтийн зам дагуу N 49°04'58,26" E114°05'40,15"	2022	54	0.12-0.16	20
5	Хүдэр тээвэрлэлтийн зам дагуу N 49°04'57,03" E114°05'34,99"	2022	54	0.12-0.17	20
6	Хүдэр тээвэрлэлтийн зам дагуу N 49°04'57,30" E114°05'30,15"	2022	54	0.12-0.19	20
7	Хүдэр тээвэрлэлтийн зам дагуу N 49°04'58,89" E114°05'25,14"	2022	54	0.14-0.15	20
8	Хүдэр тээвэрлэлтийн зам дагуу N 49°05'00,45" E114°05'20,46"	2022	54	0.13-0.23	20
9	Хүдэр тээвэрлэлтийн зам дагуу N 49°05'01,68" E114°05'14,82"	2022	54	0.14-0.20	20
10	Хүдэр тээвэрлэлтийн зам дагуу N 49°05'02,52" E114°05'10,25"	2022	54	0.13-0.15	20

Хяналтын бүс дэх агаар дахь радоны хуримтлалын дүн

Хяналтын бүс болох налуу амны түвшинүүдэд агаар дахь радоны хуримтлалын хэмжилтийг өдөр бүр хийж гүйцэтгэж байна. Хэмжилтийн дүнг цацрагийн хамгаалалт, аюулгүй ажиллагааны үндсэн дүрэм, цацрагийн аюулгүйн норм (MNS 5627:2006)-тай харьцуулахад хэвийн хэмжээнд байна. Хэмжилтийн дундаж утгыг хүснэгт 30-д харуулав.

Хүснэгт 30. Хяналтын бүс дэх налуу амны агаар дахь радоны хуримтлалын дундаж утга

№	Байрлал	Огноо	Хэмжсэн тоо	Хэмжилтийн дундаж утга Бк/м3	Хэмжилтийн хамгийн их утга Бк/м3
1	945 түвшин	2022	14	124.3	486
2	885 түвшин	2022	14	252.3	383
3	930 түвшин	2022	26	159	273

4	981 түвшин	2022	20	72	446
5	825 түвшин	2022	12	336.1	591

Хяналтын бүс дэх ионжуулагч цацрагийн тунгийн чадлын хэмжилтийн дүн

Хяналтын бүс болох налуу амны түвшнүүдэд ионжуулагч цацрагийн тунгийн чадлын хэмжилтийг өдөр бүр хийж гүйцэтгэж байна. Хэмжилтийн дүнг цацрагийн хамгаалалт, аюулгүй ажиллагааны үндсэн дүрэм, цацрагийн аюулгүйн норм (MNS 5631:2006)-тай харьцуулахад хэвийн хэмжээнд байна. Хэмжилтийн дундаж утгыг хүснэгт 31-т харуулав.

Хүснэгт 31. Хяналтын бүс дэх налуу амны ионжуулагч цацрагийн тунгийн чадлын дундаж утга

№	Байрлал	Огноо	Хэмжсэн тоо	Хэмжилтийн дундаж утга мкЗв/цаг	Хэмжилтийн дундаж алдаа (%)
1	945 түвшин	2022	26	0.15-0.40	10
2	825 түвшин	2022	22	0.25-0.50	10
3	885 түвшин	2022	14	0.30-0.48	10
4	930 түвшин	2022	36	0.22-0.49	10
5	981 түвшин	2022	30	0.16-0.37	10

Хяналтын бүс дэх гадаргуугийн бохирдлын хэмжилтийн дүн

Гадаргуугийн бохирдлыг заасан тодорхой цэгүүдэд хэмжилтийг хийж гүйцэтгэж байна. Хэмжилтийн дүнг цацрагийн хамгаалалт, аюулгүй ажиллагааны үндсэн дүрэм, цацрагийн аюулгүйн норм (MNS 5630:2006)-тай харьцуулахад хэвийн хэмжээнд байна. Хэмжилтийн дундаж утга болон хамгийн их утгыг хүснэгт 32-т харуулав.

Хүснэгт 32. Хяналтын бүс дэх гадаргуугийн бохирдолтын хэмжилтийн дундаж утга

№	Байрлал	Огноо	Хэмжсэн тоо	Хэмжилтийн хамгийн бага утга Срт	Хэмжилтийн хамгийн их утга Срт
1	Хоолны өрөө ширээ, сандал	2022	18	56	91
2	Хурлын өрөө ширээ, сандал	2022	28	51	100
3	Ачааны машин сандал	2022	22	65	130
4	Хувцас солих өрөө, шүүгээ	2022	28	50	81
5	Ковшийн сандал	2022	28	58	110

Хүн амын цацрагийн хяналтын хэмжилт

Хүн амын цацрагийн хяналтын хэмжилтийг уурхай орчмын малчин өрхүүдийн орчны ионжуулагч цацрагийн тунгийн чадлын хэмжилтийг гүйцэтгэж байна. Хэмжилтийн дүнг цацрагийн хамгаалалт, аюулгүй ажиллагааны үндсэн дүрэм, цацрагийн аюулгүйн норм (MNS 5631:2006)-тай харьцуулахад хэвийн хэмжээнд байна. Хэмжилтийн дундаж утга болон хамгийн их утгыг хүснэг 33-т харуулав.

Хүснэгт 33. Уурхайн талбайн орчмын өрхийн цацрагийн тунгийн чадал

№	Өрхийн тэргүүн	Цацрагийн тунгийн чадал (мкЗв/цаг)	Он сар өдөр	Уурхайн талбайгаас
1	Миш-Иш	0.10-0.13	2022.01.24	15.2 км
2	Хүрэлчулуун	0.11-0.14	2022.02.24	3.5 км
3	Отгонбаатар	0.12-0.14	2022.03.24	6.2км
4	Миш-Иш	0.10-0.13	2022.03.24	15.2 км
5	Хүрэлчулуун	0.11-0.14	2022.04.24	3.5 км
6	Миш-Иш	0.10-0.13	2022.04.24	15.2 км
7	Отгонбаатар	0.12-0.14	2022.05.24	6.2км
8	Хүрэлчулуун	0.11-0.14	2022.05.24	3.5 км
9	Миш-Иш	0.12-0.14	2022.06.24	15.2 км
10	Отгонбаатар	0.10-0.14	2022.06.24	6.2км
11	Миш-Иш	0.09-0.12	2022.07.24	15.2 км
12	Отгонбаатар	0.10-0.12	2022.08.24	6.2км
13	Миш-Иш	0.10-0.12	2022.09.24	15.2 км
14	Отгонбаатар	0.08-0.10	2022.09.24	6.2км

Хүрээлэн буй орчны цацрагийн хяналт

Хүрээлэн буй орчны цацрагийн хяналтын хүрээнд МУИС-н дэргэдэх Цөмийн физикийн судалгааны төвийн итгэмжлэгдсэн лабораториар уурхайн усан дахь изотопуудын хувийн идэвхийг жилд хоёр удаа тодорхойлуулсан.

Шинжилгээний үр дүнг (MNS 0900:2018)-тай харьцуулахад изотопуудын хувийн идэвх ундны усанд зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байна. Малчин өрхүүдийн ундны уснаас авсан дээжний шинжилгээний дүнгээс харахад изотопуудын хувийн идэвх зөвшөөрөгдөх хэмжээнд байна.

Хүснэгт 34. Усанд изотопуудын хувийн идэвхи тодорхойлсон лабораторийн шинжилгээний харуу

№	Дээжийн нэр	Изотопуудын хувийн идэвхи, Бк/л				
		²¹⁴ Pb	²¹⁴ Bi	²²² Rn	²²⁶ Ra	²³⁸ U
1	Хаягдлын сангийн ус баруун хойд эрэг	2	11	7	<0.4	<0.4
2	Хаягдлын сан. Хяналтын цооног ЭЖ-2	266	322	294	<0.4	<0.4
3	Хаягдлын сан. Хяналтын цооног А-3	75	104.5	89.5	<0.4	<0.4

4	Хаягдлын сан. Хяналтын цооног ЭЖ-3	78.5	101	89.5	<0.4	<0.4
5	Хаягдлын сан. Хяналтын цооног А-2	29.5	37.5	33.5	<0.4	<0.4
6	Буцах усан сангийн төмөр хоолойноос авсан ус	15	29	22	<0.4	<0.4
7	Буцах усан сангийн хажуу дахь хурамтлалын худаг	148.5	197.5	173	<0.4	<0.4
8	Буцах усан сангийн хашаанаас хойш 250м тогтсон ус	15.5	20	18	<0.4	<0.4
9	Хаягдлын сан. Хяналтын цооног ЭЖ-4	79	120	99.5	<0.4	<0.4
10	Баруун сүүжийн булгийн ус	60	74	67	<0.4	<0.4
11	Ундны ус. Гүн өрмийн 1-р худаг	10	13	11	<0.4	<0.4
12	Ундны ус. Гүн өрмийн 2-р худаг	18	22	20	<0.4	<0.4
13	Ундны ус. Гүн өрмийн 3-р худаг	32	49	41	<0.4	<0.4
14	Баяжуулах үйлдвэрийн гаралт	13	19	15.5	<0.4	<0.4
15	Төмөр замын гарам дагуух урсаж буй ус	10	10	10	<0.4	<0.4
16	Ахуйн бохир усны гаралт	9.65	19.75	14.7	<0.4	<0.4
17	Далд уурхайн шавхалтын ус	17	28.5	22.5	<0.4	<0.4
18	Ундны ус. Монгол гал тогооны крантны ус.	9	15.5	12	<0.4	<0.4
19	Ундны ус. Цэвэршүүлсэн ус	28.5	45	37	<0.4	<0.4
20	Цэвэр усан сан	13	13.5	13.5	<0.4	<0.4
21	Хуучин цэвэрлэх байгууламж орчны ус	174.5	202	188.5	<0.4	<0.4
22	Далангийн шороон овоолго хажуугийн ус	1	1	1	<0.4	<0.4
23	Улааны ордын баруун талын хашааны зам дагуух ус	192	222	207	<0.4	<0.4
Илрүүлэх доод хязгаар (1л эзэлхүүнтэй, 1цаг хэмжих үед)		0.3	0.5	0.4	0.4	0.4
Ундны усны зөвшөөрөгдөх хэмжээ MNS0900:2018		-	-	100	0.5	0.37 (0.03мг/л)

Хүснэгт 35. Малчин өрхийн ундны усанд изотопуудын хувийн идэвхицбцй тодорхойлсон лабораторийн шинжилгээний хариу

№	Дээжийн нэр	Изотопуудын хувийн идэвх, Бк/л				
		²¹⁴ Pb	²¹⁴ Bi	²²² Rn	²²⁶ Ra	²³⁸ U
1	Малчин Даждоржийн өвөлжөө гар худаг	28	40	34	<0.4	<0.4
2	Малчин Ц.Цэрэнжавын гар худаг	56	65	61	<0.4	<0.4
3	Малчин Д.Цэрэнжавын гар худаг	32	44	38	<0.4	<0.4
4	Гоожуур гүний ус	27	50	39	<0.4	<0.4
5	Эрхэтийн уурхайн тогтмол ус	7	15	11	<0.4	<0.4
6	Малчин Миш-Ишийн гар худаг	34	39	36	<0.4	<0.4
Илрүүлэх доод хязгаар (1л эзэлхүүнтэй, 1цаг хэмжих үед)		0.3	0.5	0.4	0.4	0.4
Ундны усны зөвшөөрөгдөх хэмжээ MNS0900:2018				100	0.5	0.37 (0.03мг/л)

Хүрээлэн буй орчны цацрагийн хяналтын хүрээнд МУИС-н дэргэдэх Цөмийн физикийн судалгааны төвийн итгэмжлэгдсэн лабораториар уурхайн хөрс, хүдэр, хаягдал шороо дахь изотопуудын хувийн идэвх, элементийн агуулалт, шингэсэн тунгийн чадлыг жилд хоёр удаа тодорхойлуулсан.

Шинжилгээний дүнгээс харахад изотопуудын хувийн идэвхи, элементийн агуулалт, шингэсэн тунгийн чадлын дундаж утга нь дэлхийн дундаж утгаас бага зэрэг хэтрэв. Байгалийн цацраг идэвхт изотопууд нь хүрээлэн буй орчин болон улс орнуудад харилцан адилгүй байдаг. Монгол улсын хувьд баруун бүс, төвийн бүс, зүүн бүсүүдийн байгалийн цацраг идэвхт изотопуудаас харилцан адилгүй байна. Үүсмэл цацраг идэвхт изотоп ^{137}Cs хувийн идэвх дэлхийн дунджаас 2-3 дахин бага байна.

Хүснэгт 36. Хөрс, хүдэр, хаягдал шороонд изотопуудын хувийн идэвх болон элементийн агуулалт, шингэсэн тунгийн чадлыг тодорхойлсон лабораторийн шинжилгээний дундаж утга

№	Дээжийн нэр	Изотопуудын хувийн идэвхи, Бк/кг				Элементийн агуулалт			Шингэсэн тунгийн чадал, нГр/цаг
		^{226}Ra	^{232}Th	^{40}K	^{137}Cs	U, г/тн	Th, г/тн	K%	
1	Хөрс (130 цэгийн дундаж утга)	33.47	28.61	682.98	5.1	2.73	7.01	2.28	61.45
2	Хүдэр (40 цэгийн дундаж утга)	75.4	52.45	886.55	1.1	6.17	12.82	2.9	Радийн эквивалент, Бк/кг 217.6
3	Хаягдал шороо (10 цэгийн дундаж утга)	77.9	52.7	593.5	1.1	6.39	12.92	1.99	Радийн эквивалент, Бк/кг 195.5
4	Дэлхийн дундаж утга	25	25	370	27	2	5.2	1.4	Шингэсэн тунгийн чадал, нГр/цаг 43
5	Баруун бүс	42.54	60.64	406.9	22.6	3.4	14.9	1.3	-
6	Төвийн бүс	24.7	21.0	802	26	2.4	2.1	0.8	-

9.5. УРГАМЛАН БҮРХЭВЧ, АМЬТНЫ АЙМГИЙН ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭ

Ургамлан нөмрөгийн тархалт, бүрхэц, нягтшил, хэв шинж, зүйлийн бүрэлдэхүүн, амьтны аймгийн байршил, тоо толгой хяналт шинжилгээг “Хатан далай” ХХК-тай гэрээний дагуу хамтран ажилласан.

9.5.1. Ургамлан бүрхэвчийн мониторинг судалгааны ажил

Ургамлын судалгааг уурхайгаас Чойбалсан явах замд, баяжуулах үйлдвэрийн дотоод тээвэрлэлтийн замын хажууд, хаягдлын сангийн урд талд гэсэн

өөр 3 талбайд 5, 9-р саруудад 2 удаагийн давтамжтай ургамлын бичиглэл хийсэн. Уг гурван талбайд нийт 113 зүйл ургамал бүртгэгдсэн байна. Судалгааны ажлын үр дүнгээс үзэхэд зам тавих, барилга байгууламж барихаар газрыг ухах, далан, овоолсон шороо нь ургамлын бүлгэмдэл тоосонд дарагдах шалтгаан болж байна. Дээрх гурван талбайн ургамлын бүлгэмдэлд механик болон бусад нөлөөлөл байхгүй байна.

9.5.2. Амьтны аймгийн мониторинг судалгааны ажил

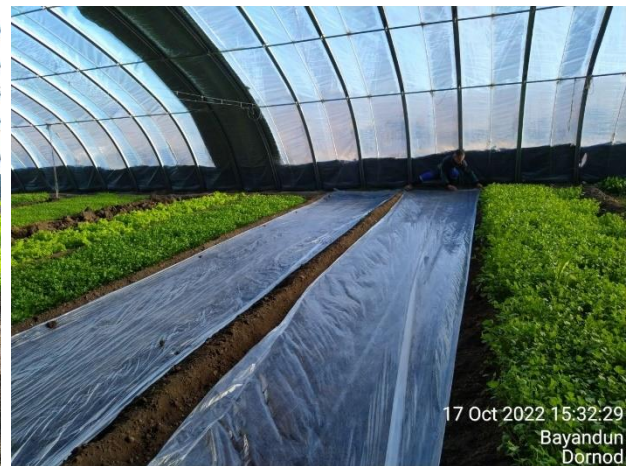
Судалгааны ажлын үр дүнгээс 234 зүйл шавж, 2 зүйл хоёр нутагтан, 3 зүйл мөлхөгч, 23 зүйл шувуу, 18 зүйл хөхтөн амьтан тэмдэглэсэн. Ойт хээрийн бүсэд дасан зохицох амьтад амьдарч байгаа ба зөвхөн энэ бүс нутагт амьдардаг дагуур зараа, дагуур номин болон дагуур огдой зэрэг дагуурын элемент тохиолдоно.

10. АЙМАГ, СУМЫН ЗАСАГ ДАРГЫН САНАЛААР БИЕЛҮҮЛСЭН АРГА ХЭМЖЭЭ

10.1. Хүлэмж, мод үржүүлгийн талбай байгуулах ажлын хүрээнд гадаах талбайд тус тус 500 ширхэг улиасны мөчир болон харандаан суулгацыг тарьсан. Мөн хүлэмжинд шар хуйасыг үрээр тарьж ирэх жил гадаах талбайд шилжүүлж суулгахаар төлөвлөн ажиллаа.

Зураг 46. Гадаах талбайд улиасны харандаан суулгац тарив.

Зураг 47. Хүлэмжинд шар хуйасны үрийг суулгав.

10.2. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх ажлыг мэргэжлийн байгууллага болох “Хатан-Далай” ХХК-тай хамтран ажиллах гэрээний дагуу ажиллаж байна. “Хатан далай” ХХК нь төслийн талбайд 2022 оны 5, 8 болон 9-р сард 3 удаа мониторингийн ажлыг гүйцэтгэн хөрс, ургамал, усны мониторингийн цэгүүдээс дээж авсан болно.

Зураг 48. Орчны хяналт шинжилгээний ажил явагдаж байна.

10.3. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санаачилсан “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөнд нэгдэж 1700 модыг уурхай кемп болон кемпийн ойр орчим, аймаг явах зам дагуу, баяжуулах үйлдвэрийн ойр орчим, гүний усан сан болон бусад усан

сангуудад 2022 оны 5-р сарын 20-22 өдрүүдэд улиас 766 ширхэг, нохойн хошуу 377 ширхэг, шар хуйас 500 ширхэг, үхрийн нүд 35 ширхэг, чацаргана 10 ширхэг, нарс 12 ширхэг модыг тус тус тариалаад байна.

Зураг 49. Оффисийн зүүн үрд

Зураг 50. Жижиг оффисийн үрд тал

Зураг 51. Шалганы гадаах талбай

Зураг 52. Аймаг явах зам дагуу

Зураг 53. Баяжуулах үйлдвэрийн ойр орчим

Зураг 54. Баяжуулах үйлдвэрийн хөвүүлэх, бутлах цехийн гадаах хэсэг

Зураг 55. Усан сангийн гадаа

10.4. WFS-500 маркын нэг удаадаа 300-500кг хог шатаах хүчин чадалтай шатаах зуухыг хогийн цэгт байрлуулан ашиглаж эхэллээ.

Зураг 56. Хог шатаах зуух суурилуулж байгаа нь

10.5. Дорнод аймгийн Онцгой байдлын газарт төслийн үйл ажиллагаанд ашиглаж байгаа химийн бодисын осол эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулан батлуулахаар хүргүүлээд байна.

10.6. 2022 оны 06 дугаар сарын 06-ны өдөр Дашбалбар сумын Засаг даргын тамгын газрын газрын даамал М.Ганзориг, БОХУБайцаагч түр орлон гүйцэтгэгч Б.Батхүү, Байгаль хамгаалагч Ю.Мөнхтөмөр нар Мардайн хуучин тосгоны дулааны шугам хоолойн эвдэрсэн газарт техникийн нөхөн сэргээлт хийх 4 га газрыг зааж өгсөн. Хуучин Мардайн тосгоны дулааны шугам хоолойн эвдрэлд өртсөн талбай 2 хэсэг байсан.

- Эвдрэлд өртсөн талбайн газрын нүхний гүн нь 3-4 метр, өргөн нь 4-5 метр, 800 метр урттай (хэсэгчилсэн урттай талбай)
- Эвдрэлд өртсөн талбайн газрын нүхний гүн нь 2-3 метр, өргөн нь 4-5 метр, 1700 метр урттай (үргэлжилсэн урттай талбай)

Газрын солбицол: Эхлэлийн цэг, N490 05'41.59", E114013'29.53", төгсгөлийн цэг: N490 04'55.09", E114014'27.54"

Техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг 2022 оны 06-р сарын 11-17-ны өдрүүдэд 3 ковш, нийт 6 хоногийн хугацаанд хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг 57. Дашбалбар сумын ажлын хэсэг

Зураг 58. Ухагдсан нүхийг булах ажил явагдаж байна

Зураг 59. Техникийн нөхөн сэргээлт хийсний дараа

11. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

11.1. Ажилчдыг мэргэшэх сургалтанд хамруулах ажлын хүрээнд “Хэлт энд Сэфти Солушинс” ХХК-ийн “Хөдөлмөрийн эрүүл ахуйн мэргэшлийн суурь сургалт”-нд инженер техникийн 5 ажилтан хамрагдсан. Дорнод Политехник коллежийн Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагааны техникчийн ангид ИТ-ийн 3 ажилтан 1.5 жилийн хугацаатай ангид суралцаж байна.

Зураг 60. Сургалтын үеэр

11.2. “Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгаа”-ны ажлыг гүйцэтгүүлэхээр газрын мэргэжлийн байгууллага “Гео-Интегрэйшн” ХХК-тай гэрээ байгуулсан. Гэрээний дагуу ашиглалтын зориулалт тус бүрээр нь дүгнэлт гаргуулж газрын мэдээллийн санд бүртгүүлээд байна.

11.3. Хоол үйлчилгээний кейтерингийн үйлчилгээг “Ванчүг Цутгалт” ХХК-тай хамтран ажиллах гэрээ байгуулан ажилчдад илчлэг, эрдэс амин дэмтэй өглөөний цай, өдрийн I, II хоол, оройн хоол, мөн шөнийн ээлжинд гардаг ажилчдад шөнийн хоолоор үйлчилж байна. Өдөр бүр хоолны дээж авч, эрүүл ахуйч тогтмол хяналт тавьж байна. Мөн улирал тутамд мэргэжлийн хяналтын байгууллагад хоолны дээж өгч, эрдэс амин дэм болон нянгийн шинжилгээ хийж, хяналт тавьж ажиллаж байна.

11.4. Дотоод хяналт шалгалтаар туслан гүйцэтгэгч аж ахуй нэгж болон баяжуулах үйлдвэрийн бутлах, хөвүүлэх, хатаах цехүүд, лаборатори, засварын цех, захиргаа аж ахуй, үйлчилгээ, авто тээвэр, МХМХэлтэс цехүүдэд нийт 5 удаагийн дотоод хяналт шалгалтыг хийж, илэрсэн зөрчлийг тухай бүр нь албан бичгээр танилцуулж, зөрчлийг арилгуулан ажиллаж байна.

Зураг 61. Дотоод хяналт шалгалтын үеэр

11.5. Цахилгаан дамжуулах агаарын шугамыг шувуудад аюулгүй болгох, цахилгаанд цохиулж үхэх хорогдлоос урьдчилан сэргийлэхийн тулд 4.800.000 мянган төгрөгний 150 ширхэг шувуу үргээгч толь суурилууллаа.

Зураг 62. Шувуу үргээгч толь суурилуулсан байдал

11.6. Ариутгал, халдваргүйтгэл, шавьжгүйтгэлийн тусгай зөвшөөрөлтэй “Зотол Мөнх” ХХК-тай гэрээ байгуулан ариутгал халдваргүйжүүлэлтийг төслийн талбай, үйлдвэрийн талбай, бусад цэгүүдэд хийж ажилласан. Ус шүүх төхөөрөмжийн өрөөнд байрлах нөөцлөх савыг улирал бүр цэвэрлэж, ариутгал хийж, 2 сар тутам ус шүүх төхөөрөмжийн шүүлтүүрийг сольж ажиллаж байна.

Зураг 63. Ус цэвэршүүлэх төхөөрөмж

11.7. Далд уурхайн 2501 дугаартай блокын баруун үзүүрт үүссэн нуралтын 3 хэсэг нүхний хэмжээг ажиглах, аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор 3 ширхэг хяналтын камер байршуулж хяналт тавин ажиллаж байна.

Зураг 64. Камер байршуулсан байдал

11.8. 2022 оны 10 сарын 25-ны өдөр далд уурхайн ашиглалтаас гарсан блокын дүүргэлтийн зуурмагийн барилга байгууламжыг хүлээж авах улсын комисс ажиллаа.

Зураг 65. Хүлээж авах улсын комисс ажиллаж байна

12. НИЙГМИЙН ХАРИУЦЛАГЫН ХҮРЭЭНД ХИЙГДСЭН АЖЛУУД

12.1. Иргэдийн хүсэлтээр ундарга нь сэргэсэн Сэргэлэн сумын нутаг дэвсгэр дэх “Товын булаг”-ийн эхийг хашаажуулах ажлыг 2022 оны 07 дугаар сарын 06-08-ны өдрүүдэд хийж гүйцэтгэн, нутгийн удирдлагуудад хүлээлгэж өгсөн.

Зураг 66. Ажлын явц болон ажил дууссаны дараах

12.2. Дашбалбар сумын төвийн 1,5 км цемент бетон автозамын дагуух ногоон байгууламжийн хайс хашаажуулалтын ажлыг хийж гүйцэтгүүлэхээр “Дашбалбар Хөгжил” ОНӨААТҮГазартай гэрээ байгуулан хамтран ажиллаж байна.

Зураг 67. Ажлын явц

12.3. Дашбалбар сумын ерөнхий боловсролын сургуулийн дэргэдэх “Гангар хун” эко клубын үйл ажиллагаа явуулахад зориулж, тохижуулахад 2 сая төгрөгийн сургалтын хэрэглэгдэхүүнээр дэмжлэг үзүүлсэн.

СУРГАЛТЫН ХЭРЭГЛЭГДЭХҮҮН ХҮЛЭЭЛЦСЭН ТУХАЙ

2022 оны 10 сарын 26 өдөр

Нийгмийн зармуцлагын хэрэгцээ Дашбалбар сумын ерөнхий боловсролын сургуулийн “Гангар хун” эко клубын үйл ажиллагаа явуулахад зориулж дармак хэрэглэгдэхүүнээр дэмжлэг үзүүлсэн.

Сургалтын хэрэглэгдэхүүний жагсаалт:

№	Хэрэглэгдэхүүний нэр	Тоо	Тайлбар
1	Хэдийг оя	300	Ангилсан өгсөн
2	Мэдээллийн санхир	100	Ангилсан материалтайр хийгдсэн
3	Малгай	300	Логотой
4	Цагаан Футбол	300	Логотой
5	Цэцгийн оя	500	Сууртай

ХҮЛЭЭН АВСАН:

ДАШБАЛБАР СУМЫН ГАЗАРҮЙН БАГШ Д. ГАНБОЛДОГ

ХҮЛЭЭЛГЭН ӨГСӨН:

ШИНЬ ШИНЬ ХХК-ИЙН ХААЛБСХЭЛТГИЙН ОРЛОГЧ ДАМГА М. ХЭРЭЛЭНТҮҮЛ

Зураг 68. Гангар хун экологийн клубт сургалтын хэрэглэгдэхүүн гардуулж байна.

12.4. Байгалийн нөөц газар Угтам ууланд мод үржүүлэг, нөхөн сэргээлт, булгийн эхийн хамгаалалт, усжуулалтын систем байгуулах үйл ажиллагааг Дорнод аймгийн Дархан газар хамгаалалтын захиргаатай хамтран “Яргайн-Ар” ХХК-иар гүйцэтгүүлж ажиллаа.

Зураг 69. Мод үржүүлэг, нөхөн сэргээлт булгийн эхний хамгаалалт, усжуулалтын систем байгуулах үйл ажиллагаа

12.5. Ой хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлэх үүднээс 10 метрийн өргөнтэй 1.5 км урттай талбайд өвс хадсан. Сэвсүүл Жараахай багийн иргэн Баярцэнгэлд өвөлжилтийн бэлтгэл байдалд нь тус дэм болж 6 машин хадсан өвсөөр дэмжлэг үзүүлсэн.

Зураг 70. Иргэн өвсөө буулгаж байгаа нь

12.6. Сэвсүүл жараахай багийн төвийн тохижилтонд 40 шуудай цемент, 2 ш сандал зэргийг 2022 оны 10 дугаар сарын 23-ны өдөр хүлээлгэж өглөө.

Зураг 71. Сэвсүүл жараахай багийн төвийн тохижилтонд зориулав

13. БОМТ, ТҮҮНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ОРОЛЦОГЧ, СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ, ХЭЛЭЛЦҮҮЛЭХ ХУВААРЬ

2022 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хагас жилийн биелэлтийн тайланг Байгаль орчин аялал жуулчлалын газар, Онон Улз Голын сав газрын захиргаа болон Дашбалбар сумын Иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын ажлын албанд хүргүүлсэн.

13.1. Дорнод аймгийн Дашбалбар сумын орон нутгийн иргэд, иргэдийн төлөөлөлд уурхайн үйл ажиллагаатай танилцах өдөрлөг 2022 оны 09 дүгээр сарын 30ны өдөр зохион байгуулж уг үйл ажиллагаан дээр Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланг танилцуулж ажиллаа.

Зураг 72. Оролцогч талуудад тайлагнах өдөрлөгийн үеэр

13.2. Дорнод аймгийн Засаг дарга, Байгаль орчны газарт 2022 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланг 11-р сард тайлагнахаар төлөвлөсөн.

13.3. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яаманд 2022 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайланг 12-р сард хүргүүлнэ.

14. ДҮГНЭЛТ

Хүснэгт 37. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө хэрэгжүүлсэн зардал

Арга хэмжээ	Зардал /төг/
СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ, УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ АРГА ХЭМЖЭЭ	
Төсөлд хэрэглэгдэж буй тээврийн хэрэгслүүдэд Монгол Улсад мөрдөгдөж буй утааны ба бохирдлын стандартууд болон олон улсын холбогдох стандартуудын шаардлагын дагуу хяналт хийж түүнд нийцүүлэх арга замыг тодорхойлж бүх авто тээврийн хэрэгслийг үзлэгт хамруулсан	Уурхайн зардлаас
Усны машин ашиглан тоосжилт үүсэх замуудыг дулааны улиралд усалгааны хуваарь гарган усалгааг хийж гүйцэтгэсэн	
Хүдрийн түр овоолгод хаалт хийх, хаалтны бүрэн бүтэн байдалд 7 хоног бүр хяналт тавьж ажилладаг.	
Тоосжилтыг бууруулах сүүлийн үеийн технологи нэвтрүүлэх ажлыг гүйцэтгэсэн	
Хаягдлын далангийн хяналтын цооногуудад 10 хоног тутам хэмжилт хийж ажилласан.	Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрт туссан
Нягтаршиж бохирдсон талбайг тэгшлэн сийрэгжүүлж ургамалжуулах (Ашиглахаа больсон замыг хааж мод тарьсан)	Уурхайн зардлаас
Хаягдал тос, тосолгооны материал хадгалах талбайг хүрээтэй, хатуу хучилттай болгох (Туслан гүйцэтгэгч ТМКМ ХХК-д шаардлага тавин гүйцэтгүүлсэн)	
Асгаралтын үед хэрэглэх багаж хэрэгслээр хангаж ажиллах(Туслан гүйцэтгэгч ТМКМ ХХК-д шаардлага тавин гүйцэтгүүлсэн)	3'600'000
Орчныг тохижуулж нөхөн сэргээлт хийж гүйцэтгэсэн	Уурхайн зардлаас
Мод үржүүлгийн талбайд улиасны харандаан суулгац, хүлэмжинд шар хуйасыг үрээр тариалав.	10'000'000
Техник тоног төхөөрөмжийн шуугиан бууруулах арга хэмжээг авах	Уурхайн зардлаас
Ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд газрын хөрсний нуралтын улмаас 3 хэсэг нүхний аюулгүй байдал, хүн нэвтрэхгүй байх шаардлагыг хангасан хамгаалалтын хашаа барисан.	Уурхайн зардлаас
Дуу шуугиан ихтэй ажлын байранд ажиллагсдыг сонсголын эрхтэн хамгаалах хэрэгслээр хангах	Уурхайн зардлаас
Ажиллагсдыг эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулах (тогтмол 11 сард хамруулдаг)	
Хортой нөхцөлд ажиллагсдад хор тайлах бүтээгдэхүүнээр хангах (Өдөр бүр өдрийн хоолон дээр хангадаг.)	
ДҮН	13'600'000
НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ	-
“Хуучин ахуйн бохир ус цэвэрлэх байгууламжийг хааж, нөхөн сэргээлт хийх” ажлын хүрээнд 0.2 га талбайд биологийн нөхөн сэргээлт хийсэн	2'170'000

2021 онд техникийн нөхөн сэргээлт хийж хүлээлгэж өгсөн 3.1га талбайд биологийн нөхөн сэргээлт хийсэн	7'996'000
ДҮН	10'166'000
ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ	
Дүйцүүлэн хамгаалахаар орон нутгийн тусгай хамгаалалтанд авсан газарт нутгийн байгаль хамгаалагч ажиллуулж байна. (ажил гүйцэтгэхэд шаардлагатай урсгал зардал)	8'252'000
ОНТХГазарт мөрдөх горим, ус,булаг хамгаалах, байгальд хохирол учруулахаас сэргийлэх талаар гарц, орц болон шаардлагатай газруудад сурталчилгааны самбар байрлуулж, урьд онуудад хашиж хамгаалсан булгийн эхийн хашаа, хамгаалалтын бүрэн бүтэн байдал, нутагшуулсан 50 тарваганы нутагшилт, өсөлт, үржилтэд мониторинг хийж гүйцэтгэсэн	4'500'000
Ой, хээрийн түймрийн аюултай үе, үер ус, бусад байгалийн гамшиг тохиолдохоос сэргийлэх, хор хөнөөлийг арилгахад уурхайн ажилчид, нутгийн иргэдийг эргүүл харуул хийлгэх, туслалцуулах зэргээр оролцоог хангах ажлыг урьдчилан төлөвлөж зохион байгуулах	Уурхайн зардлаас
Дүйцүүлэн хамгаалах газрыг уурхайн ажилчид нутгийн иргэдийн хүчээр хог хаягдал бусад бохирдуулагч зүйлээс цэвэрлэх ажлыг жилд 1-с доошгүй удаа зохион байгуулах	Уурхайн зардлаас
Булгуудын эхийг хамгаалж дараах аргаар тохижуулах....Үүнд: 1. Механик аргаар / Хашаажуулах, булгийн эргийг бетон, элс, хайрга зэргээр бэхжүүлэх/ 2. Биологийн аргаар /Тухайн бүс нутагт зохицсон мод, бутлаг ургамлыг эргийг бэхжүүлэх, ус татуулах зориулалтаар тарьж ургуулах, булгийн эх, урсгал дагуу талхлагдсан газрыг олон наст ургамлын ширгээр зүлэгжүүлэх/	1'000'000
	-
Дашбалбар сумын Сэвсүүл Жараахай багийн нутаг Зүүн сүүж, Галдан булаг орчмын ОНТХГазарт амьдарж байгаа болон нүүдэллэн өнгөрч байгаа амьтны аймгийн төрөл зүйлийг хамгаалах бүртгэл хөтлөж ажиллаж байна.	Уурхайн зардлаас
Хээрийн түймрээс хамгаалах арга хэмжээ авах төлөвлөн түймэрийн аюултай хэсэгүүдэд 1 га талбайд шороон зурвас байгуулсан.	Уурхайн зардлаас
Дашбалбар сумын Сэвсүүл Жараахай багийн нутаг Зүүн сүүж, Галдан булаг орчмын ОНТХГазрын байгаль орчны төлөв байдалын судалгааг хийж гүйцэтгэсэн	28'308'500
Дашбалбар сумын Сэвсүүл Жараахай багийн нутаг Зүүн сүүж, Галдан булаг орчмын ОНТХГазрын хамгаалалт, ашиглалтын үйл ажиллагааны болон санхүүгийн /төсвийн зарцуулалтыг хариуцах тохиолдолд/ тайланг улирал бүргаргаж, сумын ИТХ-д хүргүүлдэг	-
Мардай тосгоны ухагдаж орхиогдсон газраас 4 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн	12'049'000
ДҮН	54'109'500
НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭ	-
ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ	-
ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН ХИМИЙН БОДИСЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	

Цаг агаарын улирлын, сарын, 7 хоногийн, өдөр тутмын урьдчилсан мэдээнүүдийг төслийн үйл ажиллагаанд тогтмол ашиглаж байна	Уурхайн зардлаас
Гал түймрээс урьдчилан сэргийлэх сургалт сурталчилгаа, болзошгүй аюулын үед авах арга хэмжээг төслийн нийт ажилтан албан хаагчидад тогтмол хугацаанд танилцуулдаг	
Гал түймэртэй тэмцэх багаж хэрэгсэл, галын хор зэргийг тогтсон стандартын дагуу байрлуулж бэлэн байдлыг хангаж ажилласан	
Болзошгүй ослын үед авах арга хэмжээг төслийн нийт ажилтан албан хаагчидад тогтмол хугацаанд танилцуулдаг	
Хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны дүрэм журмыг сахиулж, хэрэгжилтэд хяналт тавиж ажиллаж байна	
Хөдөлмөр хамгаалал аюулгүй ажиллагааны сургалтыг тогтмол хугацаанд гүйцэтгэж байна	
Ажиллагсдын хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр тогтмол хангадаг	
Ажлын байр, үйлдвэрлэлийн хэсэг, нэгж, лаборатори бүрт ашиглах химийн бодис бүрийн хор, аюулын ангилал, хор аюулын лавлах мэдээллийн санг монгол хэлээр цаасан болон цахим хэлбэрээр бүрдүүлж бүх ажилтнууд танилцахад нээлттэй болгосон	1'000'000
Ажилтан бүр химийн бодистой аюулгүй харьцах мэдлэг, дадал, чадавхийг эзэмшүүлэх сургалт, үр дүнгийн үнэлгээ, давтан сургалтыг зохион байгуулдаг	800'000
Химийн бодисын сургалтанд орон нутгийн байгаль хамгаалагчийг оролцуулсан	Уурхайн зардлаас
Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль тогтоомж, дүрэм, журам, технологийн зааврыг сурталчлан ойлгуулах мэдээлэл хүргэсэн	
Журам 1, Журам 2-ын заалт бүрээр ажлын байрны онцлогт нийцүүлэн тусгай асуулга бүхий хуудсаар нэгж, хэсгийн ажилтнуудаас тодорхой давтамжтайгаар шалгалт авч дүгнэж, үнэлэх	Уурхайн зардлаас
Журам 1, Журам 2-ын заалтын хэрэгжилтийн байдалд ажлын байр, нэгж хэсгүүдийг хамрулан дотоодын үзлэг, хяналт үнэлгээг тогтсон давтамжтай хугацаанд хийж үр дүнг захиргааны хуралд танилцуулан шийдвэр гаргаж, илэрсэн, зөрчил дутагдлыг арилгуулж байх	Уурхайн зардлаас
Ашиглаж байгаа химийн бодисын ашиглалт, зарцуулалтын бүртгэлийг бодис нэг бүрээр, нэгж, хэсэг бүрээр бүртгэлжүүлэх ажлыг цахим хэлбэрт оруулан хөтөлж, хөдөлгөөний нэгдэн тайланг гаргаж агуулахын үлдэгдэл нөөц, ашиглалтын хугацааг нарийн гаргасны үндсэн дээр дараа жилийн хэрэгцээг тооцоолдог	Уурхайн зардлаас
“Химийн хорт болон аюултай бодисын менежмент, хөдөлмөр хагаалал, аюулгүй ажиллагаа” богино хугацааны төрөлжсөн сургалтанд химич, химийн инженерүүдийг ээлжлэн сургаж мэргэшүүлдэг	1'200'000
Химийн бодисын осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө боловсруулан батлуулж, мөрдөж ажиллахаар хүргүүлээд байна	Уурхайн зардлаас
ДҮН	3'000'000
ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	

Хог хаягдлыг тогтоосон журмын дагуу кодлон ангилж дахин ашиглах, зайлуулах арга хэмжээнүүдийг тодорхойлон ажиллаж байна	Уурхайн зардлаас
Хог хаягдлыг нэг цэгт цуглуулан ангилж, битүү саванд хадгалан тогтмол хугацаанд тээвэрлэж байх, мэргэжлийн байгууллагатай хамтран ажиллах гэрээ байгуулан ажиллаж байна	12'000'000
Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх, дахин боловсруулах, бүртгэх, тайлагнах үйл ажиллагааг зохих стандартын шаардлагын дагуу явуулах	Уурхайн зардлаас
Хог хаягдлын цэгт бүрэн шаталттай зуухыг ашиглалтанд оруулсан	Уурхайн зардлаас
Хог хаягдлын цуглуулах, ангилан ялгах, тээвэрлэх үйл ажиллагаанд орон нутгийн хөндлөнгийн байгууллагатай хамтран ажиллах гэрээ байгуулан ажиллаж байна.	Уурхайн зардлаас
ДҮН	12'000'000
УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	
Ажилчдыг мэргэших, давтан сургалтанд хамруулсан	750'000
2021 онд хийгдсэн Байгаль орчны аудитын зөвлөмжийг хэрэгжүүлж байна.	Уурхайн зардлаас
Газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааны тайлан гаргуулсан	110'000'000
Уурхай болон үйлдвэрийн үйл ажиллагаатай танилцах өдөрлөг зохион байгуулсан	5'000'000
Ажилчдыг илчлэг, эрдэс, амин дэмтэй, витаминлаг хоол хүнсээр хангаж байна	Уурхайн зардлаас
Туслан гүйцэтгэгч аж ахуйн нэгжийн болон аж ахуй, үйлчилгээ, техник засвар үйлчилгээ хариуцсан тасаг зэрэг нэгжүүдийн үйл ажиллагаанд дотоодын хяналтыг явуулж байна.	Уурхайн зардлаас
“Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд 1700 ширхэг суулгац тариалсан	Уурхайн зардлаас
Цахилгаан дамжуулах агаарын шугамыг шувуудад аюулгүй болгох техникийн шаардлагыг хангаж, MNS6518:2015 стандартын D хавсралтын шаардлагыг хангуулж, цахилгаанд цохиулж үхэх хорогдлоос урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ авж шувуу үргээх толь 150 ширхэгийг суурилуулсан	Уурхайн зардлаас
Ус шүүх төхөөрөмжийн өрөөнд байрлах нөөцлөх савыг улирал бүр цэвэрлэж, ариутган, үлдэгдэл хлорыг үзүүлж байна	Уурхайн зардлаас
Байгаль орчны мэргэжлийн байгууллагаар ОХШ-г хийлгэж байна. (Хатан далай ХХК)	Орчны хяналт-шинжилгээний бүлэгт зардал багтсан
Далд уурхайн 2501 дугаартай блокын баруун үзүүрт үүссэн нуралтын 3 хэсэг нүхний хэмжэг ажиглах, аюулгүй байдлыг хангах зорилгоор хяналтын камер байршуулсан	Уурхайн зардлаас

Далд уурхайн ашиглалтаас гарсан блокын дүүргэлтийн зуурмагийг бэлтгэх үйлдвэрийг ашиглалтанд оруулахаар улсын комисс ажилласан	Уурхайн зардлаас
ДҮН	115'750'000
ОРЧНЫ ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ	
Агаарын чанар	960'000
Хөрсөн бүрхэвч	4'178'400
Усан орчин	9'122'850
Цацрагийн бохирдол	4'520'000
Ургамлан нөмрөг	Уурхайн зардлаас
Амьтан	зардлаас
ДҮН	18'781'250
БОМТ, ТҮҮНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ ОРОЛЦОГЧ, СОНИРХОГЧ ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ	
Дашбалбар сумын ИТХ танхим, Сэвсүүл Жараахай багийн төвд	6'000'000
Дорнод аймаг Засаг даргын тамгын газар, Байгаль орчин аялал жуулчлалын газар	
БОАЖЯ	
ДҮН	6'000'000
НИЙТ ЗАРДАЛ	233'406'750

2022 онд Улааны холимог металлын уурхай нь байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд нийтдээ 233'406'750 /Хоёр зуун гучин гурван сая дөрвөн зуун зургаан мянга долоон зуун тавин мөнгө/төгрөг зарцуулсан бөгөөд ТЭЗҮ-д тусгаснаар хаалтын ажлын төлөвлөгөө, нөхөн сэргээлтийн ажилд шаардагдах хөрөнгөнд жилд 206'000'000 төгрөгийг өөрийн дансанд хуримтлуулав.

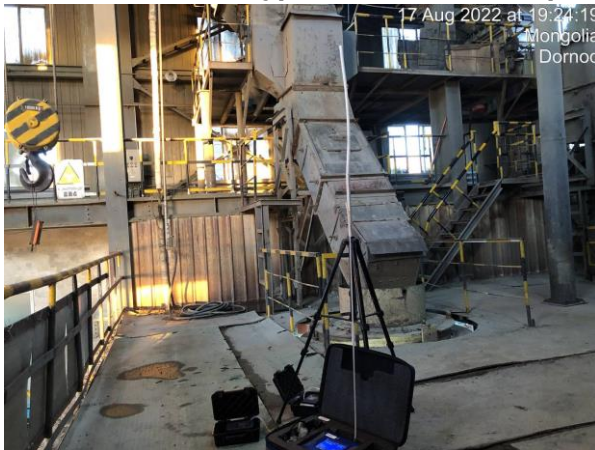
Хавсралтууд

Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хүрээнд

Агаарын бохирдлыг хянах

Зураг 9.1а. Гадаад орчинд хэмжилт хийж байна.

Зураг 9.1б. Дотоод орчинд хэмжилт хийж байна.

Зураг 9.1в. Агаарын хэмжилт хийж байна.

Усны бохирдлыг хянах

Зураг 9.2. Ундны болон үйлдвэрийн усны дээжлэлт хийж буй үе

Хөрсний бохирдлыг хянах

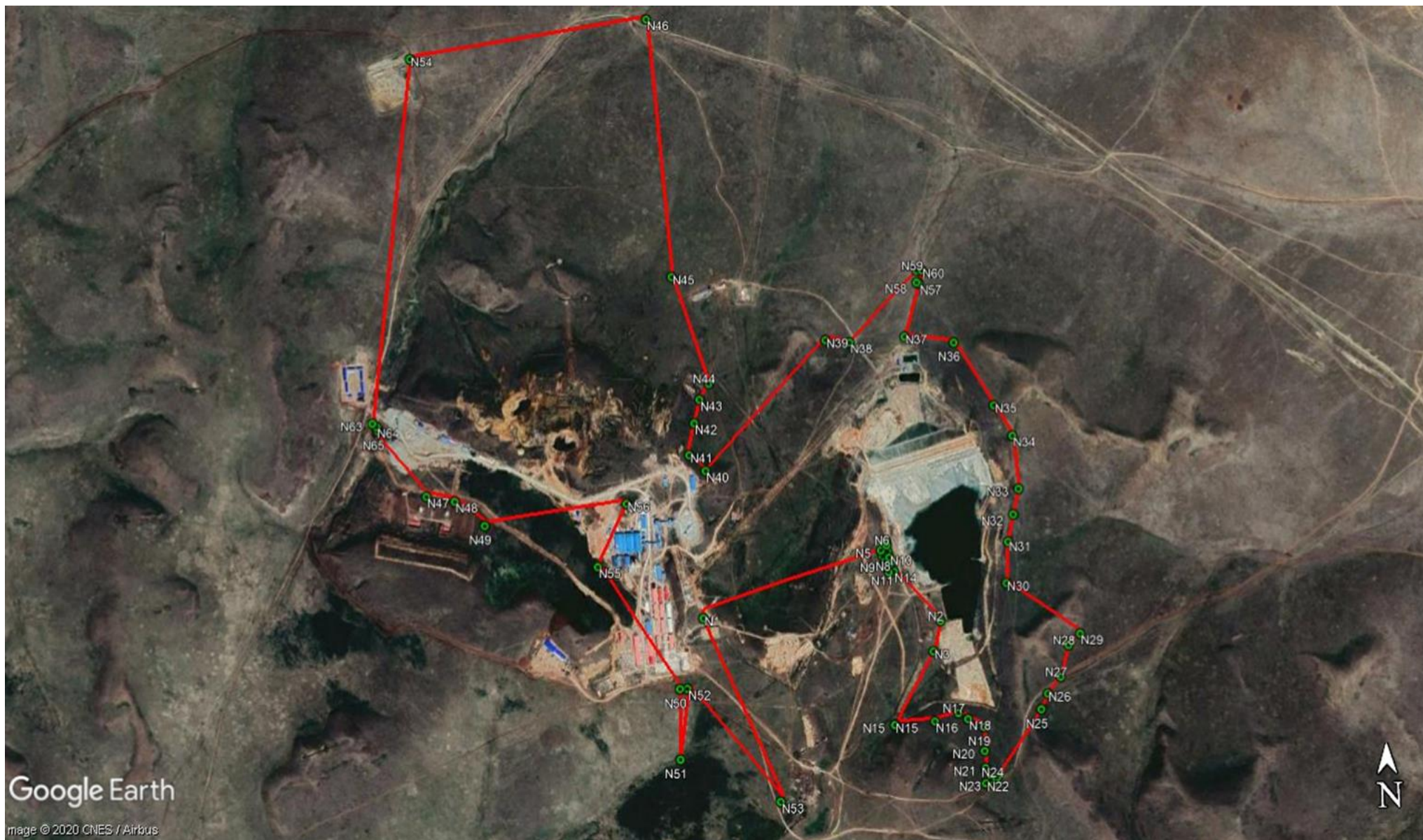
Зураг 9.3а. Хөрсний дээжлэлт хийгдэж байна

Зураг 9.3б. Хүдрийн дээжлэлт хийгдэж байна

Зураг 9.3в. Хөрснөөс нефтийн бүтээгдэхүүний илэрцийн дээж авч байна

Зураг 9.3г. Хөрс дээж авсан цэгийн байрлал

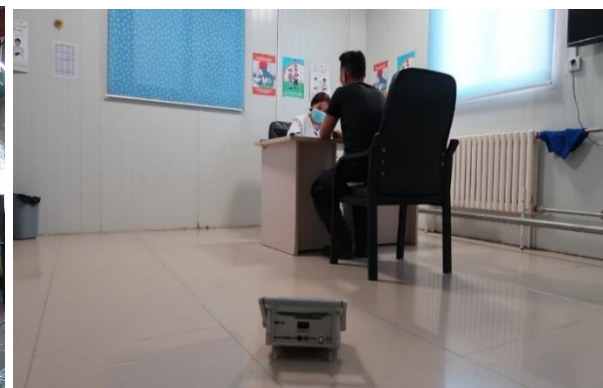
Цацрагийн бохирдлыг хянах

Зураг 9.4а. Хүн амын хяналт

Зураг 9.4б. Ажиглалтын бүс баяжуулах үйлдвэр флотацийн машин агаар дах радоны хэмжилт

Зураг 9.4в. Ажиглалтын бүс болох эмнэлэгийн агаар дахь радоны хуримтлал хэмжилт

Зураг 9.4г. Ажиглалтын бүс ажилчдын тосгон гал тогоо гамма цацрагийн тунгийн чадалын хэмжилт

Зураг 9.4д. Ажиглалтын бүс баяжуулах үйлдвэр тээрэмийн ташин гамма цацрагийн тунгийн чадалын хэмжилт

Зураг 9.4е. Ажиглалтын бүс хүдэр тээвэрлэх зам дагуух гамма цацрагийн тунгийн чадалын хэмжилт

Зураг 9.4ё. Хяналтын бүс налуу ам U-хамгаалалтай хил агаар дахь радон болон гамма цацрагийн хэмжилт

Зураг 9.4ж. Хуучин Мардайн тосгоны гамма цацрагийн хэмжилт

Мониторингийн хэмжилтийн утга

№	Цоон огий н дуга ар	Цооноги йн нэршил	Солбилцол	Цооноги йн гүн м	Хоол ойн урт м	Хэмжилт м									
						I/24	II/24	III/24	IV/24	V/24	VI/24	VII/24	VIII/24	IX/24	X/24
1	3-1	3-р худгийн хажууд	N 49°13'38,7" E 114°03'1,2"	28	0,44	1.71	2.05	2.30	2.54	2.56	2.55	2.49	2.30	1.80	1.80
2	3-2	3-р худгийн хажууд	N 49°13'38,7" E 114°02'57,3'		1,5	2.50	2.45	3.10	3.8	3.9	3.8	3.78	3.65	2.40	2.40
3	4-1	4-р худгийн хажууд	N 49°13'43,0" E 14°02'54,7"	35	0,30	1.46	1.50	1.60	2	2	1.6	2.10	2.26	1.30	1.30
4	5-1	5-р худгийн хажууд	N 49°13'52,0" E 114°02'47,3"	40	0,35	2.38	2.35	2.50	3.13	3.8	3.15	3.60	3.40	2.40	2.40
5	5-2	5-р худгийн хажууд	N 49°13'52,2" E 114°02'47,3"	21	0,47	2.10	2.0	2.30	2.9	2.9	3.6	3.55	3.38	2.30	2.30
6	9-1	9-р худгийн хажууд	N 49°13'41,8" E 114°02'39,5"	25	0,33	1.50	1.56	2.10	2.55	2.56	2.7	2.80	2.50	1.50	1.50
7	8-1	8-р худгийн хажууд	N 49°13'32,1" E 114°02'55,5"	35	0,42	1.70	1.70	1.70	1.82	2.25	2.5	2.10			
8	7-1	7-р худгийн хажууд	N 49°13'27,5" E 114°02'54,2"	42	0,35	1.80	1.76	1.76	1.82	2.85	1.6	2.26			

Хүснэгт 2.2.1а. Усан сангийн хяналтын цооногийн хэмжилтийн дүн

№	Цооног ийн дугаар	Цооногийн нэршил	Солбилцол	Цооногий н гүн м	Хоолой н урт м	Хэмжилт м								
						I/04	II /06	II/15	III/05	III/27	IV/05	IV/14	V/07	V/16
1	B1	Түвшин 985 Жижиг далангийн зүүн тал	49°05'05,38" 114°06'47,12 "	11		10.72 **	10.80 **	10.90 **	10.90 **	11.00* *	11.00* *	11.00* *	10.70 **	10.61 **
2	B2	Түвшин 1000 том далангийн зүүн тал	49°05'02,38" 114°06'47,12 "	5		10.10 **	10.10 **	10.27 **	10.10 **	10.31 **	10.20 **	10.50 **	10.18 **	10.40 **
3	C1	Түвшин 985 Жижиг далангийн В1-с баруун тийш	49°05'03,07" 114°06'41,63 "	11		8.30 **	8.30 **	7.32 **	8.40 **	8.30 **	8.34 **	8.24 **	8.10 **	9.42 **
4	C2	Түвшин 1000 Том далангийн В2-с баруун	49°05'01,56" 114°06'42,16 "	13		12.24 **	12.20 **	12.34 **	12.30 **	12.24 **	12.30 **	12.30 **	0.8 **	1.50 ■
5	D1	Түвшин 985 Жижиг далангийн С1-с баруун	49°05'00,68" 114°06'37,48 "	11		3■	3■	3■	3■	1.24■	1.24■	1.24■	1.24■	1.34 ■
6	D2	Түвшин 1000 Том далангийн С2-с баруун	49°05'02,24" 114°06'36,93 "	10		5.55■	5.80■	5.80■	5.80■	5.80■	5.80■	5.80■	5.80■	5.80■
7	A2	Овоолсон шорооны хажуу	49°05'08,35" 114°06'34,32 "											
8	A3	Замын хажууд	49°05'09,5" 114°06'35,3"											

Хүснэгт 2.2.16 Хаягдалын сангийн хяналтын цооногийн хэмжилтийн дүн

Тайлбар:

*- Чийглэг шаварлаг

**-Устай

***- Усны шинжилгээ хийх

▣- шавартай

■- тулсан

№	Цооногийн дугаар	Цооногийн нэршил	Хэмжилт м											X/4	X/14
			VI/06	VI/26	VII/05	VII/14	VII/29	VIII/03	VIII/16	VIII/24	IX/06	IX/13	IX/25		
1	B1	Түвшин 985 Жижиг далангийн зүүн тал	10.70 **	10.40 **	10.60 **	10.60 **		10 **	11.40 **	11.40 **	10.30 **	10.20 **	10.36 **	10.50 **	11 **
2	B2	Түвшин 1000 том далангийн зүүн тал	9.10 **	9.50 **	9.20 **	9.20 **	8.90 **	9.10 **	10.40 **	9.14 **	8.80 **	8.50 **	10.10 **	9.90 **	9.80 **
3	C1	Түвшин 985 Жижиг далангийн B1-с баруун тийш	8.30 **	9.70 **	6.40 **	6.40 **	9.20 **	1.40 **	1.50 **	1.50 **	1.10 **	1.00 **	1.13 **	1.20 **	1.27 **
4	C2	Түвшин 1000 Том далангийн B2-с баруун	1.70 **	12.50 **	12.20 **	12.20 **	12.90 **	11.90 **	12.30 **	10.60 **		12.10 **	12.04 **	12.30 **	12.45 **
5	D1	Түвшин 985 Жижиг далангийн C1-с баруун	1.31 ■	1.31 ■	1.31 ■	1.30 ■	1.30 **	1.30 ■	1.30 ■	1.30 ■	1.30 ■	1.27 ■	1.30 ■	1.30 ■	1.30 ■
6	D2	Түвшин 1000 Том далангийн C2-с баруун	5.80 ■	5.80 ■	5.70 ■	5.70 ■	5.55 **	5.48 **	5.70 **	5.51 **	5.30 **	5.2 **	5.08 **	5.69 **	5.53 **
7	A2	Овоолсон шорооны хажуу													
8	A3	Замын хажууд													

Хүснэгт 2.2.1в Хаягдалын сангийн хяналтын цооногийн хэмжилтийн дүн

Тайлбар:

*- Чийглэг шаварлаг

**-Устай

***- Усны шинжилгээ хийх

■- Шавартай

■- Тулсан

Зураг 2.2.2. Хаягдлын далангийн цооногийн хэмжилт хийж буй үе

СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

ТӨЛБӨРИЙН БАРИМТ 3 Харилцагчийн хувь

ГОЛОМТ БАНК APPLICATION FOR REMITTANCE

Он сар өдөр / YY YY/MM/DD	Дүн / Amount	Үсгээр / In writing
2022/3/17	2,099,804.00	Хойр сая ерэн есөн мянга найман зуун дөрвөн төгрөг
ХЭНЭЭС FROM	Мөнгөний нэгж / Currency	Төлбөрийн зориулалт / Details of payment
Дансны нэр / Account name	MNT	АТӨЯХАТ, АБТөлбөр/Хавсрамгаар/
Шинь Шинь ХХК	Дансны дугаар / Account No	Гарын үсэг / Signature
Дансны дугаар / Account No	4 7 0 5 0 0 4 9 8 6	Тамга / Stamp
ХЭНД TO	Бананы нэр / Bank name	1 st
Голомт банк	Дансны нэр / Account name	2 nd
МТА ТАТВАР	Дансны дугаар / Account No	
	1 1 6 5 1 1 7 3 7 7	

Зөвхөн банкны хэрэглээнд / For bank use only

Дебит данс

Кредит данс

Ханасан / Checking

Нягтлан бодогч / Accountant *[Signature]*

Гүйлгээ хийсэн / on 17 сар / 2 өдөр

Зураг 2.1.1. Авто тээврийн хэрэгслийн үзлэгт хамруулсан төлбөр, агаарын бохирдлын төлбөр төлсөн баримт

Зураг 2.1.2. Усалгаа хийгдэж буй үе

Зураг 2.1.4. Усалгаа хийж байгаа нь

Зураг 2.1.4. Хаягдлын сангийн далангийн овоолгод хучилт хийсэн байдал

Гадаргын болон газрын доорхи усанд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр

Зураг 2.2.1а. “Газрын доорх ус, компаний усны хэрэглээ, ахуйн усны хэрэглээний тухай” гарын авлага

Зураг 2.2.1б. Дэлхийн усны өдрийг тохиолдуулан зохион байгуулсан сургалтанд 57 ажилчид хамрагдсан.

Зураг 2.2.1в. “Усны хэрэглээгээ хэмнэе” видео бичлэгийн уралдааны шагналыг гардуулж байна.

Хөрсөн бүрхэвчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр

Зураг 2.3.1. Ашиглахаа больсон замыг хааж мод тарин тэмдэг тэмдэглээгээ байршуулсан.

Зураг 2.3.2. Хаягдал тос масло хадгалах талбайг янзлаж байгаа нь

Зураг 2.3.3. Асгаралтын иж бүрдэл

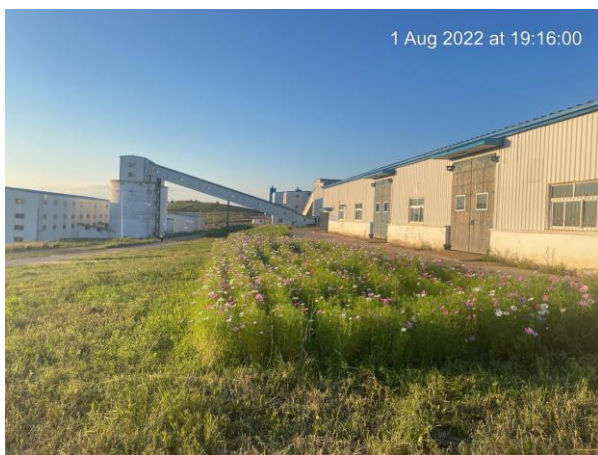

Зураг 2.3.4. Далд уурхайн нуралт цөмрөлтөөс үүссэн нүхний аюулгүй байдлын үүднээс хамгаалалтын хашаа, хяналтын камер байрлуулав.

УРГАМАЛАН НӨМРӨГИЙГ ХАМГААЛАХ ЧИГЛЭЛЭЭР

Зураг 2.4.1а. Тариалалт хийж буй ажлын явц

Зураг 2.4.16. Тариалалт хийсний дараа

НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Зураг 3.1. Техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбайд биологийн нөхөн сэргээлт хийж буй ажлын явц

Зураг 3.2а. Техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбайд биологийн нөхөн сэргээлт хийж буй ажлын явц

Зураг 3.2б. Биологийн нөхөн сэргээлт хийсний дараа

БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ

Зураг 4.1. ИБХ ажиллаж буй нь

Зураг 4.2. Сурталчилгааны самбаруудыг шинэчлэх ажлын үйл явц.

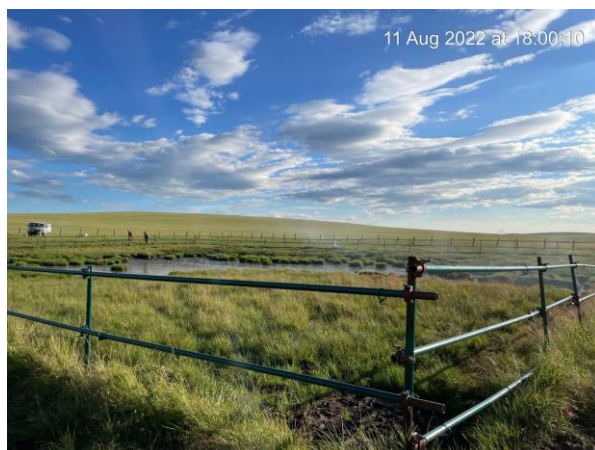
Зураг 4.3. Ой хээрийн түймрээс сэргийлэх брошур, мэдээлэл хүргэж буй нь

Зураг 4.5а. Зүүн сүүж булгийн хашааг засварлахаас өмнө

Зураг 4.5б. Засварлаж буй ажлын үйл явц

Зураг 4.5в. Зүүн сүүж булгийн хашааг засаж сайжруулсны дараа

Зураг 4.7. Түймрийн шороон зурвас татаж буй ажлын үйл явц.

Зураг 4.8. Зүүн сүүж, Галдан булаг орчмын ОНТХГазарт Байгаль орчны төлөв байдлын үнэлгээ хийж буй ажлын үйл явц

Химийн хортой болон аюултай бодисын ашиглалтын дүн мэдээ

Баяжуулах үйл ажиллагаанд ашиглагдах урвалж бодисын хэрэглээний тооцоог хүснэгт 14-т харуулав. /7.1дэх заалт/

Хүснэгт 14. Химийн бодисын хэрэглээ

№	Нэршил	Химийн томъёо	Зориулалт	Зарцуулалт гр/тн	Жилд зарцуулах бодисын хэмжээ, кг
1	Натрийн сульфит	Na ₂ SO ₃	Дарагч	600	200'000
2	Цайрын сульфат	ZnSO ₄	Идэвхижүүлэгч	800	1'000'000
3	Аэрофин 3418А	C ₄ H ₉ OCSSNa	Цуглуулагч	80	80'000
4	Аэрофлот 25	(C ₇ H ₇ O) ₂ PSSH	Цуглуулагч	60	80'000
6	Зэсийн сульфат	CuSO ₄	Идэвхижүүлэгч	200	400'000
7	Азотын хүчил	HNO ₃			50'000
8	Давсны хүчил	HCl			30'000
10	Этил тиокарбамат	SN-9	Цуглуулагч	200	5'000

Химийн бодисын ашиглалт, зарцуулалтын бүртгэлийг бодис нэг бүрээр гаргаж агуулахын үлдэгдэл нөөц, ашиглалт зарцуулалтыг хүснэгт 15-д харуулав. /7.4.6 дах заалт/

Хүснэгт 15. Химийн бодисын ашиглалт

№	Бодисын нэр, томъёо	Уялдуулсан системийн код	Хаана хадгалдаг	Эхний үлдэгдэл, кг, 2021 оны 12 сарын 25	Хүлээн авсан нийт хэмжээ, кг	Нийт хэрэглэсэн хэмжээ, кг	2022 оны 10сарын 20 үлдэгдэл, кг
	2			3	4	5	6
1	Цайрын сульфат ZnSO ₄	7446-20-0	Химийн бодисын тусгай агуулах	77000	466000	543000	0
2	Зэсийн сульфат CuSO ₄	7758-98-7		13000	280000	178000	115000
3	Натрийн бутилксантат C ₄ H ₉ OCSSNa	141-33-3		24000	30300	36800	17500
4	Кониферолын тос C ₁₀ H ₁₇ OH	9/3/8002		24200	0	1600	22600
5	Дикрезил- дитиофосфорын хүчил (C ₇ H ₇ O) ₂ PSSH	27157-94-4		6400	38000	44400	0
6	Кальцийн оксид CaO	1305-78-8	Шохойн агуулах	803743	3058110	3437651	424202
7	Натрийн диэтилдитиокарбамат (C ₂ H ₅) ₂ NCSSNa·3H ₂ O	20624-25-3	Химийн бодисын тусгай агуулах	43500	0	0	43,500
8	Натрийн этилксантат C ₂ H ₅ OCSSNa	140-90-9		15320	0	1750	13570
9	Натрийн сульфит Na ₂ SO ₃	7757-83-7		41000		15000	26000
10	Давсны хүчил HCl	7647-01-0		2780	9791	10064	2507
11	Азотын хүчил HNO ₃	7697-37-2		3402	24926	23576	4752

АЮУЛТАЙ ХОГ ХАЯГДЛЫН АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Зураг 8.3.2. Аюултай хог хаягдлыг тушааж байна

**2021 онд хийгдсэн Байгаль орчны аудитын зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх
ажлын хүрээнд дараах ажлуудыг хийж гүйцэтгэсэн**

1. Хаягдлын сангийн тоосжилтыг бууруулах зорилгоор усалгааны олон салаа шүршигчтэй 8-10 метр, 50-80м² хүртэлх талбайг шүрших хүчин чадалтай сүүлийн үеийн тоног төхөөрөмжийг суурилуулан саарал усыг ашиглан усалгааг хийж байна.

Мөн сэрүүний улиралд хаягдлын сангийн далангийн овоолгод хучилт хийж тоосжилтыг бууруулж ажиллаж байна. (Сөрөг нөлөөлийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөнд тусгагдсан)

2. 2021 онд Хуучин ахуйн бохир ус цэвэрлэх байгууламжийг хааж, техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн 1750м² талбайд 2022 оны 6 дугаар сард саман ерхөг, соргүй согоовор, өлөнг зэрэг олон наст ургамлыг хольж тариалсан. (Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөөнд тусгагдсан)

3. 2021 онд Мардайн хуучин тосгоны дулааны шугам хоолойн эвдэрсэн газрын 3.1 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлтийн ажил хийсэн. Уг талбайд 2022 оны 6 дугаар сард биологийн нөхөн сэргээлт хийхээр самар ерхөг, соргүй согоовор, өлөнг зэрэг олон наст ургамлуудыг тариалаад байна. (Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөөнд тусгагдсан)

4. Шинь Шинь ХХК-ийн улааны уурхайн гамшгийн эрсдэлийн нарийвчилсан үнэлгээг мэргэжлийн байгууллага Дат Консалтинг ХХК-иар 2022 онд хийлгэсэн.(Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан)

5. Уурхайн хэмжээнд галын хор нийт 329 ширхэг, иж бүрэн галын сараалж 10 ширхэг, хээрийн түймрийн цохиур 50 ширхэг, гал унтраах тусгай хувцас 10ширхэг, үлээгч 6 ширхэгийг тус тус тогтсон стандартын дагуу 10 объектуудад байрлуулж бэлэн байдлыг хангаж, тогтмол хугацаанд хяналт тавьж ажиллаж байна. (Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан)

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ
БИЕЛЭЛТИЙГ ДҮГНЭСЭН АЖЛЫН ХЭСГИЙН ДҮГНЭХ ХУУДАС.

Дугаар: 05

Огноо: 2022-11-25

Дорнод аймгийн Дашбалбар сумын нутагт алтны шороон ордод ашиглалтын үйл ажиллагаа явуулж байгаа "Шинь шинь" ХХК-ийн 2022 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт /...90.6./ хувьтайгаар дүгнэгдлээ.

Дорнод аймгийн Засаг даргын 2020 оны А/500 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсэг:

Дарга:
А.Гантулга -Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын дарга

Нарийн бичгийн дарга:
Х.Батхуяг -Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын
Газрын хэвлий, түүний баялагийн ашиглалт,
нөхөн сэргээлт, байгаль орчны үнэлгээ
хариуцсан мэргэжилтэн

Гишүүн:
С.Урантогос -Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын
Орчны бохирдол, химийн бодис хариуцсан
мэргэжилтэн

/Сул орон тоо/
Н.Сүх-ялалт -Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын
Усны асуудал хариуцсан мэргэжилтэн
-Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын
Газар зүйн мэдээллийн систем, тусгай
хамгаалалттай газар нутаг хариуцсан
мэргэжилтэн

С.Отгонболд -Мэргэжлийн хяналтын газрын байгаль орчны
хяналтын улсын байцаагч

/Сул орон тоо/ -Дашбалбар сумын Байгаль орчны хяналтын
улсын байцаагч

Б.Баяржаргал -Онон, Улз голын сав газрын захиргааны Ус
ашиглагч хариуцсан мэргэжилтэн

Ю.Мөнхтөмөр -Дашбалбар сумын Байгаль хамгаалагч

Б.Цогтсайхан -Тухайн багийн Засаг дарга

Хүлээн зөвшөөрсөн: "Шинь шинь" ХХК –ийг төлөөлж

захирагч

[Signature]

Сун Гуй Мин
2022-11-25
2022

Төсөл хэрэгжүүлэгч ААН-ийн нэр: "Шинь шинь" ХХК
 Төслийн байршил: Дорнод, Дашбалбар сум.
 Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: MV-000247
 Огноо: 2022-11-25

#	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний бүрэлдэхүүн хэсгүүд	Авсан байвал зохих оноо	Ажлын хэсгийн гишүүн								Гийшүүдийн үнэлсэн онооны эхний арифметик дундаж	Үндэслэл, тайлбар	
			А.Гантулга	Х.Батхуяг	С.Урантогос	Н.Сүх-ялалт	С.Отгонболд	Ю.Мөнхтөмөр	Б.Баяржаргал	Б.Цогтсайхан			
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
2	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөний биелэлт.	20	18	18	18	10	18	18	19	10	16		Хаягдлын санд сөрөг нөлөөллийг бууруулах усалгааг тогтмол хийх.
3	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөөний биелэлт	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30		
4	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний биелэлт	10	10	10	8	10	10	10	10	10	10		
5	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний биелэлт	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		
6	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний биелэлт	5	5	5	5	5	4	5	2	5	5		
7	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	10	10	8	10	5	9	10	8	8	8		Ажилласан тос, масло зэргийг аюултай хог хаягдлыг устгах тусгай зөвшөөрөлгүй аж ахуйн нэгжид өгсөн байна.
8	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт	5	4	4	3	4	3	5	5	3	4		Барилгын болон үйлдвэрлэлийн хог хаягдлыг ангилан ялгалт хийх.

8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн биелэлт	5	3	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
9	Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний биелэлт	5	5	5	4	5	5	5	4	4	4	4	4	
10	Аймаг, сумын орон нутгийн төрийн захиргааны байгууллагын шаардлагаар хийсэн ажил болон нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөөний биелэлт	5	5	5	3	5	4	5	4	4	4	4	4	
	Нийт оноо	100	95	92	91	87	90	95	96	79	90.6			

Ажлын хэсгийн дарга:

А.Гантулга

Ажлын хэсгийн нарийн бичгийн дарга:

Х.Батхуяг

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНД
ТУСГУУЛАХ АЖЛЫН САНАЛ.

Огноо: 2022-11-25

"Шинь шинь" ХХК-ийн 2023 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тусгуулах ажлын санал.

1. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний хүрээнд. Үүнд:

1. Сумын нутагт уул уурхайн зориулалтаар эвдэрч эзэнгүй орхигдсон газарт нөхөн сэргээлт хийх талбайг нэмэгдүүлэн төлөвлөх.

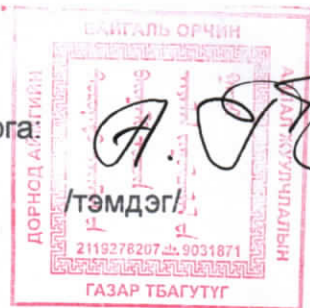
2. Сумын нутагт тарвага нутагшуулах ажлыг төлөвлөн хийх.

2. Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний хүрээнд дараах ажлыг тусгах. Үүнд:

1. Туслан гүйцэтгэгч аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагаанд тавих дотоодын хяналтыг сайжруулах.

2. Усны худгуудын орчимд гүний усны хяналтын логир багаж бүхий цооногтой болох ажлыг тусгах.

Ажлын хэсгийн дарга:

А.Гантулга

Нарийн бичгийн дарга:

Х.Батхуяг

НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ ХИЙСЭН ГАЗРЫГ ХҮЛЭЭН АВСАН ТУХАЙ АКТ

№ 02

2022 оны 09 дүгээр сарын 20

Д/Д	Асуулт	Хариулт	
1	Байршил Аймаг, сум: Газрын нэр:	Дорнод, Дашбалбар: "Улаан"	
2	Аж ахуйн нэгжийн нэр Хаяг: Аж ахуйн нэгжийн гэрчилгээний дугаар: регистр:	"Шинь шинь" ХХК Гэрчилгээ №: 9019083110 РД: 6101615	
3	Гэрээт талбайн Дугаар: Талбай: /га/ Ордын нэр:	MV-000247 101 га "Улаан"	MV-013555 25 га "Мухар"
4	"Шинь шинь" ХХК-ийн нөхөн сэргээлт хүлээлгэн өгсөн албан тушаалтан: овог нэр: утас:	Албан тушаал: Хөдөлмөр хамгаалал, байгаль орчин, аюулгүй ажиллагааны хэлтсийн орлогч дарга Н.Хэрлэнтуул 88036662	
5	Нөхөн сэргээлтийн ажлыг газар дээр нь хэмжиж зураглал үйлдсэн мэргэжлийн байгууллагын нэр: хаяг:	Дорнод аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын газар зүйн мэдээллийн сан хариуцсан мэргэжилтэн.	
6	Нөхөн сэргээлтийн ажлын хэмжээ, чанар, үр дүн:		
	Нөхөн сэргээлтийн хэмжээ. Нэг:Техникийн нөхөн сэргээлт. Талбайн хэмжээ /га/ Хийсэн ажлын хэмжээ /мян.м3/ Зардал. /төгрөг/ Хоёр: Биологийн нөхөн сэргээлт. Талбайн хэмжээ. /га/ Тарьсан мод, ургамал. /төрөл/ Зардал /төгрөг/	Нэг:Мардайн хуучин тосгонд эвдрэлд орж эзэнгүй орхигдсон газар. 4 га. 39375 м.куб 12049000 мян.төгрөг Хоёр: Мардайн хуучин тосгонд 2021 онд техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн 3.1 га, хуучин ахуйн бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн газарт хийсэн 0.2 га талбай. Нийт 3.3 га. Олон наст ургамлын үрийн хольц. 10166000 мян.төгрөг	
7	Дүйцүүлэн хамгаалах чиглэлээр гүйцэтгэсэн ажлын танилцуулга, үр дүн	"Шинь шинь" ХХК-ийн 2021 оны дүйцүүлэн хамгааллын арга хэмжээний хүрээнд Дашбалбар сумын нутагт орших Мардайн хуучин тосгонд эвдэрч эзэнгүй орхигдсон газруудаас 2021 онд техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн 3.1 га, хуучин ахуйн бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн газарт хийсэн 0.2 га талбайд биологийн нөхөн сэргээлт хийж, олон наст ургамлын ургалт сайн байна.	

		Мөн 2022 онд Мардайн хуучин тосгоны орчимд 4 га газарт хийсэн техникийн нөхөн сэргээлтийн үр дүн хангалттай, Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны А-138 дугаар тушаалаар батлагдсан аргачлалын дагуу хийсэн байна.
8	Нэмэлт мэдээлэл: /1:2000 масштабтай зураглал, шинжилгээний дүн, фото зураг, хүлээлгэн өгсний дараа хийх хяналт мониторингийн зардалтай холбоотой баримт материалыг хавсаргаж болно./	Google Earth-ийн /2022 оны/ зурагт тэмдэглэл хийж хавсаргав.

Нөхөн сэргээлт хийсэн тухай ДҮГНЭЛТ:

“Шинь шинь” ХХК-ийн MV-000247, MV-013555 дугаартай тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд 2022 онд гүйцэтгэсэн 4 га газарт хийсэн техникийн нөхөн сэргээлт, 3.3 га газарт хийсэн биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлын үр дүнг аймгийн Засаг даргын 2020 оны А/500 дугаар захирамжийн 3 дугаар хавсралтаар байгуулагдсан ажлын хэсэг 2022 оны 09 дүгээр сарын 16-17-ний өдөр газар дээр нь очиж хянаж үзсэн.

Ажлын хэсэг “Шинь шинь” ХХК-ийн гүйцэтгэсэн нийт 7.3 га газарт хийсэн техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлын үр дүнг хангалттай гэж үзэн, Байгаль орчин, ногоон хөгжил, аялал жуулчлалын сайдын 2015 оны А/419 дүгээр тушаалаар батлагдсан “Нөхөн сэргээлт хийсэн газрыг хүлээн авсан тухай акт”-аар хүлээн авахаар шийдвэрлэсэн.

АКТ ГАРГАСАН:

Аймгийн Засаг даргын 2020 оны А/500 дугаар захирамжаар байгуулагдсан ажлын хэсгийн дарга:

А.Гантулга

-Аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын дарга

Нарийн бичгийн дарга:

Х.Батхуяг

-Аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын мэргэжилтэн

Гишүүд:

Н.Сүх-ялалт

-Аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газрын мэргэжилтэн

С.Отгонболд

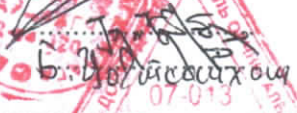
-Аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газрын байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч

Б.Батхүү

-Дашбалбар сумын Байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч

Ю.Мөнхтөмөр

-Дашбалбар сумын байгаль хамгаалагч

Б.Цогтсайхан

-Багийн Засаг дарга

ХҮЛЭЭН ЗӨВШӨӨРСӨН:

“Шинь шинь” ХХК-ийн ХХБООА-ний хэлтсийн орлогч дарга

/Н.Хэрлэнтуул/

“Шинь шинь” ХХК-ийн
2021 онд техникийн нөхөн сэргээлт гүйцэтгэсэн 3.1 га газарт
2022 онд хийсэн биологийн нөхөн сэргээлт.

“Шинь шинь” ХХК-ийн 2021 онд техникийн нөхөн сэргээлт
гүйцэтгэсэн 0.2 га талбайд 2022 онд хийсэн биологийн нөхөн сэргээлт.
/Хуучин ахуйн цэвэрлэх байгууламж/

“Шинь шинь” ХХК-ийн 2022 онд хийсэн 4 га талбайн техникийн нөхөн сэргээлт

